

Mbok Ndíndí mbò enyũ
Lúkas
 ásíjǎ

¹ Eta Tiófilos: Ōrǎjǎ be beyǎ mámbə besǎj menyǎj ebhen befakari ndũ nkwo ywese. ² Básij ǎti menyǎj ebhen bo abhen bághó ne bágháti bhese. Batísyé bho bághə nyaka barak ayə te nebhənet, ke bábhak bö betok ndu bégháti bho Eyəj Mandem. ³ Eta, mbə enyũ membəj nkwo nnáj nkójo menyǎj ebhen menkem sayri ndũ erəri mpok, nkáysí bé eri be nsǎj ngati wə enyǎj ǎmət ǎmət enyu efakari. ⁴ Nchí sǎj beku əndǎj tətəp ane ayǎj menyǎj ebhen bágháti wə.

Ángel Mandem arem be chəj mámbé Jǎn Njwiti

⁵ Mpók ane Hérəd achí mfə atú Judéya, nchiakap Mandem abhak ane áká nnyén bé Sakaríá. Ákə nyaka betik Mandem ne nkwo bo abhen babhǎj be Nkwó Abíja. Nnyén ngərə ywi nebhak be Elísabet. Yí nkwo afú ndũ nneréket Arən, nneréket bachiǎkap Mandem. ⁶ Sakaríá ne ngərə ywi babhak chak besí Mandem. Bábhəj kenókó ne Mandem, mámbəre nəkə bebhé bhi menkem bekwéné ti. ⁷ Ke bó kebəj yé mmó mbənyune Elísabet achí nyaka nkongərə, ne bó bati apay mánǎj nyaka bákək.

⁸ Ewak ǎmət, nkwo bachiǎkap ané Sakaríá bábhák ndũ betik. Ekə Sakaríá are kə betik mbə nchiakap besí Mandem. ⁹ Békójo epǎj ené bachiǎkap Mandem, báguəp nyaka ebhájǎ ndu beyap mmu ane árəj ndũ móket ane achi te amem ekerákap Acha ndu besəj enyǎj ene échyè

erítí * eriep amem ekerákap Mandem. Baguer ebhájá, ékwén amuet Sakaríá. ¹⁰ Mpok ákwáy nõkõ, bo bachem nefí ekerákap Mandem. Bäre nìkmuet ené Sakaríá achi amem ásòh enyìh erítí eriep eyõ. ¹¹ Ángel Mandem abhesi ntá yi, ate ebhe áwõnem, ndũ nebhuet efeme-akap atú ane básòh enyìh erítí eriep eyõ. ¹² Mpok Sakaríá ághó yi achayti, becháy békém yi tontó. ¹³ Ke ángel wu arem ntá yi be, “Sakaríá, óké cháý! Mandem aghok nenikímuet ene. Ne chõh ngoré ywe Elísabet ampõkõ menie ambé wõ mómbakanem, ne òbhõh bédu yi nnyén bé Jõn. ¹⁴ Ne chõh ómbõh beyã manák; ne beyã bo mámbõh manák mpok bábhé yi. ¹⁵ Chõh émbak nõ mbõnyune yi ábhák chõh eremému besí Acha. Báperé bhé yí, chõh Efóhó Bedyere ambak ne yi tontó. Abhíkí bhõh ményú mmém amen ákèm mmu, ne yě chí mmem batanbatan. ¹⁶ Chõh anja beyã bo Israel, mámpetnsem ntá Mandem Acha wap. ¹⁷ Chõh Mõwu anjambi ke Acha antwó, ne chõh yí ambõh betan ebhen Efóhó mbõ ndemekerĩnti Eláija, bé yi ankũ bachĩbhõ mánkõh bõbhap, ankũ bo abhen bátan̄ti ne Mandem mámbõh kebon, mámbak mbõ bo abhen bachi chak besí Mandem. Chõh yí ankũ bo mámbák ndũ nté ane bákway besyep̄ti Acha.”

¹⁸ Ke Sakaríá abhép ángel be, “Chõh ndĩjí bé ané ndak achí tetep ná. Me ne ngoré wa sékõk tontó.” ¹⁹ Ángel akeme Sakaríá be, “Dĩjí bé me nchí Gábriel. Nchí téé besí Mandem, ne yímbõh ke átó me be ngati wõ mbok ndĩndí ne. ²⁰ Ke òbhíkí noko enyìh ene ngati wõ, ené ébhõhó befú tetep mbák mpok akway. Tẽndu òbhíkí noko, chõh ònkwén kebhók òkperere kwáy berem kepí kpáte nywõp

* ^{1:9} Enyìh ene básõh enchye erítí eriep, ne ndũ eyõhõndik bábhĩjĩ yõ be, ‘Insens’.

enén bariεp amen áfu tetεp.”

²¹ Ndũ mpok yɔ bo abhen báchyè Mandem bakak nefí ekerákap bare noη Sakaríá mámakati nɔkɔ enyih ene eku yi áre tat amem ekerákap. ²² Áfú nókó, akεpere kwáy berem kepi ne bhɔ. Are mak ne amó ntá yap. Bághó be aghɔ kenó amík anti fúú amem ekerákap.

²³ Mpok anε Sakaríá ábhak ndũ betik áfúéré nókó, agure anywóp.

²⁴ Ébhíkí tat, ngɔré ywi Elísabet apɔkɔ menie. Yí kefú nefí ndũ batan átáy andem nɔkɔ be, ²⁵ “Néne, Eta Mandem atɔη me berĩndu. Aféré ntíánwóp ané mēbhòη nyaka besí bho.”

Ángel Mandem arem be chɔη mámbé Yesu

²⁶ Mpok menie Elísabet beghaka batan atandat, Mandem ató ángel Gábriel etɔk Násáret, atú Gálili. ²⁷ Ató yi ntá ngɔsòη anε aka nnyén be María. Abhíkí re riηi nyaka mbakanem. Mmu anε áká nnyén be Joséf anε áfú ndũ nneréket Mfɔ Debhít ati nyaka bebhay María. ²⁸ Ángel wu átwó nókó ntá yi arem be, “Mmá, nkáká! Mandem ayet wɔ tontó!” Acha achí ne wɔ.

²⁹ María aghoko nɔkɔ nɔ, ntí átáka yi amem, are bhep mmuet eyi bé, “Ntiki enyũ bakak ne!” ³⁰ Ángel arem be, “María, óké cháy. Mandem atɔη wɔ berĩndu. ³¹ Chɔη ómpɔkɔ menie, ómbe mómbakanem, ne ɔbhɔη bebhini yí be Yesu.

³² “Chɔη yi ambak eremému ne chɔη nnyén eni nembak be Mmɔ Mandem Acha. Chɔη Eta Mandem anchye yí enókó kefɔ ené Debhít mmu yi achi ebhárémɔ ywi. ³³ Ne chɔη ankém bo Israel mbɔ Mfɔ mpoknkem. Kefɔ eki kébhíkí bhɔη ngwenti!” ³⁴ María abhép ángel wu be, “Chɔη ané ndak ámbak ná, ené mbíkí riηi mbakanem?” ³⁵ Ángel

akeme yi be, “Chɔŋ Efóŋó Bedyere ántwó ntá ye, ne betan Mandem Acha ménkɔ ɔmpɔkɔ menie. Ĕti yo, mmó ane ɔbhe, ábhák nyáná ne mámbiŋi yi be, ‘Mmɔ Mandem.’
³⁶ Yiŋí Elísabet, mánó ywe ndu nnereket. Yěndu yi are kók ne bábhìŋi yi bé nkongɔré, achí ne menie ndũ batan átándát néne, ne chɔŋ ambé mómbakanem. ³⁷ Yěnyiyi epu cha Mandem.”

³⁸ María arem be, “Menchí chí mübetok Mandem, émfákári ne me mbɔ enyu ɔrémé.” Ángel arɔ ye yi arɔk.

María arɔk beghɔ Elísabet

³⁹ Ébhíkí tat, María afa, arɔk áyák, ndũ etɔk njie emót atú Júda. ⁴⁰ Áchwóbhé nókó aré, arɔk achwe eket Sakaríá, akaka Elísabet; ⁴¹ Mpok Elísabet aghoko bakak María, mmó ayoy mmuet amem menie ebhi ne Efóŋó Bedyere abhak ne yi tontó. ⁴² Abik ne betan arem ntá María be, “Ɔchí ane Mandem áyééré ndũ nkɔ baghɔré, ne áfók ámbák ne mmɔ ane ɔbhe chɔŋ! ⁴³ Ndé kɔ yi be Mandem anchye me ené enyũ erem áfók, bé nno Acha ántwó ntá ya? ⁴⁴ Neshwe ɔchwé ɔkáká me, mmó ane achi me menie ayoy mmuet ne manák. ⁴⁵ Ĕri echa ntá yé mbɔnyune ɔnókó bé chɔŋ Mandem ankɔ ntá ye mbɔ enyu yí árémé.”

Nekwáy enen María akwáy ndu bebíti Mandem

⁴⁶ María abho bébíti Acha be, “Nti ena nékwáy ndu békáka Mandem Acha ne manák.

⁴⁷ Efóŋó eya éŋàk ĩti Mandem Mpeme wa.

⁴⁸ Atɔŋ me beyä berĩndu yěndu nchí chí mmɔbetok ywi ne mpú yěnyiyi!

Nebho néne, chɔŋ mkpáká bho enkem mámbiŋi me be, ‘Ngɔré ane eyi eri echa!’

⁴⁹ mbɔnyune Mandem betan menkem, akɔ beyä menyiyí maknkay ntá ya.

Ne yí achí nyájá.

⁵⁰ Āghò ntínso ne bõ abhen báchyè yi kenóko, ndũ mkpáká bho enkem.

⁵¹ Akw̄ betantí menyīy ne awó ywi, aták bo abhen báyoŋ mmuét ne nkaysi ane achi amem batĩ yap.

⁵² Aféré beremé bafõ ndũ menokó kefõ ebhap, ákosi bo abhen bápú yěnyīy.

⁵³ Achyé berítí menyīy ntá bo abhen nsay ánù bhõ, abók abhen bábhójó, bárók amõ amõ.

⁵⁴ Mandem akwak bo Israel, bõ betok bhi.

Abhíkí ghokontik bariɛp ami ntá bachĩmbi bhese be chõy angõ bhõ ntínso.

⁵⁵ Abhíkí ghokontik beghõ Ábraham ntínso, ne bebháré bõbhi mankem, mpoknkem!”

⁵⁶ María achokõ ne Elísabet ndũ batay árát, ke ápetnsem eket eyi.

Nebhě Jõn Njwiti

⁵⁷ Mpok ane Elísabet ábhójó bébhé ákwáy nokõ, abhé móbakanem. ⁵⁸ Bakokosi bhi ne bõneréket, bágħók nókó enyũ berĩnti ebhén Mandem átõjõ yí, báré ħák ne yi.

⁵⁹ Mmõ ágháká nókó manywõp ánen, bo bárók bésiép yi. Báre yàŋ beɗu yi nnyén be Sakaríá mbõnyune chi nnyén Etayi. ⁶⁰ Ke máyi arem be, “Nnyén eni nebhõy bebhak chi Jõn.” ⁶¹ Yě nõ, bárém ntá yi be, “Yě mmu apú ndũ nneréket ayweka ane ábhójó nnyén enõ!” ⁶² Bábhõ ye memak ne amõ ndu bebhɛp chimõ nnyén enen yi áyàŋ manchye mõ.

⁶³ Sakaríá amak ne amõ bé mánychyé yi enyīy ené yi ánsīy aré. Báchyè nokõ yi enyīy asīy aré be, “Nnyén eni chí Jõn.” Bõ mankem babhak maknkay tontó. ⁶⁴ Témte wu Sakaríá apet abho berem kepĩ ankaka nokõ Mandem. ⁶⁵ Becháy békém bakokosi bhap mankem. Ne mbok menyīy ebhõ ataka ndũ betokó njie menkem atú Judéya. ⁶⁶ Yě agha ane

ághókó mbok menyiyi ebhen béfákárí abhæere bhə anti, ambebhə nəkə mmæét eyi be, “Ntiki enyū mmú yi abhak chəy?” Ébhak kponoroŋ be betaŋ Mandem Acha béchí ne yi.

Nekwáy Sakaríá

⁶⁷ Εφόγó Bedyere abhak ne Sakaríá, chi Jǒn. Abho bérem kepinti be,

⁶⁸ “Bakak ámbák ne Mandem Acha bo Israel, mbənyune atwə ndu bekwak böbhi, ne ndu béfére bhə ndū kesem.

⁶⁹ Áchyé bhese etarŋí Mpeme ane áfú ndū nneréket ané mübetok ywi Mfə Debhít.

⁷⁰ Mandem akə nyaka baremé kepinti bhi abhen bachi nyáná mandem enyu eyə tentep,

⁷¹ be chəy ampeme bhese ndu amó bömpap abhese, ne amfere bhese amə bo abhen bapabhe bhese.

⁷² Arəm nyaka be chəy angó bachĩmbi bhese ntĩnso, ne ántik nku ane yi anyu ne böbhi.

⁷³ Nə chi enyiyi ene Mandem aghati nyaka Etayese Ábraham, ayiki bé yí ákə yə;

⁷⁴ nə chi, béfére bhese amə bömpap abhese, ankwak bhese bé séntók nəkə chi yi, kebəy becháy,

⁷⁵ sémbák nyáná ne chak besí bhi ndū nepém enese nenkem.

ndū manywəp yesé fá amik ankem.

⁷⁶ Ne wə mówa, chəy mámbiyi wə be ndemekepinti ane Mandem Acha, mbənyuné chəy ónjambi ke Acha antwə, be əntonŋi mbi ntá yi,

⁷⁷ ónkə böbhi mándiyi be chəy yi amfonori bebá bhap, ne ampeme bhə.

⁷⁸ Mandem ywese ákù nò mbònyune ághò bhese ntínso tontó.

Chí ntínso ke nékà yi áto chòη Μρεμε ywese,
yí amfú amfay antwò mbò nyienyíémok bëti.

⁷⁹ Átwò bechye bediére ntá bo abhen bachi ndũ ejuri
ne ndũ becháy newú,
ne ndu beya bhese ndũ mbi ane átwò bhese ne krák.”

⁸⁰ Mówú agó atarη ndũ nkwo̅m̅et ne ndũ Efóηó.
Bechókó bhi bebhak amem baso, anoη nòkò nywòp enén
yi átoη mm̅et ntá bo Israel.

2

Nebhe Yesu (Mt 1.12-25)

¹ Mpok εγò Δγóstωs abhak mfò Rom, achye εγòη bé mánsòt mpáy bho mankem abhen bachi ndũ betòk ebhen bechi anten yi. ² Nepáy-bho enò nébhak enén mbi mpok Kwirínios achi góbhanò etòk Síria. ³ Yěntiki mmu aròk eyi etòk ndu besìη nnyén. ⁴⁻⁵ Joséf nkwo̅ afa Násáret atú Gálili aròk Bétlehem, atú Judéya. Bétlehem abhak etòk ene babhe Mfò Debhít. Joséf aròk aré mbònyune achi nyaka ebhárémò Debhít. Aròk ne María, ngòré ane yi atí bebhay be mánsìη manyén. Abhak ne menie. ⁶ Ené bò bachi Bétlehem, mpok nebhe ayi akway. ⁷ Abhé mòm̅bi ywi, abhak mómbakanem. Anép yi ne nden, abhure amem ekwòbhé nenyie nnya mbònyune bábhíkí bhòη nyaka ebhak bechòkò amem ekeré mankò.

Bòangel ne babhabheri bágghòηmén

⁸ Ndũ betí bhò, nkwo̅ babhabheri bágghòηmén bábhak nefí ne bágghòηmén eyap ndũ atú etòk wu. ⁹ Ángel Mandem abhesi bó besí, bediére Mandem beghò bhó am̅et ne becháy bekem bó tontó. ¹⁰ Ke ángel wu arem ntá yap

be, “Bǎké chay, mbɔnyune ntɔwɔ bhe ne Mbok Ndíndí ane áchyè chɔŋ bo mankem beyǎ maŋák. ¹¹ Bábhe Mpepe yweka echɔŋ etək Debhít. Yí ke achi mmu ane Mandem afyé nyaka bariɛp be á̀tò. Yi chi Acha. ¹² Eriŋ ené étɔŋ chɔŋ be mmɔ̀re chi be bǎghò chɔŋ ndũ mánébhé yi ne nden, bábhure amem ekwɔbhé nenyie nnya.” ¹³ Témte wu, ngémtay bɔ̀angel Mandem babhesi bare kway mámbiti nɔ̀kɔ Mandem be

¹⁴ “Kenókó kémbák ne Mandem amfay;

kpák ambak fá amik ne bo abhen berĩndu ebhi bechi ne bhɔ!”

¹⁵ Bɔ̀angel bárɔ bhɔ, bapɛtnsem amfay. Babhabheri bǎghóŋɔmén babho berem ne bati be, “Séndók ká Bétlehem séngó enyiŋ ene efakari, ené Mandem akɔ sendĩŋi.” ¹⁶ Báfá, bárək ayak bǎghɔ Joséf ne María. Bǎghó mmɔ̀ré nkɔwɔ bhúré amem ekɔbhé nenyie nnya. ¹⁷ Bǎghó nókó nó, barem ɛ̀ti menyiŋ menkem ebhen ángel Mandem aghati bhɔ ɛ̀ti mówu. ¹⁸ Bǔ mankem abhen baghoko enyiŋ ene bɔ bareme babhak maknkay. ¹⁹ Ke María abhure menyiŋ ebhɔ menkem anti, ankaysi nɔ̀kɔ bhɔ. ²⁰ Babhabheri bǎghóŋɔmén bápɛtnsem. Bára kway mámbiti nɔ̀kɔ Mandem mbɔnyuné menyiŋ menkem ebhen bǎghó ne ebhen baghoko, bechi enyumɔ̀t mbɔnyu ángel aghati bhɔ.

Bádu Yesu nnyén

²¹ Egháká nókó manywɔp ánen, básyep mó, bádu yi nnyén be, Yesu, nnyén enen ángel areme nyaka be babhɔŋ bechye yi te mpok babhiki re pɔ̀kó menie ebhi.

Bárək betɔŋ Yesu ntá Mandem

²² Mpok ákwáy ane Joséf ne María barɔŋ bekɔ mbɔnyu ebhé Moses é̀rem be mánkɔ ndu bebhak pépép besí Mandem mpok ngɔ̀ré abhé, bápókɔ Yesu bárək Yerúsalem

ndu betəŋ yi ntá Mandem Acha, ²³ mbənyu básin nyaka ndü Ebhé Mandem be, “Yěntiki mǎmbi ane achi mbakanem, bábhəŋ bechye yi ntá Mandem. ²⁴ Bábhón nkwo bechye akap ébu wu ane achi ‘Bǎbebhónó bepay, mbák epu nǎ, bebhep bepay, bekoŋo ebhé Mandem.’” *

²⁵ Mpok eyǎ, mmu abhak Yerúsalem ane aka nnyén be Símiön. Abhak chak anchye nǎkǎ Mandem kenókó. Ānön nyaka mpok ane Mandem átwǎ ankwene bati bo Israel. Ne Efónó Bedyere abhak ne yi. ²⁶ Efónó Bedyere anán akǎ nyaka yi arinji bé apú gu keghó Mreme Mandem afyé nyaka bariep be átd. ²⁷ Efónó Bedyere akǎ Símiön arǎk ndü ekerákap Mandem. Nnǎ ne chi Yesu báchwe aré ne yi ndu betəŋ yi ntá Mandem bekoŋo ebhé Moses. ²⁸ Símiön aghǎ nǎkǎ mǎré asət yi akém amǎ abiti Mandem bé:

²⁹ “Acha, əkǎ bariep ame afü tetep,
dǎ yé me, mmǎbetok ywe ndók petii,

³⁰ mbənyune nnán ngǎ ne amík mmu ane ótó be ampeme bhese.

³¹ Mreme ane ótəŋti be bö mankem mángǎ.

³² Achí erəŋǎ betəŋ bo abhen bápú bo Israel mbi berinji wǎ, ne be kenókó kəntwǎ ntá böbhe, bo Israel.”

³³ Chi ne nnǎ babhak maknkay beghok menyin ebhen Símiön areme éti Yesu. ³⁴ Símiön ayét bhǎ, arem ntá máyi María be,

“Mandem ayap mǎne be ankǎ beyǎ bo Israel mankwen ne be ánjoŋ abhenefu,

ne be ámbák erinjené bo bárəm be bápú yan.

³⁵ “Ne chəŋ ene énkǎ be nkaysi ane achi bo ánti ambo befú kroŋoroŋ,
ne wǎ ómbəŋ beyǎ basémé éti mǎne mbǎ mmu ane eekak éyéme yi anti.”

* ^{2:24} Lk 2.22-24; Lévítikos 12; Nǎmba 18.15-16.

³⁶ Mpok eyo, ngoré ane áká nnyén be Ána abhak Yerúsalem. Abhak ndemekepinti Mandem. Abhak mmó Fanuel, ebhárémō ane nneréket Ásha. Akok nyaka tontó ne anáj achi nyaka ekerénebhay ndü mamié tándramot ke nném aywi ägu. ³⁷ Arōp kénkwésé, te mpok ane yi aghaka mamié besa menwi nsem anwi. Yí kerō berōj ndü ekerákap Mandem ndu bechye yi kenóko, ne are nikmuet ambak nōkō ndü netarénsay, beti ne ngósí. ³⁸ Nkúbhé mpok eyo Joséf ne María bárōk ne mmó. Ághó nókó mōré, achye bakak ntá Mandem andeme nōkō beyä menyij eti mmó, ntá bo abhen mánōj nyaka be Mandem amfere bö Yerusalem ndü esōjori.

³⁹ Joséf ne María manaja nōkō bekū menyij menkem bekojo ebhé Mandem, bāpetnsem ne mmó etok eyap Násáret atú Gálili. ⁴⁰ Yesu arōk ambi bégo ne bébhōj betanj. Abhōj beyä nerijindak ne áfók Mandem abhak ne yi.

Yesu arōp ansem amem ekerákap Mandem

⁴¹ Yěntiki mmíé, chi ne nnō Yesu bárōj nyaka Yerúsalem ndü *Epä Nekiñi. ⁴² Mpok yi aghaka mamié byo ne apay, bárōk ndü epä eyo mbō enyu esí. ⁴³ Epā émáy nókó, bare petnsem etok eyap ke Yesu arōp Yerúsalem, chi ne nnō kerijñi. ⁴⁴ Bákō ndü nywōp nenkem mánkaysi nōkō be yi achi ndü nkwó wap. Bághó nókó be apú ne bhō, babho beyanj yi nenti mamūere bhap ne böneréket awap. ⁴⁵ Báyáj nókó yi keghō, bāpetnsem Yerúsalem ndu beyanj yí aré. ⁴⁶ Egháká nōkō manywōp arát, bághó yi amem ekerákap Mandem chōkō ne batōj ebhé, ndu ághòk menyij ebhen bō bárēm, ne amebhe nōkō bó bebhēp. ⁴⁷ Bo mankem abhen bághòk menyij ebhen yi árēm bábhák maknkay eti menyij ebhen yi arijñi ne enyū ene yi ákēme bhō menyij ebhen bábhēp yi. ⁴⁸ Mpok ane

chi ne nnɔ bǎghó yi, ebhak bhɔ chi enyiŋ maknkay. Nnɔ abhép yi be, “Mówa, mbɛ ɔbhiki kɛ etaye ne me enyune!”

⁴⁹ Mmɛ ne etaye sékɔ, séyàŋ wɔ ne beyǎ becháy anti. Yesu akeme bhɔ be, “Báyàŋ mbɛ me ndaká yí? Bǎbhíkí riŋi be mbǔŋ bebhak amem eket Etaya?” ⁵⁰ Kɛ nnɔ ne chi keɟwimem ndǔ enyiŋ ené yi areme ntá yap.

⁵¹ Apɛt ye nsem Násáret ne bhɔ, abhak ne bhɔ sayri aketaŋtí. Máyi abhure menyiŋ ebhen menkem anti.

⁵² Arɔk ambi bégo ndǔ nkwo̯mɛt ne ndǔ neriŋíndak. Mandem abhóŋ maŋák ne yi andak nɔkɔ chí ambi. Ebhak enyumɔt ne bo.

3

Jǔn Njwiti arem ɛti Yesu

(Mt 3.1-12; Mk 1.1-8; Jn 1.19-28)

¹⁻² Mpok Jǔn mmǔ Sakaríá achi amem baso, Mandem achye yi menyiŋ ebhen yi ábhóŋɔ beghati bho. Mpok Tibériɔs achi mfɔ ngo anɛ etɔk Rom ndǔ mamié neku, Póntiɔs Páilet abhak góbhano atú Judéya, Hérɔd abhak mǔnti atú Gálili, mómáyi Fílip abhak mǔnti atú Itúria ne Trakonítis, ne Lisánias abhak mǔnti atú Abilene. Káyfas ne Ánas babhak bǔbati bachiákap Mandem. Mandem aghati Jǔn mmǔ Sakaríá enyiŋ mpok yi achi amem baso, ³ Jǔn arɔk ye ndǔ betɔk menkem ebhen bechi atú Nnyén Jódan, angati nɔkɔ bho Eyɔŋ Mandem be bo mántíknsɛm ndǔ bebú ebhap mánjwítí bhó be Mandem amfoŋori bebú ebhap. ⁴ Ebhak mbɔ enyǔ Aisáya ndemekepǔnti Mandem asiŋi nyaka amem ekáti yi be:

“Mmǔ achi amem baso ábik ne eyɔŋ amfay andeme nɔkɔ be, ‘Toŋtí ká mbi anɛ Acha áfuèt aré.

Kú ka mbí ywi ambak chak.

⁵ Chók ká yǛntiki éyémé,

mánkũ yěntiki njie ngo ne yěntiki mónjje andəp mmik nebhuet.

Nyabhé ká babhi ane achi ńótí ńótí,
mǎndansi ané achi gbokotí gbókótí,

⁶ ne chəŋ bǒ mankem mángə ndu Mandem ápème bho.’ ”

⁷ Jǒn arem ntá beyǎ bo abhen bárəŋ ntá yi bé yi anjwiti bhó be, “Bě befé! Agha áyébhé be batú be mǎnjaŋ mbi ndu bebue ntemsi Mandem ane átwò? ⁸ Bǎbhəŋ beku menyij ebhen bétəŋ be bǎtiknsem ndũ bebú ebheka tetep. Bǎké chəkə mǎndem bé bǎchí bebhárébhə Ábraham. Dijní ká bé Mandem ákwáy besot batay áne ankũ yó ámbak bebhárébhə Ábraham. ⁹ Yě chí néné, seti séchí bhúré, ne bákway bekrət yěntiki enək ene epu nyu berítí kerpem te ndũ bakaŋ, mánguep angó.”

¹⁰ Bǒ bhə bǎghókó nókó nó bábhep Jǒn be, “Yi sébhóŋó ye beku?” ¹¹ Akeme bhə be, “Mmu ane ábhóŋó nkú epay ányché amot ntá ane abhiki bhəŋ, ne mmu ane ábhóŋó nenyíé ánkóré ne ane abhiki bhəŋ.”

¹² Babhebhé nkabhenti nkwo bǎrók be yi anjwiti bhə. Bábhep yi be, “Ntəŋ, yi sébhóŋó beku?” ¹³ Jǒn akeme bə be, “Bǎké sət nkábhénti éntcha ané bǎbhəŋə besot.”

¹⁴ Mbək batemé nenu nkwo bábhep yi be, “Yí sébhóŋó béku?” Akeme bhə be, “Bǎké sət nkáp ntá mmu ne betaŋ, bǎké bhat mmu ndak amuet; dǒ ká akap ané báchyè bhe ndũ betik ebhen bǎkù ánkway bhe.”

¹⁵ Bo bábhaka nyaka ntí ndũ menyij ebhen Jǒn árəm ne ebhen yi ákù. Ékũ bábho bebhep mmuet mbák Jǒn ke achi Mpeme Mandem afyé nyaka bariep be átd. ¹⁶ Jǒn akeme bhó be, “Mějwiti bhe ne manyiep. Ke mmu ane acha me átwò. Mbíkí kwáy mmu ane nchí kaŋari nkwobhénya beka ebhi. Ánáj ántwó, chəŋ anjwiti bhe ne éfóŋó Bedyere ne ngó. ¹⁷ Átwò ne nchán myákátí awə ndu

béchák nkway be amfáp ene eri ne bekpáfu. Ánánj ánkú nɔ, ansɔt mbwɔt anten ndu nkpáné, anyɔ mmik, ansɔt bekpáfu amfye amem ngó ane apu neme.”

¹⁸ Jǝn arem beyǎ menyij bechak ndu befyɛ bhɔ nti ndu ánù bekɛ mánóko Mbok Ndíndí ane yi aghati bhɔ. ¹⁹ Jǝn aji Mfɔ Hérɔd be akwen ebhé Mandem ndu ásóré Heródias ngɔré mómáyi ábhay. Aji yí ěti barak abúabu achak ankem ane yi ákú. ²⁰ Ne mémáka ndü ebhɔ menkem, Hérɔd arem báfé Jǝn amem ekerékenɔj.

Jǝn ajwiti Yesu

(Mt 3.13-17; Mk 1.9-11)

²¹ Bápére fe Jǝn, anánj ajwiti nyaka bho. Ajwiti Yesu nkwo. Ne mpok Yesu ánikmɛt, nebu nénéne. ²² Efóhó Mandem asɔt mkpá ebhóhó asep yi amɛt. Eyɔj efú amfay erem be, “Wɔ ɔchí Mówa. Nkɔj wɔ tontó. Ğchyè me beyǎ manǎk”

Bachĩmbi Yesu Kristo

(Mt 1.1-17)

²³ Mpok Yesu ábhó betik ebhi, achi nyaka mbɔ mamié esǎ nsem byó, bo mándem nɔkɔ be Yesu chí mmǎ Joséf mmǎ Héli, ²⁴ Héli mmǎ Mátat, Mátat mmǎ Lévi, Lévi mmǎ Mélki, Mélki mmǎ Jánai, Jánai mmǎ Joséf, ²⁵ Joséf mmǎ Matátias, Matátias mmǎ Émɔs, Émɔs mmǎ Náhum, Náhum mmǎ Ésli, Ésli mmǎ Nágai, ²⁶ Nágai mmǎ Máat, Máat mmǎ Matátias, Matátias mmǎ Sémen, Sémen mmǎ Jósek, Jósek mmǎ Jóda, ²⁷ Jóda mmǎ Joánan, Joánan mmǎ Résa, Résa mmǎ Serúbabel, Serúbabel mmǎ Síltiel, Síltiel mmǎ Neri, ²⁸ Neri mmǎ Mélki, Mélki mmǎ Ádi, Ádi mmǎ Kósam, Kósam mmǎ Elmádam, Elmádam mmǎ Ér, ²⁹ Ér mmǎ Jóshua, Jóshua mmǎ Eliésa, Eliésa mmǎ Jórím, Jórím mmǎ Mátat, Mátat mmǎ Lévi, ³⁰ Lévi mmǎ Símiɔn, Símiɔn mmǎ Júda, Júda mmǎ Joséf, Joséf mmǎ Jónam, Jónam mmǎ Eliákim, ³¹ Eliákim mmǎ Meléa, Meléa mmǎ Ména,

Ména mmǎ Matáta, Matáta mmǎ Nátan, Nátan mmǎ Debhít, ³² Debhít mmǎ Jése, Jése mmǎ Óbed, Óbed mmǎ Bóas, Bóas mmǎ Sálmon, Sálmon mmǎ Náshon, ³³ Náshon mmǎ Amínadap, Amínadap mmǎ Rám, Rám mmǎ Hérøn, Hésrøn mmǎ Péres, Péres mmǎ Júda, ³⁴ Júda mmǎ Jekóp, Jekóp mmǎ Áisek, Áisek mmǎ Ábraham, Ábraham mmǎ Téera, Téera mmǎ Náho, ³⁵ Náho mmǎ Sérug, Sérug mmǎ Réu, Réu mmǎ Pélek, Pélek mmǎ Éba, Éba mmǎ Shéla, ³⁶ Shéla mmǎ Kaínan, Kaínan mmǎ Afásad, Afásad mmǎ Shém, Shém mmǎ Nóa, Nóa mmǎ Lámek, ³⁷ Lámek mmǎ Metúsela, Metúsela mmǎ Énok, Énok mmǎ Járet, Járet mmǎ Maháláel, Maháláel mmǎ Kánän, ³⁸ Kánän mmǎ Énos, Énos mmǎ Sét, Sét mmǎ Ádam, Ádam mmǎ Mandem.

4

Satan amɔ Yesu
(Mt 4.1-11; Mk 1.12, 13)

¹ Yesu áperɛ fú ndũ nnyén Jórdan, ajwi ne Efónó Bedyere. Yí akɛ Yesu arɔk amem baso, ² abhak aré ndũ manywɔp besa bepɔy Satan amɔ nɔkɔ yi. Yí kenye yenyiɲ ndũ manywɔp eyɔ ankem. Ndũ ngwenti manywɔp eyɔ nsay akém yi. ³ Satan arɔk arem ntá yi be, “Mbák ɔchí Mmɔ Mandem, chyě eyɔɲ be ntăy enen nénjĩbhírí néndɔp ekpókó bred.” ⁴ Yesu akeme yi be, “Échí amem Ekáti Mandem be, ‘Puyě nenyíé nónó ke nékèm nepémé mu.’”

⁵ Satan asɔt yi akó ndũ nebhuɛt ane achi te amfay atóɲ yí betakó mmik menkem ne kefo eken kéchí aré ndu mómbiɲí mpok. ⁶ Arem ye ntá yi be, “Báchyé betaɲ ne kefo mmik nkem ntá ya, ne nchí kway bechye kɔ ntá yě agha ane nkóɲó. Chɔɲ nchyé wɔ böbhen menkem ne kefo ekap. ⁷ Mbák óntép mánén amik, ónchye me kenókó,

mbə Mandem ywe, chəŋ menyih ebhen menkem ménndəp ebhe.”⁸ Yesu akeme bé, “Ekáti Mandem érəm be, ‘Mmu abhəŋ bechye kenókó chi ntá Mandem Acha, antók chí yí aywĩntí.’ ”

⁹ Satan asot yi bárók Yerúsalem, bákó ndü nebhuet ane áchí te amfay ndü ekerákap Mandem. Aré, arem ntá Yesu be, “Mbák əchí Mmə Mandem, dók, ¹⁰ tǝndu echi amem Ekáti Mandem be, ‘Chəŋ Mandem anchye eyəŋ bəəngel bhi mántwó manchye wə nekwa.’ ”

¹¹ Ekáti Mandem épət érəm be, ‘Chəŋ mánkɾæp wə ne amə yap, bé óké tem ekak ndü ntay.’ ”

¹² Yesu akeme yi be, “Ekáti érəm be, ‘Óké mə Mandem Acha ywe.’ ” ¹³ Satan ámó nókó Yesu ndü beyǎ babhi kekém yi, arə kpík yi.

*Yesu abho betik ebhi atú Gálili
(Mt 4.12-17; Mk 1.14, 15)*

¹⁴ Yesu apət ye nsem atú Gálili ndü betanǎ Éfónó Bedyere. Mbok yi ataka atú Gálili wu ankem. ¹⁵ Are tón bo Eyəŋ Mandem amem bekeré nenikímuet bo Israel, ne bo béré chye yi kenókó.

*Bábyak Yesu amem etək Násáret
(Mt 13.53-58; Mk 6.1-6)*

¹⁶ Yesu afa, arək Násáret, etək ene máné yi aré. Mbə enyü epih eyi echi nyaka, arək amem ekeré nenikímueti ndü nywəbhé neywěmuet bo Israel. Ébhíkí tat, afate bepəy Eyəŋ Mandem. ¹⁷ Báchyé yi ekáti ene ndemekerǐnti Aisáya. Anene yó, ndü nebhuet ane básíŋí bé:

¹⁸ “Éfónó Mandem Acha achí ne me mbənyune, ayap me bé ngátí Mbok Ndíndí ntá bachébhébo.

Ato me, be ntwó ngátí bo abhen bachi ndũ yěntiki enyũ kesem, be chõḡ māmferē bhõ arē.

Ne bé chõḡ amík anene manémámik,

ne be chõḡ mánychye ngǎngarḡ ntá bo abhen batĩ bak-wǎḡwarḡ mányiere bhõ amik.

¹⁹ Ato me bé mbé ntá bho be mpok ane yi átõḡ bó berĩndu bhi akway.”

²⁰ Yesu ánájá nókó bépay ekáti yõ, akuti yó, akeme ntá mũnti arõk achõkõ amik. Bõ mankem abhen bachi amem ekeré nenikímuetĩ bátẽp yi amík amuet. ²¹ Abho ye beghati bhõ be, “Echõḡ, enyĩḡ ene basiḡĩ men árẽm éfákárĩ mbõ enyũ bãghókó.” ²² Bõ abhen bachi aré, bárẽm berítĩ menyĩḡ ěti yi, ne babhak maknkay ěti berítĩ kepi ekẽ káfú yi anyu. Ke bábho bebhẽp be, “Pú mmõ Joséf ne?” ²³ Yesu arem ntá yap be, “Chõḡ mántem me nekay enen ěti ya be, ‘Ngarḡ, bú mmuet eyẽ. Menyĩḡ ebhen seghoko be õkũ awu etõk Kapẽnaum, kũ bhó fá amem etõk eyẽ nkwo.’”

²⁴ Yesu arem be, “Nchĩ ghati bhe be, bápú ka ndemekepĩnti amem etõk yi. ²⁵ Ke nchĩ ghati bhe be, mánkwésé bayǎ nyaka amem etõk Israel ndũ mpok ndemekepĩnti Eláija. Mpok yõ manyier kekwen ndũ mamié arat ne ebhók, ne erẽmé nsay ékwẽn ndũ etõk Israel enkem. ²⁶ Ke Mandem ábhíkĩ tó nyaka Eláija ntá yě kénkwésé amõt, ebhíkĩfuet chi ane achi etõk Sárefat, atú Sídõn, etõk bo bachak. ²⁷ Ne ndũ mpok ndemekepĩnti ane áká nnyẽn be Eláisha, beyǎ bõ ebhãǎkwa bachi nyaka amem etõk Israel. Ke yě amõt Eláisha ábhíkĩ bu, ebhíkĩfuet chi mmũ etõk echak, Náman, mmu Síria.” ²⁸ Bo mankem abhen bachi amem ekeré nenikímuetĩ, bãghókó nókó nó, bati ábé bhõ amem tontó. ²⁹ Báfáte bákẽm yi, bafu etõk ne yi. Ndũ etõk yap echi amfǎy njie, básõt yi barõk ndũ nkókõnjie bé mámpurĩ yi

ankwen aré. ³⁰ Ke ayibhiri mmuét, anone, afuét nenti nap arək ebhakayi.

Mmu ane efóǵó ebúbu échyè yí esəǵori
(Mk 1.21-28)

³¹ Yesu apet asep arək Kapěnaum, etək egħo, atú Gálili. Aré, are tóǵ bo amem ekeré nenikímuetí bo Israel ndū nywəbhé neywěmuet enap. ³² Bábhák maknkay tontó ǵti enyu ene yí átəǵ mbənyune átəǵ nyaka mbə mmū ane árəm émay. ³³ Mmu amət abhak aré ane efóǵó ebúbu ésəǵori. Are bik ne eyəǵ etajataǵ andeme nəkə bé, ³⁴ “Ǽ! Yesu, Mmu Násáret, əbhəǵ yí beku ne bhese! Ətwə fá beway bhese? Ndíǵí mmu wə óchí. Óchí Mmu Nyáǵá ane Mandem átó!” ³⁵ Yesu asáy efóǵó yə bé, “Kusí! Fú yi amuet!” Efóǵó yə éǵuep mmū wu amik besí bhap. Ke éfú yi amuet keku yi yěnyíǵ. ³⁶ Bǵ mankem bábhák maknkay, ne babho bebhep bati bé, “Eyəǵ ené mmū-ne échí né ná e? Ásay befóǵó bebúbebu ne betəǵ bé mémfu bo amuét, ne mémfú.” ³⁷ Ne nsoǵo Yesu akə ataka atú etək wu ankem.

Yesu abú beyă bömame
(Mt 8.14-17; Mk 1.29-34)

³⁸ Yesu afa ekeré nenikímuetí yə, arək, ndū eket Símun. Nnə ngəré Símun abhəǵ mbúép atajataǵ. Bagħək Yesu manik yi mmuet be ambu yi. ³⁹ Arək, ate neku beəkək ebhen yi achi are bhúré. Achye eyəǵ be mbúép wu ándó yí. Ámay. Afaté akə nenyíé abho mene bhə.

⁴⁰ Mpok ane mmok ánəm, bǵ mankem abhen bábhəǵó bömame menyu ne menyu básót bhə bárók ntá Yesu. Abho ménýáǵa amə amuet yěntiki mmu wap, kpat abú bhə mankem. ⁴¹ Beyă bhap babhəǵ nyaka befóǵó bebúbebu. Befóǵó bebúbebu bhə béfú beyă bhə amuet mémbiki nəkə bé, “Wə óchí Mmə Mandem!” Ke Yesu are sáy bhə,

keka méndem yěnyij, mbənyune bériji nyaka be yi achi Mpepe ane Mandem áto.

Yesu are tón bo amem bekeré nenikímuet bo Israel
(Mk 1.35-39)

⁴² Néyí nəkə, Yesu afa etək, arək ndü nebhuet ane bo bápú aré. Bō babho beyaŋ yi. Bághó nókó yí, babho menikmuet bé áké rə etək eyap. ⁴³ Ke yi aghati bhó bé, “Mbəŋ bégháti Mbok Ndíndí be Mandem achi Mfə amem betək bechak nkwo, mbənyune Mandem áto me fá amik chi řti yə.” ⁴⁴ Arə ye, are kə andəkə nəkə ndü betək ebhen bechi atú Judéya angati nəkə bho Mbok Ndíndí amem bekeré nenikímuet bo Israel

5

Yesu abhiŋi bakoŋo bhi abhen mbi batí ánwi
(Mt 4.18-22; Mk 1.16-20)

¹ Ewak émət, Yesu abhak téé angəkə řntiŋnyen Genésaret. * Bo béré nu bebhak kekwoť ne yi be mangok Eyəŋ Mandem. ² Aghó bachwi apay angəkonyén. Bawánsi abhen bábhóŋó bachwi yə, báfü amem máchaka nəkə basi yap. ³ Yesu arək achwe amem áchwí amət. Abhak ane Símun. Aghati yi be ánók áchwí anten anyén mandú. Yesu achəkə ye amem áchwí wu, antəŋ nəkə bo abhen bachi angəkonyén Eyəŋ Mandem. ⁴ Anánjá nókó betəŋ bo arem ntá Símun be, “Tén áchwí ndü eentem mánguep basi yeka anyén be mánkem nsi.” ⁵ Símun akeme yi be, “Éta, séden mmuet beti menkem ke yěnyij sébhíkí kem. Ke ndu bekoŋo eyəŋ eye, chəŋ nguep básí ndü eentem.” ⁶ Yí ne mamuepe bhi bārək baguep beyă nkáp anyén, bákém beyă nsi. Éyá kpát beyă nkáp yap abho berakati. ⁷ Bámák batí

* 5:1 řntiŋnyen Genésaret: Chi řntiŋnyen Gálili.

bawãnsi abhen bachi ndũ áchwí achak ne awò be mántwò mánkwak bhò. Bárók bachem ne bhò, bafere nsi báfyé amem bachwi apay kpát ábhó bebet. ⁸ Símun ane mpíkírí nnyén eni nēchi be Píta, ághó nókó enyiyí maknkay ya, arək atep mánén besí Yesu, arem be, “Acha, kétwò kekwat ne me, mbonyune nchí mmũ bebú.” ⁹ Árém nò, mbonyune yi ne bati bhi bachi nyaka maknkay tontó beghò beyã nsi ene bakeme. ¹⁰ Jems ne Jǒn, batĩ bawáy nsi, bábhák nkwo maknkay. Báchí nyaka bǒ Sebedi. Yesu arem ntá Símun be, “Kécháy. Bebhò echəy ɔrəbhe ya chí bo be mantwò ntá ya.” ¹¹ Bò Píta bátémé nókó bachwi yap angəkonyén, báró yěntiki enyiyi bakoŋo Yesu.

Yesu abú mmu ebhaŋákwa

(Mt 8.1-4; Mk 1.40-45)

¹² Mpok Yesu achi etókófu, mmu ebhaŋákwa amət arək akwén yí beka abho menikmuet ntá yi bé, “Acha, mbák əkəy, ǰkway beku me ntaŋ.” ¹³ Yesu anyabhe awó atək yi arem be, “Nkəy beku wò óntáŋ, neme ene némáy.” Témté wu, ebhaŋákwa yi emay. ¹⁴ Yesu asemti yí be, “Ké ghati yě mmu enyiyi ene éfákárí, ke dók ntá nchiakap Mandem be yi angə be ebhaŋákwa ye emay. Ánánj ámbyó wə, óndək, ɔnchye ye akap ntá Mandem békóŋo ebhé Moses. Chəy eyə émbak enyiyi ene étəy bo be ebhaŋákwa ye émay.” ¹⁵ Ke yě nò, mbok Yesu ataka mbänkem. Ngémtay bo bárók ntá yi ndu beghók Eyəy Mandem ne bé yi ambu mame yap. ¹⁶ Ke aya mmuet arək ndũ nebhúéréfu amem baso anikmuet.

Yesu abú mbéntí

(Mt 9.1-8; Mk 2.1-12)

¹⁷ Nywəp nemət, Yesu áttəy nyaka bho Eyəy Mandem, Mandem Acha achye yi betaŋ, are bú bómame. Bənkwo Fárisi ne batəy ebhé Mandem babhak aré. Báfú ndũ

böbetək mankem atú Gálili, ne bachak báfú atú Judéya, ne abhenefu báfú Yerúsalem. ¹⁸ Böfú bátwó ne mbéntí amot ane bápókó ndũ bekpaka. Báré yaŋ mbi bechwe anywóp be mambure yi besí Yesu. ¹⁹ Ke bó kebhóŋ mbi ane báfuet manchwe amem ěti beyă bó. Bákó amfay eket, manene mbok aré, basebhe yi bhure ndũ bekpaka bhi, néntí bhó, besí Yesu. ²⁰ Yesu ághó nókó enyũ neka enén bábhóŋó ne yi, aghati mbéntí wu be, “Nkwáne, mfóŋóri bebú bhe.” ²¹ Batəŋ-ebhé Mandem ne bönkwó Fárisi bábho bebhew mmuét be, “Agha né? Enyiŋ ene yi árəm chi nsək ntá Mandem! Mandem aywinti ke ákway befoŋori bebú mmu!” ²² Yesu ariŋi nkaysi yap. Abhép bó be, “Ndaká yí bākàysi menyũ menyŋ ebhó? ²³ Enyiŋ ene échí wikirik chí ené? Berem be, ‘Mfóŋóri bebú bhe’, ke chi berem be, ‘Faté kó’? ²⁴ Ke chəŋ nkə mändiŋi be, Me Mmu mfú ntá Mandem mbəŋ betəŋ fá amik befoŋori bebú bho.” Arem ntá mbéntí wu be, “Nchí ghati wə, faté, pókó bekpaka bhe gure!” ²⁵ Témte wu, afate kperew besí bhap, apəkó enyiŋ ene yi ábhure nyaka aré, abho begure, ambiti nəkó Mandem. ²⁶ Beyă becháy bekem bo mankem! Bábhák maknkay, babho bebíti Mandem, mándeme nəkó be, “Seghó baraká maknkay echəŋ!”

*Yesu abhiŋi Lévi
(Mt 9.9-13; Mk 2.13-17)*

²⁷ Awu áfúéré nókó, Yesu afa nebhúéré wu arək aghó mbebhé nkabhénti ane áká nnyén be Lévi chəkó amem ekerébetik yi. Yesu aghati yi be, “Twó, bhák nkoŋo wa.” ²⁸ Lévi afate, arə yěntiki enyiŋ, abho bekoŋo Yesu.

²⁹ Ébhíki tat, Lévi anak erem epa eket yi ntá Yesu. Beyă babhebhé nkabhénti ne bakũ bebú bachak nkwo babhak aré ne Yesu. ³⁰ Bönkwó Fárisi ne batəŋ ebhé Mandem, báré nywinti, ne bábhép bakoŋo Yesu be, “Ndaká yí

mányie mányu nəkə ne babhebhé nkabhentí ne bakǔ bebú bachak?” ³¹ Yesu akeme bhə be, “Bo abhen bapu me, bápú yaŋ ngaŋ. Bǒ mame ke báyaŋ ngaŋ. ³² Mbíkí twə bebhiŋi bo abhen bakaysi be bachi chak besí Mandem be mántíknssem ndǔ bebú bhap, ntwo bébhiŋi chi bo babúbabú.”

Bábhép Yesu ɛti netarénsay ndǔ menikmuet ntá Mandem

(Mt 9.14-17; Mk 2.18-22)

³³ Bo bárém ntá Yesu be, “Bakonjó Jǎn Njwiti bátat nəkə nsay ndu menikmuet. Bakonjó nkwo Fárisi bákú enyumət. Ke abhe mányie, mányu ne bapu tat nsay?” ³⁴ Yesu akeme bhə be, “Bǎkaysi be mankǒ abhen bachi ndǔ epǎ nebhay bakway bebhak ndǔ netarénsay? Nsé! Tǎndu mbǎyngoré abhuét ne bhə, bápú kway betat nsay. ³⁵ Ke mpok átwə ane báfere chəŋ mbǎyngoré ntá yap. Ne chəŋ mántare nəkə nsay ndǔ mpok yə.” ³⁶ Yesu atém bə nekay enén nkwo be, “Yǎ mmu apú kway bedak ebhókónden ndǔ nkú ane nkə anchók mbok ndǔ esí nku. Mbák mmu ánkú nó, áchəŋti nkú nkə, mbənyune ebhókónden ené éfú ndǔ nkú nkə épú kə ne esí nden. ³⁷ Ne ntá bo abhen báfyə mmém ndǔ bebhá nkwo bhənya, bápú fyə mmém bakə amem ebhá nkwo bhənya ené esi. Mbák mánkú nə, ebha ésen, enchəŋə, ne mmém andək amik. † ³⁸ Bábhəŋ befye mmém bakə chi amem ebhá mmém ené ekə. ³⁹ Ne bápú nyu esí mmém mánjaŋ amen bakə mbənyune bákaysi be esí mmém arí achá amen bakə.”

† 5:37 Bo Israel básət nyaka nkwo p ághóŋəmen mángoko bebha ebhen báfyə mmém aré.

6

Enyij ene bábhébhé Yesu ěti nywəbhé neywěmuet bo Israel

(*Mt 12.1-8; Mk 2.23-28*)

¹ Yesu ne baghəkó bhi b́aré kə mámfuet nəkə amem nkĭ nchwifú ndŭ nywəbhé neywěmuet bo Israel. Baghəkó bhi bábhə bekuep enyŭ nchwi yə, mámfikiri mányie nəkə. ² Mbək bönkwə F́arisi bábhəp be, “Ndaká yí b́akə enyij ene ebhé yese épú yarj mankə ndŭ nywəbhé neywěmuet?” ³ Ke Yesu akeme bhə be, “B́abhíkí re pay amem Ekáti Mandem enyij ene Mfə Debhít ákú nyaka ne bŏ abhen b́achí ne yi mpok nsay ákémé bhó? ⁴ Achwe amem eket Mandem, apəkə nenyíé enen b́achyé mbə akap ntá Mandem akəre ne bŏbhi mányíé. Ebhé érəm be ndiere bachiäkap Mandem ke bákway menyie nenyíé enə.” ⁵ Yesu arem ye ntá yar be, “Me Mmu mfú ntá Mandem kĕ mbóŋó berem enyŭ mmu ábhóŋó bekə ne ebhé ene éyíŋí nywəbhé neywěmuet.”

Yesu abú mmú ane awó ágú yi ndŭ nywəbhé neywěmuet

(*Mt 12.9-14; Mk 3.1-6*)

⁶ Ndŭ nywəbhé neywěmuet néchák, Yesu achwe amem ekeré nenikímuetí bo Israel antəŋ nəkə bo Mbok Ndíndí. Mmŭ amət abhak aré ane awónem aywi ágú. ⁷ Mbək batəŋ ebhé Mandem ne bönkwə F́arisi abhen bachi aré, bábháka nti be chəŋ mámbəŋ mbi ndu berem be yi akə ebéptí ndak. Bátép ye yi amík amuet ndu beghə mbák chəŋ Yesu ambú mmŭ wu ndŭ nywəbhé neywěmuet. ⁸ Yesu arinj nkaysi yar. Arem ntá mmŭ wu be, “Faté, twó fá ambi.” Mmŭ wu afate arək ate aré. ⁹ Yesu arem ye ntá bŏbhə be, “Ebhé yesé érəm bé sénkə yi ndŭ nywəbhé neywěmuet? Chí b́ékə beri ke bekə bebú? Chí b́épéme mmu ke chí b́echəŋti nepém eni?” ¹⁰ Yesu ayibhiri mmuet ayinj bó mankem, arem ntá yi be, “Nyabhé awó ywe.” Akə nə, awó ywi apet atəŋ,

ábhák mbo enyu esí. ¹¹ Ke bati ábé bõnkwo Fárisi ne batõn ebhé tontó. Bábhó besokori enyiñ ené bákway bekm Yesu.

*Yesu ayap bõnto bati byo ne apay
(Mt 10.1-4; Mk 3.13-19)*

¹² Ndũ manywõbhé yõ, Yesu akó amfã y njiefú ndu menikmuet. Anikmuet ntá Mandem beti menkem. ¹³ Néyí nókó, abhiñi bakoño bhi be mántwó ntá yi. Bátwó nókó, ayap bhó bati byo ne apay, áchyé bhó nnyén be bõnto. ¹⁴ Manyén yap áchí nyaka be: Símun ane Yesu áchyé nnyén nechak be Píta, ne mõmáyi Andru, ne Jems ne Jõn, ne Fílip ne Batolómio, ¹⁵ ne Mátio, ne Tõmás, ne Jems mmõ Alfeyõs, ne Símun mfyẽ-betan ndũ baraká etok, ¹⁶ ne Júdas mmõ Jems, ne Júdas Iskariot ane átí nyaka Yesu.

*Yesu átõn ne äbù bho
(Mt 4.23-25)*

¹⁷ Yesu asep antën njië ndũ mmik nebhuet ne bhó. Ngémtay bakoño bhi bábhák aré ne ngémtay bo bachak abhen báfú Yerúsalem ne abhen báfú atú Judéya ankem. Bo báfú ndũ betok bépáy ebhen bechi kekwot ne manyu ebhen bábhini be Táya ne Sídõn. ¹⁸ Bátwó beghók menyin ebhen yi átõn ne be yi ámbu bhõ. Ne bo abhen befõjó bebúbẽbẽ bésõñori bhõ, batan. ¹⁹ Bõ bhõ mankem bare nu betok Yesu, mbõnyune betan befù nyaka yi amuet mémbu nõkõ yẽ ághá ane átok yi.

*Mañák ne basémé
(Mt 5.1-12)*

²⁰ Yesu ayon amík ayiñi bakoño bhi arem be,
“Éri echa ntá yeka bachébhébhõ;
mbõnyune Mandem achi Mfõ yweka.

²¹ Éri echa ntá yeka bõ nsay ánù néne,

mbõnyune chõj yi anchye bhe menyij ebhen bãbhõjõ
ekwak bebhõj.

Éri echa ntá yeka bõ bãdi kebho néne,
mbõnyune chõj mǎngway ámen!

²² “Éri echa ntá yeka mpok bo bápàp bhe, ne mánsòkòti
nòkò bhe ne mándem bebépti menyij éti yeka, ne mándem
nòkò be bãchí bebéptí bho éti ya, Me Mmu mfú ntá
Mandem! ²³ Bõj ká mañák yěntiki mpok ane éfákárí nó ne
bhe, mbõnyune Mandem abhúré erem ákap ntá yeka awu
amfay. Nchí ghati bhe mbõnyune enyu eyò ke bachĩmbi
bhap bãchyè nyaka baremé kepĩnti Mandem esõjõri.

²⁴ Ke chõj émbep ntá yeka bafõnkáp encha mbõnyune,
mǎnañ bãbhõj ebheka berítí menyij,
ne mǎnyiě nepém, ndak ámay.

²⁵ Chõj émbep ntá yeka bõ mǎnyiè mǎnjwi néne,
mbõnyune chõj nsay anu bhe!

Chõj émbep ntá yeka bo bãwày ámén néne,
mbõnyune chõj mǎndõp ndũ basémé ne nedĩ kebho!

²⁶ Chõj émbep ntá yeka, be bho bo bãrèm erírí éti yeka,
mbõnyune enyu yò kě bachĩmbi bhap bárèm nyaka éti
baremé kepĩnti nsé.”

*Bakojo Yesu bãbhõj bekõj bõmpap abhap
(Mt 5.38-48, 7.12a)*

²⁷ Yesu aròk ambi betõj. Arem be, “Ke nchí ghati bhe
bho bãghòk me be, kõj ká bo abhen bápábhé bhe, mǎntõj
bó berí. ²⁸ Ník nòkò ká mmæt be Mandem ankwak bo
abhen bárèm ebúbu éti yeka. ²⁹ Mbák mmu adep wò atá
ndũ ebhe awónem, tõj yi ebhe échák nkwo. Ne mbák mmu
ásot ndé ye, dõ yi ansot yě chí nkú ye nkwo. ³⁰ Mbák mmu
anĩjĩ wò enyij ene óbhõjõ, chyě yi. Ne mbák mmu asot
enyij eye, kéghati yi be ákémé yò ntá ye. ³¹ Ne yěntiki

mmu yweka ánkú ye ne bati mbò enyũ yi ákway beyaŋ be bo mánkũ ntá yi.

³² “Mbák bǎkòŋ chi bo abhen bakòŋ be, bakak amen bábhóŋó béchye bhe ábhák be yi? Yě chí bǒ bebú bákòŋ bo abhen bakòŋò bhò! ³³ Ne mbák bǎkù berì chi ntá bo abhen bákù bhe berì bakak amen bábhóŋó bechye bhe ábhák be yi? Yě chí bakũ bebú bákù nò! ³⁴ Ne mbák bǎpwò menyìŋ chí ntá bo abhen bǎbhaka ntì be bakeme ntá yeka, bakak amen bábhóŋó bechye bhe achi be yi? Yě chí bǒ bebú bǎpwò nkwo menyìŋ ntá batì bakũ bebú, ndu bákeme yěntìkì enyìŋ ene bǎpwó ntá yap! ³⁵ Ke bǎbhòŋ bebhak kekúrí! Kòŋ ka bǒmpap abheka, ne mánkũ bhò berì. Pwò ka bhó, kebhaka ntì be chòŋ mánkeme bhe yěntìkì enyìŋ. Mbák bǎkù enyu yò, chòŋ akap ayweká ánja ancha, ne mámbak bò Mandem Acha. Átòŋ berìntì ntá bǒ bebú abhen bǎpú kaka yi ne abhen máŋè̀m meŋé̀me. ³⁶ Ghó ká bati ntínso, nkúbhé mbò enyũ Mandem ághò bhe ntínso.”

Yesu atóŋ bé bo bábhíkí bhòŋ betán bati
(Mt 7.1-5)

³⁷ Yesu yi be, “Bǎké tán bati keka mántán be. Bǎké rem be mányché bati ntémsi, ne mbák bǎpú rem nò, bǎpú rem be manchye bhe ntémsi. Fòŋorì nókó ka bati ne chòŋ mámfòŋorì nòkò bhe. ³⁸ Chié ntá ntì, ne chòŋ Mandem anchye wò nkwo. Yi aperé chye, àyenti sayri, angoko kpát éjwì entakati nòkò amik. Enyũ ené óyèntì ònchye ntì, nkúbhé enyuyò ke báyèntì manchye wò.”

³⁹ Yesu atém bò nekay nkwo be, “Nnemámík apu kway beyǎ ntì nnémámík mbi. Mbák ándók beka nò, bó batì apay bǎpú kwen amem nepì? ⁴⁰ Mmòkátì apu kway berìŋì enyìŋ ancha ntòŋ aywi. Ke mpok ane bátóŋ yi kpát ánaŋa neghók eni, ábhák mbò ntòŋ aywi. ⁴¹ Ndaká yí óyìŋì móènyìŋì ane

achi anyese nti, ené ópú fye nti ndũ nkakónok ane achi wò anyese? ⁴² Ná óghàti nti be, ‘Manó, dđ mferé móěnyíjĩ ane achi wò anyésé,’ ené wòmbòj ɔpú ghó nkakónok ane achi amem ene nyésé? Wò mmũ betábhá! Feré kpík nkakónok ane achi wòmbòj anyese, ke óngò ye mbanj sayri ndu béfére móěnyíjĩ ane achi amem nyésé manóywe.”

Yěntiki enok ébhòj eyi enyũ kepem
(Mt 7.16-20, 12.33-35)

⁴³ Yesu apet arem be, “Erítí enok épú nyu bebéptí kepem. Ne ebéptí enok épú nyu berítí kepem. ⁴⁴ Báriñjĩ erítí enok chí ndũ kepem eki. Bápú ròj ndu támfánj mánkók nepi. ⁴⁵ Nkúbhé mbò enyũ nkáp ájwi amem mókeré nkáp, nó kě nkaysi ndíndí ájwì anti mmũ ndíndí, ne beri bóbhó ke béfũ aré. Ke mbák mmú abhòj ebéptí nti, barak abúabú ke áfũ yi anyu, mbònyune enyij ené éjwí mmu anti, yó ke éfũ yi anyu.”

Menyũ batě beket bati apay
(Mt 7.24-27)

⁴⁶ Yesu arem be, “Ndaká yí bãbhìjĩ me be, ‘Acha, Acha’, ené bãpú kú enyij ene mēghàti bhe? ⁴⁷ Chòj ntòj be enyũ mmũ ane átwó ntá ya, aghók enyij ene ndémé, anku mbò enyũ yi ághókó achi. ⁴⁸ Achí mbò mmũ ane áyámbi átémé nebhuéréket kpát néchwé néghaka ndũ setárebhé ke áte eket. Ne mpok nnyén négbókó kpát néghaka ndũ eket, ébhíkí moko énkwén mbònyune até yò sayri. ⁴⁹ Ke mmu ane ághok menyij ebhen mērēm yi ke kú mbò enyũ ndémé, achí mbò mmu ane áté eket, yi ke yambi beghoko nebhuéréket sayri. Mpok nnyén negboko néghaka ndũ eket, témté wu, ébáy mmuet amik juu, échòjò enkem!”

7

Yesu abú mm ðbetok mǔnti nkwo batemé nenu Rom
(Mt 8.5-13)

¹ Yesu anánjá nókó betɔŋ bo menyij ebhen menkem, afa apetnsem etok Kapēnaum. ² Mǔnti nkwo batemé nenu bō Rom amot achi nyaka aré. Mǔbetok aywi ane yi aré kəŋ áre me. Arəp chi kekwoť bégu. ³ Mǔnti wu ághókó nókó ndũ bo bárəm eti Yesu, ató bōbati bō Israel be máníkmuet nta yi be ándók ámbú mǔbetok aywi. ⁴ Bárók ntá Yesu máníkmuet nta yi ne neseptímuet mándeme nəkə be, “Eta, dók kwák mǔnti-ne. Achi mmu ane ákwáy bébhəŋ nekwať. ⁵ Akəŋ bō bhese ne yímbəŋ ke áté ekeré neníkímuetí eyese.” ⁶ Yesu are rónə ne bhə. Mpok bágħaka kekwoť ne eket, mǔnti wu ató mamuere bhi bé mángátí Yesu be, “Acha, késəŋori mmu et bétwo ndũ eket eya. Mbíkí kway mmu ane ótwó eket eyi. ⁷ Yě chi membəŋ mbíkí kaysi be nkway bétwo ntá ye. Chiě chí eyəŋ, chəŋ mǔbetok wa antaŋ. ⁸ Nchí rem nə mbənyune me nkwo mbəŋ bo abhen, mbák mángátí me nkə enyij, mbəŋ beghok bhə. Ne mbəŋ nkwo batemé nenu antene ya abhen mbák ngátí bhə enyij, bábəŋ beghok mé. Yěntiki mmu wap ane ndémé be, ‘Dók’, ərəŋ, ne yě agha ane ndémé be, ‘Twó’, ətwə. Ne mbák ngátí mǔbetok awa be, ‘Kə enyij ene’, abəŋ bekə yə.” ⁹ Yesu ághókó nókó nə, abhak maknkay tontó. Ayibhiri mmu et arem ntá beyə bo abhen bákəŋo yi be, “Dirjí ká tetep be, mbíkí re ghə mmũ Israel amot ane ábhəŋó neka ne me mbə kenkə-ne.” ¹⁰ Mamuere abhen mǔnti wu ató bapetnsem eket eyi, bágħó be mǔbetok ywi anánj atəŋ.

Yesu ak mm ð kénkwésé apetnsem ndũ nepém

¹¹ Ansem mpok, Yesu ne bagħókó bhi báfá báre rəŋ etok Naín. Ngémtay bo báre rəŋ ne bhó. ¹² Ndu

bágháká antítak, bághó ndü bo bápókó ngú báfù etak berɔŋ bebheme. Ngú wu abhak njanamɔ ntá máyi ane achí nyaka kénkwésé. Tóntó bo etak eyɔ béré koŋo nkókóngu. ¹³ Acha aghó nókó ngoré wu, ntínso nékém yi tontó, arem ntá yi be, “Képerere di.” ¹⁴ Arək, atak nkók ané bápəkɔ ngú aré. Bo abhen bápókó ngú báte. Yesu aghati ngú wu be, “Esakámu! Nchí ghati wɔ, faté.” ¹⁵ Témte wu, afaté achəkɔ chókó, abho berem kepi. Yesu asɔt yi achye ntá máyi. ¹⁶ Becháy békém bo mankem abhen báchí aré. Bábhó bebiti Mandem mándemé nəkɔ be, “Etaŋti ndemekerɔnti Mandem afú fá ndü nkwó ywese! Mandem atwɔ bépeme bõbhi!” ¹⁷ Mbok éti yi akɔ aghabheri mmik bo Judeya nkem kpát aghaka ndü betak bechák ebhen bechi kekɔt.

Jñn ató mbək bakoŋo bhi be mámbép Yesu mmü yi achi
(Mt 11.2-19)

¹⁸ Mpok ane bakoŋó Jñn Njwiti nkɔw bághókó menyiy ebhen béfakari bágháti yi bó menkem. ¹⁹ Abhiŋi batí apay, ató ntá Acha be mámbép yi be, “Wɔ ke óchí Mpereme ane Jñn árémé be átwɔ, ke chi be sébhɔŋ menoŋ mmu achak?” ²⁰ Bárók ntá Yesu bárem be, “Jñn Njwiti ató bhesé be sémbep wɔ be, ‘Wɔ ke óchí Mpereme ane Jñn árémé be átwɔ, ke chi be sébhɔŋ menoŋ mmu achak?’” ²¹ Bátwó ne ntó enɔ ntá Yesu mpok yi ábù beyä bho abhen bábhóŋó nyaka mame menyu ne menyu. Ábòk nyaka nkɔw befóŋó bebúbeku méndɔ nəkɔ bho, anku nəkɔ manémámik mángɔ mbáj. ²² Akeme baghókó Jñn be, “Pet ka nsem ghati Jñn menyiy ebhen băghó ne ebhen bághókó bo bárèm: Băghók ne băghó be manémámik băghò mban néne, ne bakem báfáté bákò. Bõ ebhanákwa bátán ne babhók bághòk mban. Bawú bápətnsem ndü nepém ne bághàti bachébhébhò Mbok Ndíndí. ²³ Ne éri echa ntá mmü ane ápú kwén ndü bebú éti menyiy ebhen mĕkù.”

²⁴ Bapokó ntó Jǒn bho bápéré nókó nsem, Yesu abho berem ntá beyă bo abhen bárovǒjǒ nebhuet ane yi achi ěti Jǒn be, “Mpok bǎrǒj nyaka awu amem baso, bǎrǒk beghǒ ntiki enyũ mmu? Bǎrǒk beghǒ mmu ane achi mbǒ ěnsómanyier ene babhúér áfǒk énkwén ene ebhe, ámfok enkwen ebhe échák ke? ²⁵ Bǎrǒj nyaka amem baso beghǒ yi? Mmu ane afyé berítí nden amuet ke? Bǒ abhen báfyè menyũ nden ebho báchǒkǒ chi amem bekírí-bafǒ! ²⁶ Ghati ká me. Bǎrǒj nyaka amem baso beghǒ ntiki enyũ mmu? Ndemekerǐnti? Échi tetep. Ke dijǐ ká be mmu ane bǎghǒ achá ndemekerǐnti. ²⁷ Jǒn ke achi müntó ane basij nyaka amem Ekáti Mandem ěti yi be,

Mandem arem be, ‘Yijǐ, chǒj ntó mpǒkǒntó wa wǒ ambi, be ángókó mbi ywe ke óntwǒ.’

²⁸ Nchí ghati bhe be Jǒn Njwiti achá yěntiki mmu achak ndũ abhen bágú ne abhen bachi nepém. Yě nó, yě chí mmu ane apu yěnyij ndũ mpǎy bho abhen Mandem achi ne bho mbǒ Mfǒ wap, acha yi.” ²⁹ Bo bǎghókó nókó enyu yǒ, bǒ mankem ne babhebhé nkábhénti barem ye be, nkaysi Mandem achi tetep. Barem enyu yǒ, mbǒnyune manaŋ baka nyaka nkwǒ bé Jǒn anjwiti bhǒ. ³⁰ Ke bǒnkwǒ Fárisi ne batǒj ebhé Mandem bábhíkí ka nyaka be Jǒn anjwiti bhǒ. Enyu eyǒ, bábyak nkaysi ane Mandem abhǒjǒ ne bhǒ.

³¹ Yesu arǒk ambi berem be, “Chǒj njenti mkpáká bho abhen echǒj ne yi? Bachi mbǒ yi? ³² Báchí mbǒ bǒ abhen báchókó nefí esié. Ke mbǒk mámbijǐ nǒkǒ abhenefu be, ‘Sékwǎy bakwáy nebhay be mámben nebhén, ke bǎbhíkí bhen.

Sékwáy bakwáy newú, kebho bǐ kedí!’

³³ Jǒn Njwiti atwǒ nyaka antare nǒkǒ nsay ndu meniǐmuet, ne mmém yi kenyu. Bǐ bǎre rem be, ‘Éfǒjǒ ebúbu echi ne yi!’ ³⁴ Mpok Me Mmu mfú ntá Mandem ntwǒ, nde

nyie, nnyú nəkɔ. Běka bäre rem be, ‘Ghó ká yi awu, nyiě menyiñinyíé ne nyŭmem. Mamuere bhi chi babhebhé nkábhénti ne bakŭ bebú bachak!’ ³⁵ Ke diñí ká be menyiñ ebhen mmu ane ákóñ mbi Mandem ákù ke bétòñ be neriñíndak enén néfú ntá Mandem nechi tetep.”

Mbok ngoré bebú ne Símun mmŭ nkwɔ Fárisi

³⁶ Éfákári be mŭnkwɔ Fárisi amot abhíñí Yesu be ányíé nenyíé eket yi. Yesu aka, arək, achəkɔ are nyie nenyíé ne yi. ³⁷ Ngoré nekɔ amot ane achi nyaka etək eyɔ, ághók be Yesu ányie nenyíé amem eket ené mŭnkwɔ Fárisi wu. Asot ékpémé bawerérierp arək aré ne yɔ. ³⁸ Ate kékwoť ne Yesu andi nəkɔ kebho. Babhese mi are chítí bekak Yesu. Aterp ntí amik antese nəkɔ bekak Yesu ne emenénti yi, angwati nəkɔ ne bawerérierp. ³⁹ Mŭnkwɔ Fárisi wu agho nókó nó, are kaysi amem nti eni be, “Mbɔ mmŭ-ne achi ndemekerǐnti Mandem tetep, mbɔ aríñí enyŭ mmu ane ngoré ane átək yi achi. Chí ngoré nekɔ.” ⁴⁰ Ke Yesu abhíñi mŭnkwɔ Fárisi wu be, “Símun, mbɔñ ndak béghati wɔ.” Símun akeme be, “Ntɔñ, dók ambi.” ⁴¹ Yesu abho yě béttem nekay enen be, “Mmŭ amot apwɔ nyaka nkáp ntá bɔ bati apay. Amot akém yi bebhă nkáp byo. Anefú ebhă nkáp émɔt. ⁴² Mmŭ wu abhép nkáp ane bákem yi, ke yě mmu wap ke kway bekeme ané yi ákè. Afɔ kě yi afoñori bhó mankem, aferé nti ndŭ nkáp wu. Ghatí yé me, ndŭ bati yap ápay, ntiki mmu ákway bekəñ mpwɔnkáp wu ancha anefu?” ⁴³ Símun akeme be, nkáysi be, “Chi ane barem ami áyá.” Yesu arem be, “Ōrem tetep.” ⁴⁴ Ke Yesu ayibhiri mmuet ayiñi ane ngoré wu, arem ntá Símun be, “Yiñí móngoré-ne. Te nchwé eket eye, ðbhíkí chye me manyierp nsó bekak, ke yí asó bekak ebha ne babhese mi, atese ne emenénti yi. ⁴⁵ ðbhíkí syepti me ne kenókó mbɔ enyŭ

óbhóhó beku, ke yi abhúét menyoti beka ebha. ⁴⁶ Óbhíkí wati me ntí ne bawet ke yí áwati me beka ne bawerérier. ⁴⁷ Nchi ghati yé wə bé mǒngoré-ne atǒŋ beyǎ ekǒŋ betǒŋ be Mandem afóŋorí beyǎ bebú ebhen yi ákú. Ke mmu ane ákáy sí be bebú bhi ebhen Mandem ákway befóŋorí bébhíkí ya, áǒŋ chi mandú ekǒŋ.” ⁴⁸ Yesu arem ye ntá mǒngoré wu be, “Mfóŋorí bebú ebhe.” ⁴⁹ Ke bǒ abhen mányìe nenyíe ne Yesu bábho menywinti mándeme nǒkǒ be, “Agha né, ane árèm te be yi áǒŋorí bebú?” ⁵⁰ Yesu apet arem ntá mǒngoré wu be, “Dók sayri, neka eně ne me néku otan.”

8

Baghoré abhen bákoŋo Yesu

(Mt 13.1-8; Mk 4.1-9)

¹ Ébhíkí tat, Yesu are kǒ amem betǒk begho ne ndǔ bǒbetǒk angati nǒkǒ Mbok Ndíndí ěti enyu ené Mandem ábhak ne bho mbǒ Mfǒ wap. Baghǒkǒ bhi bati byo ne apay bábhák ne yi. ² Mǒpáy baghoré bákǒ nyaka nkwo ne bhǒ. Bábhák baghoré abhen Yesu ábú mame yap ne mbǒk bábhák abhen Yesu ábókó befóŋó bebúbebu ebhen bésoŋori nyaka bhǒ. Ngoré amǒt abhak aré ane áká nnyén be María mmǒ etǒk Mágdala. Yesu anáj abok nyaka befóŋó bebúbebu tándrámǒt ebhen bésoŋori yí. ³ Anéfú abhak Joana, ngoré Kusa, mmǔ ane achi nkémfǒ ntá Mfǒ Hérǒd. Anéfú abhak Susana. Ne beyǎ baghoré bachak. Bǒ básǒt nyaka nkáp awap mánkwak nǒkǒ be Yesu ne baghǒkǒ bhi mámbóŋ menyin ebhen bechebhe bhǒ.

Yesu atém nekǎy ntyěmbwǒt

(Mt 13.1-9; Mk 4.1-9)

⁴ Bo barǒk ambi befú ndǔ betǒk ne betǒk mántwǒ nǒkǒ ntá Yesu. Ngémtay bho báchémé nebhuet amǒt. Yesu atém bhǒ nekay enen bé: ⁵ “Ewak émǒt, nkwanjanki amǒt

arəŋ nyaka betak enyũ nchwifú amem nki ywi. Ené yi átàk árəŋ, mbək akwenti ndũ mómbi ane áchí amem nki. Bo báyáti. Kenen kétwó kébwopti nchwi yə nkem. ⁶ Achák akwenti ndũ mmik setárébhé ne mpok ácháká, anih̄ti, awəsi, mbənyune nebhúérémmik wu apu kem manyier. ⁷ Mbuət anefu akwenti ndũ mmik ane tákə nsense ágò aré. Achak are gó, ke tákə nsense agó áchók yə. ⁸ Ke nchwi ácháak akwenti ndũ mmik ndíndí, agó achye beyä nchwi. Ayá acha ane bápí ndəŋ besa betay.” Ndũ ngwenti, Yesu arem be, “Mmũ ane áyàŋ beghok, ántá batú angok sayri.”

Ntí Yesu árém kepi ndũ bakay

(Mt 13.10-17; Mk 4.10-12)

⁹ Baghək Yesu bábhép yi ntí nekay enen. ¹⁰ Akeme bhó bé “Mandem achyé mbi be mändíŋí menyih̄ ebhén bechi bhésé bhésé eti enyũ yi ákəm böbhi mbə Mfo wap. Ke mbák chi bo bachak, nchí rem kepi ne bhó chi ndũ bakay be yəndu báyiŋi báké ghə, ne yəndu bəghək báké jwimem.”

Yesu aghati baghəkó bhi ntí nekäy ntyəmbwət

(Mt 13.18-23; Mk 4.13-20)

¹¹ Yesu arək ambi árém be nekäy enen nétəŋ be, “Mbuət chi Eyəŋ Mandem. ¹² Mbuət ane ákwéntí ndũ mómbi chi bo abhen bəghókó Eyəŋ Mandem. Ke Satan antwó amfere yó ndũ bati yap be báké noko Mandem yi ampeme bhə. ¹³ Mbuət ane ákwéntí ndũ mmik setárébhé até ndũ bo abhen bəghək Eyəŋ Mandem, mánoko témté ne beyä maŋák. Ke bə kebhóŋ bakan amik. Mánoko chi ndu mómbih̄í mpok. Nemə netwə nəkə, mánkwen ansem. ¹⁴ Ne mbwət ane ákwéntí ndũ mmik tákə nsense, até ndũ mmu ane ághək Eyəŋ Mandem, ke bakáysí eti menyih̄ mmik, ne bakáp, ne nepém ményie, akə bó kesene ndũ Eyəŋ Mandem. ¹⁵ Mbə enyu efakari ne mbwót ane ákwéntí

ndũ mmik ndíndí, nɔ ke echi ne bo abhen bághòk Eyɔɔh Mandem mánkém ne nti némót mankɛ nɔkɔ mbɔ enyu éyàh, mándɔk nɔkɔ ámbi bekɛ enyu eyɔ ne ekébhéntí.”

Nekäy eróhó ené bádúré

(Mk 4.21-25)

¹⁶ “Yě mmu apú dure eróhó ansɔt enyiɔ ankuti, mbák épú nɔ ante anten bekɔk. Áte yɔ chí nebhæet ane babhɔhɔ bete yɔ be mban angóó ntá yěntiki mmu ane achwe anywɔp. ¹⁷ Dɔhí ká be, chɔh yěntiki enyiɔ ene echi bhésé bhésé, émfú kponɔɔɔh, ne ené bábhésé émfú kponɔɔɔh. ¹⁸ Sɔt ka mpok beghok Eyɔɔh Mandem sayri enyu ene bájwimem mbɔnyune mmũ ane ábhóhó enyiɔ, chɔh mámara yi échák, ke mmũ ane ábhíkí bhɔh yěnyiɔ, yě chí mandú ane yi ákáyí bé abhɔh, chɔh mánsɔt yɔ ntá yi.”

Nnɔ Yesu ne bǒmayi

(Mt 12.46-50; Mk 3.31-35)

¹⁹ Nnɔ Yesu ne bǒmayi bárɔk beghɔ yi. Ke bó ke kwáy berɔh kekɔt ne yi mbɔnyune bo bayǎ nyaka bacha. ²⁰ Mũfu aghati yi be, “Máye ne bǒmaye báchí nefí téé báyàh beghɔ wɔ.” ²¹ Yesu akeme be, “Máya ne bǒmaya chí bo abhen bághòk Eyɔɔh Mandem ne mánkɛ mbɔ enyu yɔ érèm.”

Yesu akɛ mbúép atajataɔ akwen

(Mt 8.23-27; Mk 4.35-41)

²² Nywɔp nemɔt Yesu arem ntá baghókó bhi be, “Sémpé séndók ebhě manyu éne awu.” Báchwe amem áchwí ne yi bábhó menok mandókɔ nɔkɔ. ²³ Ndu mánòk báròh, Yesu akwén kenó. Mbúép atajataɔ abho menu. Nnyén nébho bedep áchwí, manyiep anchwe nɔkɔ amem. Érɔp chí mandú be mámbet anyén. ²⁴ Baghókó bhi barɔk máhémé

yi barem be, “Eta! Eta! Sétwə gu anyén!” Yesu aŋeme asáy mbúép ne mpérényen. Mbúép ágú, ne nnyén nékwén tti.
²⁵ Abhép bhə be, “Neka eneka ne me néchí fá?” Becháy bekem bə ne bábhak maknkay, bábhə bebhəp bati be, “Ntiki enyũ mmu ne? Āsay yě chi mbúép ne mpérényen, ne yə énkə mbə enyũ yi areme!”

Yesu akə befónó bebúbeba béró mmu ane bə bésəŋəri (Mt 8.28-34; Mk 5.1-20)

²⁶ Yesu ne baghəkó bhi mánók ye, bápe nnyén, báchwóp etək Gerása. Gerása abhak ebhənyen ene éyĩŋi Gálili.
²⁷ Nefú Yesu áfú amem áchwí, mǔfu afú etək Gerása eyə akwese yi. Befónó bebúbeba bésəŋəri nyaka yi. Ndũ erəri mpok, mmũ wu äkə nyaka chi ebhowə, yi ke chəkə anywóp. Ächəkə nyaka ndũ nebhuéré manem. ²⁸ Ághó nókó Yesu, abik, arək akwén yi bekek, arem ne, eyəŋ etaŋataŋ be, “Yesu Mmə Mandem Acha! Óbhəŋ ntiki ndak ne me? Níkməet óké chye me esəŋəri!” ²⁹ Arem enyu eyə mbənyune Yesu asay nyaka efónó ebúba ene ésəŋəri yi be éndó yi. Beyə mpok, efónó yə éfate nyaka yi aməet, ne yě bákem yi báfyə ngem amə ne bekek, mámbabheri nəkə yi, äkiti ngem eyə, efónó eyə énkə yi ambúé anchwe amem baso. ³⁰ Yesu ásáy nókó efónó ebúba yə, abhəp mmu wu be, “Nnyén ene be yi?” Akeme be, “Nnyén ena chi ngémtáy”; mbənyune befónó bebúbeba beyə nyaka yi aməet tontó. ³¹ Befónó bebúbeba bhə beré ník Yesu mməet bé áké tó bhə amem nepi enen nebhiiki bhəŋ ngwenti. ³² Ere mé nkwo bakók anyie nyaka ambi njie ane achi kekwo. Befónó bhə ménikməet ntá Yesu bé ándó bó mándók mǎnchwe aməet bakok bhə. Yesu achye bhə mbi. ³³ Befónó bebúbeba bhə bífú aməet mmu wu berək bechwe aməet nkwo bakók. Bakók mankem bárókóri básep ndũ nkokonjie dúgúdúgúdúgú bágúre anyén.

³⁴ Bo abhen bábhàbheri bakók, bágghó nókó enyiḡ ene efakari, bárək etək egho ne mban ene echi kekwoṭ ntiét ntiét bágghátí bho. ³⁵ Bo bárók ye begho enyiḡ ene efakari. Bággháká nókó ntá Yesu, bágghó mmu ane befóḡó bebúbebu bífú yi amuet. Abhak sayri ndũ nkaysi yi. Becháy békem bó mankem tontó. ³⁶ Bõ abhen bágghó enyiḡ ené éfákári, baré ghati abhen batwə enyiḡ ene éfákári ke befóḡó bebúbebu béró mmu ane bə bésəḡori nyaka, yi ataḡ. ³⁷ Becháy békém bõ atú Gerása wu mankem. Bágghátí Yesu bé amfu etək eyap ándók. Arək achwe amem áchwí ndu berəḡ. ³⁸ Mmũ ane befóḡó bebúbebu bífú yi amuet are nik Yesu mmuet be ándó yi ankoḡo yi. Ke ndu Yesu aghati yi ampətnsem, arem ntá yi be, ³⁹ “Pətnsem anywóp ghati bo enyiḡí maknkay ene Mandem ákú ntá ye.” Arək ye ndũ etək eyə enkem angati nəkə bo enyiḡ ene Yesu akə ntá yi.

*Yesu akə mmə Jáyrəs apətnsem ndũ nepém
(Mt 9.18-26; Mk 5.21-43)*

⁴⁰ Yesu apət nəkə nsem ebhə manyu echak, bõ abhen mánəḡ yi, basyeṗti yi. ⁴¹ Mũfu ane áká nnyén be Jáyrəs arək ntá Yesu. Achí nyaka mũnti ekeré nenikímuetí bo Israel ndũ nebhuet ane yi achí are. Akwén Yesu bekak anikmuet be Yesu andək eket eyi. ⁴² Móywi arəp nyaka kekwoṭ begu. Ne ndiere mówu ke yi ábhóḡó nyaka. Abhak móngəsóḡ ane achí mamié byo ne apay.

Ndu Yesu árəḡ aré beyă bo bákáp yi bebhe bepəy. ⁴³ Ngərə amət abhak aré, ane áfère manəḡ ndũ mamié byo ne apay. Anán achóḡtí nyaka nkáp ané yí ábhóḡó ankem ke yě mmu kekway bebu yi. ⁴⁴ Afú Yesu ansem, atəti amem beyă bhó kpát arək atək nkoḡo nkú yi. Témté wu, manəḡ mə asiép. ⁴⁵ Yesu abhép be, “Agha átókó mé?” Bõ mankem batəḡa. Píta arem ye be, “Étá, beyă bo bákáp wə ne mányiere wə!” ⁴⁶ Yě nə, Yesu arem be, “Mmu atək

me. Ndíjǐ nɔ mbɔnyune ngók ndũ betan bífú me amuet.”
⁴⁷ Móngwɔré wu ághó nókó bé Yesu arɪ̀ɪ̀ enyɪ̀ɪ̀ ene efakari, arək angwere nəkɔ gbagbăgbak, ákwén bekak Yesu arem besí bo mankem ntí ane yi átókó Yesu ne enyũ yi átán témté. ⁴⁸ Yesu arem ntá yi be, “Mmá, neka ene ne me nékɔ ɔtan. Mandem achi ne wɔ, dók sayri.”

⁴⁹ Ené Yesu ábhúét bérem kepɪ̀ ne ngwɔré wu, mũnto achwɔp ane áfú eket ene Jáyrɔs mũnti arem ntá yí be, “Móywe agu. Óképere sɔɔri Ntɔɔ.” ⁵⁰ Ke Yesu aghoko nəkɔ nɔ arem ntá Jairɔs be, “Óké cháy. Dókó rɔɔ ambi menóko, chɔɔ móywe antan.” ⁵¹ Yesu aghaka nəkɔ eket Jairɔs, yi keka yě mmu ánwɔp ne yi, ébhíkí fuet Píta, ne Jǔn, ne Jems ne chimɔ ne máyi. ⁵² Bó mankem abhen bachi aré bare di mówu mámbýaka nəkɔ amɔ anti. Ke Yesu arem be, “Bót ká kebɔ. Móne abhiki gú. Ábhàre chí kenó!” ⁵³ Bó mankem béré way Yesu way ndu bárijǐ bé mǔré agũ tetep. ⁵⁴ Ke Yesu arək kékwòt ne mówu, akém awɔ ywi, abhiɪ̀ɪ̀ yi be, “Mówa, faté.” ⁵⁵ Efóɔ́ó yi épétnsem, afate témté. Yesu achye eyɔɔ be manchye yi nenýíé ányie. ⁵⁶ Etayi ne máyi bábhák maknkay tontó. Ke Yesu asemti bhɔ be báké ghati yě mmu enyɪ̀ɪ̀ ene éfákárí.

9

*Yesu ató bõnto bhi ndũ betik
 (Mt 10.5-15; Mk 6.7-13)*

¹ Nywɔp némót, Yesu abhiɪ̀ɪ̀ baghəkó bhi bati byo ne apay, achye bhɔ betan ndu bébók menyũ befóɔ́ó bebúbebu menkem ne ndu bébu mame. ² Ke áto bhɔ nefí bé mándók mángátí bho enyu Mandem abhak ne bo mbɔ Mfɔ wap ne be mámbú bõ mame. ³ Apet arem ntá yap be, “Báké pəkó yěnyɪ̀ɪ̀ ndũ nekɔ enɔ, yě ntem, yě ebha, yě bret, yě nkáp, ne yě chí nden échák. ⁴ Yěntiki etək ené basyepti bhe aré, bák ká amem eket émɔt kpáte mǎndɔ etək eyɔ. ⁵ Ne yěntiki

ebhak ené bǎchuóbbhé ke bo ke syepti bhe, dǎ ká etək eyo ne bǎperé fá aré, kwet ka mfok ane áchí be bekak. Chəy eyo émbak mbə ntísie ndǔ enyiy ené bó bákú.” ⁶ Báfá báre kə betək ne betək mángati nəkə bho Mbok Ndíndí ne mámbu nəkə bömame yěntiki ebhak.

*Ntí átáka Hérød amem
(Mt 14.1-12; Mk 6.14-29)*

⁷ Hérød, góbhanə Gálili, aghók yěntiki enyiy ene éfakari. Ntí átáka yi amem mbənyune mbək bo bǎrəm nyaka be, “Yesu chí Jǎn Njwiti ke áperénsem ndǔ nepém.” ⁸ Báchák be, “Elájja ke ábhésí.” Ne abhénéfú be, “Ndemekerpinti amət ane te nyaka ke áperénsem ndǔ nepém.” ⁹ Hérød arem ne mmuet yi be, “Nchyé nyaka eyəy ne bákpót ntí Jǎn. Ke mmǔ ane məghòk ne menyinjí maknkay ebhen éti yi chí agha?” Are yáj mbi beghə Yesu.

*Yesu adík ngemntay bho
(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Jn 6.1-14)*

¹⁰ Bönto Yesu bǎperé nókó nsem, bǎgháti Yesu menyiy ebhen bó bákú. Asət ye bhə ansem, bǎrók etək ene bǎbhijí be Betsáida. ¹¹ Yě nə, beyǎ bo bǎghók, bǎbho bekojo yi. Asət bhə sayri, abho beghati bhə enyu Mandem abhak ne bho mbə Mfə wap ámbu nəkə abhen báyàŋ yi ambu bhə. ¹² Mmók ábhó nókó méném, baghəkó bhi bǎrók ntá yi barem be, “Ghatí böbhen be mándók ndǔ betək ebhen bechi fá kekwət ne ndǔ baki mánjáj nenyíé ne bebhak bebhare. Etək épú fá!” ¹³ Ke Yesu aghati bə be, “Bě babhəy, chyě ká bhə nenyíé mányíé.” Bákéme yi be, “Sébhəy chí böbekpəkó bret batay ne nsi epay. Enyiy echak epu. Jyáj séndók sénku nenyíé ntá ngémtáy böbhen mankem ke?” ¹⁴ Mpǎy babhakanem abhen bachi are abhak mbə nká etay. Yesu aghati baghəkó bhi be, “Kə ka bo mánychókó

amik ndũ bakwó, yěntiki nkwó ámbón̄ bõbati besa bepay nsem byo.” ¹⁵ Baghókó bhi báku mbõ enyũ yi árémé, bõ mankem báchókó amik. ¹⁶ Asot bekpókó bret bhõ bétáy ne nsi epay. Ayon̄ amík mfay. Achye bakak ntá Mandem, abho bébókóti bret wu anchye nõkõ ntá baghókó bhi be mánkóré ne nsi ntá beyã bõbhõ. ¹⁷ Yěntiki mmu wap anyié kpát ajwi. Baghók Yesu mányókóti nenyíé enen nerõbhe. Néjwí bekey byo ne bepay.

Píta arem be Yesu chí Mpeme Mandem átó
(Mt 16.13-19; Mk 8.27-29)

¹⁸ Nywõp nemõt, éfákari be Yesu ãnikmuet aywĩnti ne baghókó bhi babhak kekwōt ne yi. Ánánjá nõkó menikmuet abhép bhõ be, “Bo bárèm bé nchí agha?” ¹⁹ Bó bákéme yi be, “Mbæk bárèm be õchí Jõn Njwiti. Bachak be Eláija, ne abhenefu be õchí ndemekerĩnti amõt ane tẽ nyaka ke õpetnsem ndũ nepém.” ²⁰ Arem nta yap be, “Ke bẽ babhõn̄ bárèm be menchí agha?” Símun Píta akeme yi be, “Wõ ke õchí Mpeme Mandem afyé nyaka bariẽp be ätò.”

Yesu arem be chõn̄ manchye yi beyã esõjõri ne mangway yi

(Mt 16.21; Mk 8.31)

²¹ Yesu asem̄ti bhõ bé báké ghati yě mmu be yi achi Mpeme. ²² Ne arem be, “Me Mmu mfú ntá Mandem mbõn̄ beghõ beyã esõjõri. Bõ-batí etøk, ne bõbati bachiãkap Mandem, ne batõn̄ ebhé Mandem bábyak chõn̄ me ne mángwáy me, ke éghaka nõkõ manywõp arat, mpetnsem ndũ nepém.”

Enyĩn̄ ene mmu ábhõjõ békũ ke ambak nkojõ Yesu
(Mt 16.24-28; Mk 8.34-9.1)

²³ Yesu aghati ye bhõ mankem be, “Mbák mmú ãyàn̄ bebhak nkojõ wa, abhõn̄ béghókõntik mmuet yi, ampókõ

ekotákátí yi yěntiki nywəp, ankorjo me,²⁴ mbənyune mmũ ane áyàŋ bepepe mmuet yi əném nepém eni. Ke yě agha ane áká menem nepém eni ěti ya, əbhəŋ chəŋ nə.²⁵ Ntiki nsáy mmu əbhəŋ mbák abhəŋ mmik nkem ke aném nepém eni? Yěnyiy ěpú.²⁶ Mbák mmu abhəŋ ntíanwóp ěti ya ne ěti eyəŋ eya, chəŋ Me Mmu mfú ntá Mandem mbəŋ ntíanwóp bésót yi mbə mmũ wa mpok ane mətwò ne keném eka eken kechi keném Eta ne eken bəángel abhi.²⁷ Nchí ghati bhe be, mbək bho báci fá abhen bápú gu kpáte mángə ndũ Mandem abhak ne bhə mbə Mfə wap.”

*Besí Yesu bəyibhiri
(Mt 17.1-8; Mk 9.2-8)*

²⁸ Yesu ánáná nókó berem menyiy ebhen, berəŋ mbə manywəp ənən, asot Píta, ne Jəŋ, ne Jems akó amfáy njie ne bhə ndu menikmuet.²⁹ Ndu ənìkmuet, besí bhi bəbhó bəyibhiri. Nden éyi nkwo éyibhiri énkət nəkə ŋwarŋwəŋwan.³⁰ Témchok bə bati apay bábhesi bare rem kepí ne Yesu. Babhak Moses ne Elájia.³¹ Báre ghə ne bediéré Mandem ne mándem nəkə kepí ne Yesu ěti nerəŋ ane yi əbhəŋó berəŋ Yerúsalem angu are.³² Píta ne mamuere bhi bati apay bákwen kenó, ke máŋémé nókó bəghó bediéré Yesu ne bə bati apay abhen bachi nyaka téé ne yi.³³ Mpok bó bərə Yesu, Píta arem ntá yi be, “Eta, éri tontó be sechi fá! Də sénté betem berat, Emət ntá ye, echak ntá Moses, ne enéfú ntá Elájia.” Píta keriyi mbəŋ eniyiy ene yi areme.³⁴ Ené Píta arəm enyu yə, nebhəŋ nésep nekuti bhə. Bəcháy békém baghək Yesu bhə ndũ nebhəŋ nékùti bhə.³⁵ Eyəŋ éfú ndũ nebhəŋ éndeme nəkə be, “Né chí Mówa ane njábhé. Ghók ká yi!”³⁶ Eyəŋ eyə éréme nókó enyu yə, baghək Yesu baghə be yi arəp chi aywínti. Báchók manyu ke ghati yě mmu ndũ manywəp yə menyiyi maknkay ebhen bə baghə.

Yesu abú mmḏ ανε εφόηό εβύβυ έχυέ yi ntímen
(Mt 17.14-18; Mk 9.14-27)

³⁷ Neyí nókó mpok Yesu ne bə Píta básébhé nje, beyă bho bārək batemeri Yesu. ³⁸ Mmũ amət ndũ nkwa bo bho abho bebik andeme nəkə be, “Ntəŋ, nnikmuet, bú mowa. Achí mbakanem ne ndiere yí ke mbóŋó! ³⁹ Εφόηό εβύβυ εσəŋəri yi. Έκə ächəkə ambo bebik, énguer yi amik, énkə yi ande wet éfén émfu nəkə yí anyu. Ne étəŋ ke éndə yi. Édèn yi, émfye yi meni amuet. ⁴⁰ Nnikmuet ntá baghəkó bhe bé mámbók yó ke bábhíkí kway bekə nə.” ⁴¹ Yesu arem be, “Bě mkpáká bho ane abhiki bhəŋ neka ne me, bě bhó bəyìbhiri tetep ndũ enyiŋ echak, chəŋ mpet ntat ne bhe ná? Chəŋ nképnti ne bhe ngaka fá?” Ke arem ntá chimə be, “Twó ne móywe fá.” ⁴² Mpok mówu árəŋ ntá Yesu, εφόηό γə epet éguer yí amik, ekə yi are wet. Ke Yesu ásáy εφόηό εβύβυ γə, be éndó mówu. Yesu abú yi, akeme ntá etayi. ⁴³ Bo mankem bábháκ maknkay beghə betəŋ Mandem.

Yesu apet aghati bakoŋo bhi bé chəŋ mángwáy yí
(Mt 17.22, 23; Mk 9.30-32)

Bo barək ambi bebhak maknkay ěti yěntiki enyiŋ ene Yesu ákú. Yesu arem ntá baghəkó bhi be, ⁴⁴ “Nené ká batú sayri mǎngok enyiŋ ene nchí ghati bhe. Chəŋ mánti Mmu ane áfú ntá Mandem, mámfye yi amə bö mmik.” ⁴⁵ Ke bó kejmimem ndũ enyiŋ ene yi árémé. Mandem abhese ntí beyəŋ bhə ntá yap be báké riŋi ndak ane áchí amem. Ne báre cháý bebhep Yesu mbəŋ enyiŋ ene yi árémé.

Nkoŋo Yesu ane acha bachak
(Mt 18.1-5; Mk 9.33-37)

⁴⁶ Baghəkó bhi bábhó bekem epúítí ne bati ndu berinji mmu wap ane áchá bachak. ⁴⁷ Yesu arinji enyiŋ ene bə bakaysi. Έκə asət mandú mmó, ate nepakámuet eni.

⁴⁸ Arem ye ntá yap be, “Yě agha ane ásyep̄ti mandú mmó mbə ane ne maɲák ndű nyén ene, ásyep̄ti mé; ne ye agha ane ásyep̄ti me ne maɲák ásyep̄ti mmu ane átó me. D̄injí ká be mmu yweká ane ásè̄pti mmuet ntá abhenefu, ke áchí mǔngo sayri sayri ntá yeka mankem.”

*Mmu ane áká ne bhe achi ne bhe
(Mk 9.38-41)*

⁴⁹ Jǎn arem ntá Yesu be, “Eta, séghə mmu ane apu ndű nkwo ywese ndu ábòk befóŋó bebbəbebə ndű nnyén ena, ségháti yi be, áképerə kə nə mbənyune apú ndű nkwo ywese.” ⁵⁰ Yesu akeme be, “Báké kán mmu mbə awú, mbənyune yəgha ane apú mǔmpap yweka achí mmű yweka.”

Bǔ Samária kesyep̄ti Yesu

⁵¹ Mpok ágháká nókó kékwót ane Mandem asət Yesu amfay, Yesu akə nti eni berəŋ Yerúsalem ne abho berəŋ. ⁵² Ndu árəŋ, átó bapókó ntó ambi. Bárək bachwe amem móttək amət atú Samária ndu betoŋti mbaŋ ntá yi. ⁵³ Ke bǔ etək yə ke ka yi anchwe are mbənyune baghə nyaka be yi ati berəŋ chi Yerúsalem. * ⁵⁴ Baghək abhi Jems ne Jǎn, bágħó nókó nó, bárem ntá Yesu be, “Acha, ðyàŋ sémbíŋí ngó ámfú amfay antwə ansəŋ böbhen-ε?” ⁵⁵ Ke Yesu ayibhiri mmuet aghati bhə be enyiy ene báreme épú chak. ⁵⁶ Yí ne baghəkó bhi báfuét bárək ndu móttək achak.

*Enyű nepém nkoŋo Yesu nébhóŋó bebhak
(Mt 8.19-22)*

⁵⁷ Ndu bárəŋ, mműfú arem ntá Yesu be, “Chəŋ mbak nkoŋo ywe yěntiki ebhak ene řəŋ.” ⁵⁸ Yesu akeme yi

---

* ^{9:53} Bǔ Samária bápú eyəŋ émət ne bo Judéya. Yerúsalem achi atú Judéya. Ęti yə ke bo etək Samária babhiki ka be Yesu amfuət etək eyap ke andək Yerúsalem.

βε, “Βεσῶρ βεβῆσῃ babhok, κενεν κέβῆσῃ manyay, κε Με Μμου μφύ ντά Μανδემ μβίκί βῆσῃ εβhak βεσῃ ντί.”
⁵⁹ Αρεμ ντά μμου achak βε, “Κοῖό μέ.” Κε μμου wu arem βε, “Αχα, δῶ κπík ndók mbémé Etaya.”
⁶⁰ Yesu aghati yi βε, “Δῶ bawú mámbémé ngú wap. Κε wə, dók ghati bo Mbok Ndíndí ἔti enyu Mandem abhak ne bho mbə Mfə wap.”
⁶¹ Mmũ achak arem βε, “Αχα, chəῃ nkoῖo wə, κε δῶ κπík ndók anywóp ndyéῃ böbha.”
⁶² Yesu arem ντά yi βε, “Υἔ agha ane ákémé enə ákwàῃ mbarῃ ne anjijῃ nəkə nsem, abhíkí kway βεbhak mübetok ane Mandem achi Mfə ywi.”

10

Yesu ató bakoῖo bhi besa bérát nsem byo ne apay

¹ Awu áfúéré nókó, Acha ayap bakoῖo bhi bachak besa berat nsem byo ne apay ató ambi bati apay apay βε mándók ndũ yéntiki etok ne nebhuet ane yí mbəῃ áyàῃ nyaka berəῃ. * ² Ápére to bhə, aghati bhə βε, “Mbuət béfére ebhi aya, κε bakũ betik bábhíkí ya. Ník yeka mmuet ντά Mandem μμου achi mbəῃónki βε ántó bakũ betik, mámféré mbwət ebhi. ³ Dók ka! Nchí to βε ντά bö mmik mbə bághóῃmén nenti nkwo. ⁴ Báké pəkó yé móbha nkáp, yé ebhá nekə, ne yé nkwəbhánya echak. Ne báké kaka yé μμου ambi. ⁵ Yéntiki eket ené bächwé aré, mǎnjámbi mǎndem βε, ‘Kpák ane Mandem áchyè ámbák fá amem eket ene.’ ⁶ Mbák μμου achi amem eket eyə ane ákóῃó kpák, chəῃ Mandem ankə kpák ambak ne yí. Κε mbák yé μμου apú, áfók wu ápetnsem ντά yeκα. ⁷ Chwé ká mǎmbak chi are. Báké kə beket ne beket. Nyíé ká, mǎnyú yéntiki enyῃῃ ene bachye bhe. Echí chak βε nkəbetik ambəῃ akap ndũ betik ebhi. ⁸ Yéntiki etok ene bächwe aré ne básiépti

* ^{10:1} Mbək besí bekáti βε; besa berat nsem byo.

be ne maṇák, nyié ká yěntiki nenyíé enen bachye bhe. ⁹ Bú ká bõmame abhen etók eyɔ, mǎngati bo abhen bachi are be, ‘Mpok ane Mandem abhak ne bho mbɔ Mfɔ wap arɔp chi kekɔwɔt.’ ¹⁰ Ke yěntiki mpok ane bǎchwe etók ke bo abhen bachi are kesyepti bhe ne maṇák, fú ka dɔk ndũ nkɔɲɔ-mbi ene etók yɔ, mǎndem be, ¹¹ ‘Yě chí mfok etók eyeka ane ábátí ndũ bekak ebhese sékwèt séfêre mbɔ ntísie ndũ enyiṅ ene bǎkú. Ke diṅí ka be, mpok ane Mandem abhak ne bo mbɔ Mfɔ wap arɔp chi kekɔwɔt.’” ¹² Yesu arɔk ambi arem be, “Nchí ghati bhe be, ewak ene Mandem átàṅ bõ mmik, chɔṅ angó ntínso ne bõ etók Sódóm encha bõ etók eyɔ.”

Chɔṅ émbep nta bõ abhen bábhíkí tik nsem ndũ bebú (Mt 11.20-24)

¹³ “Bě bo Korasín, chɔṅ émbép ntá yeka encha! Bě bo Betsáida, chɔṅ émbép ntá yeka nkɔwɔ encha! Mbɔ chi amem betók Táya ne Sídɔn kě nkú menyiṅí maknkay ebhen-ne nkɔ ntá yeka, mbú báfyé nden pyɔ, mánto batwɔp anti tesáy, betɔṅ be bǎtiknsem ndũ bebú bhap! ¹⁴ Ke ewak ene Mandem átàṅ bõ mmik, chɔṅ angó ntínso ne bõ-Taya ne Sídɔn encha bhe. ¹⁵ Ne bě bho Kapěnaum, bǎkaysi be bǎkway beyoṅ mmuɛt, mǎnkó kpát mǎntók nebu? Nsé! Chɔṅ Mandem amese bhe amem etókó bawú!”

¹⁶ Yesu apet arem ntá bakoṅo bhi bhɔ abhen yi ato be, “Yě agha ane ághók bé ághók chi me. Ane ábyak be ábyak chi me. Mmu ne ábyak me, ábyak chi mmu ane átó me.”

Enyiṅ ené échyè bakoṅo Yesu maṇák

¹⁷ Abhen bati besa berat nsem byo ne apay bǎpetnsem ne maṇák, bǎré ghati Yesu be, “Acha, ndũ nnyén ena, ye chi befóɲó bebúbembu bésèpti mmuɛt ntá yese.” ¹⁸ Yesu akeme bhɔ be, “Ngɔ ndu Satan áfú amfay akwene amik

mbə miámianj. ¹⁹ Ghó ka! Nchyé bhe betanj be bǎkway beyat nnyó ne ngá-neghay amik. Nchyé be betanj amfay betanj Satan, múmpap, ne yěnyij epu chye be esəŋori. ²⁰ Yě nǎ bǎké ŋák chi be, befónó bebúbəbə bésépti mmuet ntá yeKa. ŋák ka chi be Mandem asij manyén yeKa amem ekáti ene amfay.”

Enyij ene échyé Yesu manǎk

(Mt 11.25-27, 13.16, 17)

²¹ Mpok yo, Yesu anikmuet be, “Eta, wə mmu óbhóŋó mfay ne mmik! Nchí chye wə bakak ndü óró menyij ebhen mémbák bhésé bhésé ntá bariŋíndak ne ntá bo abhen báriŋí beyǎ menyij. Ōnéné bhə ətəŋ kponorəŋ ntá bo abhen bábhíkí riŋi yěnyij mbə mǎmbə. Eta, enyu yo ké wəmbəŋ óyǎŋǎ be embak.” ²² Yesu apət arem be, “Etaya achyé me menyij menkem. Yě mmu abhíkí riŋi mmu ane Mmə áchí ébhíkí fuet chí Etayi. Ne yě mmu abhíkí riŋi mmu Eta áchí ébhíkí fuet chí Móywi ne bǎ abhen yi áyábhé ndu bekə bə mándíŋí Etayi.”

²³ Ayibhiri ye mmuet arem ntá baghókó bhi ansem ansem be, “Éri ntá yeKa echa bé bǎghò menyij ebhen ne bǎghò! ²⁴ Nchí ghati bhe be, beyǎ baremé kepinti ne bafə babhəŋ nyaka ekwak beghə menyij ebhen bǎghò, ke bə keghə bhə. Bábhəŋ ekwak beghok menyij ebhen bǎghòk, ke bábhíkí ghok bhə.”

Nekǎy ndíndu mmü Samária

²⁵ Éfákari be ntəŋ ebhé Moses arək memə Yesu. Abhép yi be, “Ntəŋ, chəŋ nkə yi ke mbəŋ nepém enen nébhíkí bhəŋ ngwenti?” ²⁶ Yesu arem ntá yi be, “Ekáti Mandem éřem be yi? Ōpay aré be yi?” ²⁷ Akeme be, éřem be, “Kəŋ Mandem Acha ywe ne ntí ene nenkem, ne efónó ye enkem,

ne betaŋ ebhe menkem, ne nkaysi ye nkem, ne kóŋ nkokosi ye mbə enyu ókójó mmuet eye.” ²⁸ Yesu arem ntá yi be, “Chi enyu yə. Kə nó, ne chəŋ ómbóŋ nepém.”

²⁹ Kə ndü yi áyàŋ betaŋa mmuet, arem be, “Kə mbəŋ nkokosi wa chi agha?” ³⁰ Yesu akeme yi ne nekay enen be, “Mmüfu afü nyaka etək Yerúsalem äšèp Jeríko. Ndu árəŋ, akwén amə baghép batəŋataŋ. Báfére yəntiki enyiŋ yí amuet, bádén yí, bárók, barə yi mpok árəbhe kekwoŋ begu. ³¹ Éfákari be nchiakar Mandem amət äšèp ndü nkúbhé mbi wu. Ágháká nókó are, aghó yi, apé ebhəmbi, arək ebhak eyi. ³² Éfákari enyumət ne nkú betik amem ekerákak Mandem amət ane nneréket *Lévi. Mpok yi aghaka are, aghó yi, kə afuét nkwo chi ebhe echak, arək. ³³ Kə mmu Samária fú äšèp nyaka nkwo ndü mbi wu. Ágháká nókó nebhuet ane mmu wu achi, aghó yi, ne abhəŋ ntínso ne yí. ³⁴ Arək ntá yi, achiti babhe ndü befuət bhi, agwót. Arəko ye yi anyəŋa amfáy mpoŋə batu yi, arək ne yí ndü eket ené manko bachye nkáp ke mabure aré. Akwak yí. † ³⁵ Neyí nókó aferé nkáp achye ntá mmu ane ayiŋi eket eyə arem be ‘Yiŋí mé yi. Nnəŋ mpetnsem chəŋ nkeme yəntiki enyiŋ echak ene óchəŋti yi amuet.’” ³⁶ Yesu arem nəkə nə, abhép ntəŋ ebhé Mandem be, “Ókásí be ndü nkwo wu bati arət, agha átójó bé achi nkokosi ntá ane akwene amə bəghép?” ³⁷ Akeme be, “Chí ane ághó yi ntínso.” Yesu aghati ye yi be, “Dók yé kə mbə yí.”

Yesu arək begəŋ María ne Matá

³⁸ Ené Yesu ne baghəkó bhi bákə bəŋəŋ bəchwóp ndu mótkófú. Ngəré amət ane áká nnyén be Matá abhak are. Asyepti Yesu amə ápay amem eket eyi. ³⁹ Abhəŋ manə ane áká nnyén be María. María arək asibhiri ndü bekak

† 10:34 Nə chi: achiti mmém ne bawet.

Acha angoko nəkɔ Eyɔŋ Mandem ene yi átɔŋ; ⁴⁰ Matá anku nəkɔ chi betik ebhen nywɔp ndu mene Yesu. Ághó nókó bé betik beyă ntá yi aywíntí, arək ntá Yesu arem be, “Acha, ɔbhíkí ghɔ ndü mómaya áró betik menkem me awó? Ghatí yi antwɔ ankwak me!” ⁴¹ Ke Acha akeme yi chi be, “Matá, Matá! Ǿfyé ntí ne ɔdèn mmuet ɛti beyă menyɪŋ. ⁴² Diŋjí bé enyɪŋ émɔt ke eri echa. Yó kɛ María áyábhé, ne yɛ mmu apú kway besɔt yɔ ntá yi.”

11

*Bo bárém be betan Yesu bífú chi ntá Belsebul
(Mt 6.9-13, 7.7-11)*

¹ Ɛwak émɔt, Yesu are nɪkmuet nebhúéréfu. Ánánjá nókó, nkoŋo ywi amɔt arem ntá yi be, “Acha, tɔŋ bhese enyu mánɪkmuet mbɔ enyü Jɔn átɔŋ nyaka baghək abhi.” ² Yesu aghati baghəkó bhi be, “Yɛntiki mpok ane mánɪkmuet, dem ka bé:

‘Ɛta, ku bo mánchyé nnyén ene kenókó.

Ku bo mándó wɔ ɔmbak Mfɔ wap.

³ Chié bhese yɛntiki nywɔp, ení nenyíé.

⁴ Foŋori bebú bhese,

mbɔ enyu séfɔŋori yɛntiki mmu ane ákú bhese bebú.

Ne kéka sɛnchwe ndü nemɔ enen néku sɛnkwén ndü bebú.’”

⁵ Yesu arem ye ntá yap be, “Sénsót be mmu yweka amɔt arɔŋ ntá mmuere ywi mpok nywɔp négháká néntíbhɛti, adep nekok arem be, ‘Nkwǎne, nɪkmuet pwo me bekpəkók brɛt bérát. ⁶ Mmuere wa amɔt ane achi ambi ndü nekɔ atwɔ me anywóp néne, ne mbíkí bhɔŋ nenyíé bechye yí anyie!’ ⁷ Mmuere ywe wu ankeme be, ‘Képere sɔŋori me. Nnán mfe mbɔnywɔp ne nnán mbuere ne bɔbha. Mpú kway befate be nchyé wɔ yɛnyɪŋ.’ ⁸ Diŋjí ká be, yɛ

ndũ yi ápú kway befate be anchye yi nenyíé, ɛti yi achi mmũere ywi, abhɔŋ bɛfáte anchye yi yɛntiki enyih ené yi áyãŋ mbɔnyune atóŋóri bédép nekɔk kebɔŋ ntíanwóp. ⁹ Nchí ghati ye bhe bé: Ník ka mmũet ɛti enyih ene óyãŋ, chɔŋ Mandem anchye wɔ. Yáh, chɔŋ ɔngɔ. Dɛp nekɔk, chɔŋ mánene ntá ye. ¹⁰ Kɛ nɔ, mbɔnyune yɛntiki mmu ane áníkmũet ɛti enyih ene yi áyãŋ, Mandem áchye yɔ ntá yi. Yɛntiki mmu ane áyãŋ enyih, ághɔ yɔ. Yɛntiki mmu ane ádébhé nekɔk, mánene ntá yi. ¹¹ Bɛ bachĩbhɔ, mmũ yweka ane mbák móywi abhɛp yi tansi, ansɔt chi nnyó anchye yi, chi agha? ¹² Yɛ chí nechĩ-nkɔk kɛ mmó abhɛp wɔ, ɔchye yi ngá-nɛghay? ¹³ Mbák be bɔ bebú, bãbhɔŋ nti bechye berítí menyih ntá bɔbheka, bãkáy sí be ɛta mmu achi amfay, ánok bechye ɛfóŋó Bedyere ntá bo abhen máníkmũet be yi anchye bhɔ ɛfóŋó Bedyere kɛ?”

Yesu atay achá Satan

(Mt 12.22-30; Mk 3.20-27)

¹⁴ Mpokófu, Yesu ábók ɛfóŋó ebúbũ ene éká mmu akwene kebɔk. ɛfú nókó mbók wu abho berem kɛpi. Bo abhen bachi are babhak maknkay. ¹⁵ Kɛ mbɔk yap béré rem chi be, “Belsebul mfɔ befóŋó bebúbɛbũ kɛ áchyé yi betãŋ bebok befóŋó bebúbɛbũ.” ¹⁶ Bo béré yap mbi memɔ yi. Bábhɛp yi ankũ enyihí maknkay ené ébhak mbɔ erih ené ɛtɔŋ be betãŋ ebhi bɛfú chi ntá Mandem. ¹⁷ Kɛ ndu Yesu áríŋí nkaysi yap, aghati bhó be, “Yɛntiki ɛtɔk ene akɔre achi are bo mánù nɔkɔ nɛ bati, ébhɔŋ chi meneme. Nɛ nneréket ané ákóré áchí are nɛ bo mánù nɔkɔ nɛ bati, ákwéné kwen. ¹⁸ Nɛ mbák Satan ankũ befóŋó bebúbɛbũ bhi menu nɛ bati, ná yi ákway bebɔk enyũ mfɔ ane yi achi ndũ erɔri mpok? Nchí bhɛp be mbɔnyune bãrɛm be ndũ betãŋ Satan kɛ mɛbòk befóŋó bebúbɛbũ. ¹⁹ Nɛ mbák ndũ betãŋ Satan kɛ mɛbòk befóŋó bebúbɛbũ, bakɔŋo bhɛka

bábòk bhò ndũ betan̄ agha? Chon̄ bakoŋo bheka mántan̄ be! ²⁰ Ke mbák, sayri sayri mẽbòk befónó bebúbebu chi ndũ betan̄ Mandem, nò chi Mandem anán̄ achi nenti eneka mbò Mfò. ²¹ Mpok mmũ ntantan̄ ábhabheri eket eyi ne menyin̄í nenu bhi, yě mmu apu kway beghep menyin̄ ebhi. ²² Ke mbák mmu ane átán̄ acha yi atwò ãnu ne yí, andén yi, ansot menyin̄í nenu ebhi ebhen yi asiki nti are, ampòko menyin̄ ebhi andòk ankòre ne bo bachak. ²³ Mmu ane apu ne me, achi chi mũmpap wa. Ne mmu ane ápú kwak me ndu mẽnyókóti bho, àtatakatak.”

Εφόγό εβύβυ έκway bepetnsem ntá mmu

(Mt 12.43-45)

²⁴ Bérón̄ ambi Yesu arem be, “Mbák mámbók efónó ebúbu éndó mmu, érop chí bóŋboŋbón̄ amem baso, énjān̄ nòkò ebhak ene yò échwē. Mbák ébhíkí ghó ebhak bechòkò, ²⁵ érēm be, ‘Chon̄ mpetnsem ebhak ene mfú.’ Ne énan̄ émpétnsem, engò be mányò esi eket eyi, bágghókó sayri, ²⁶ efónó ebúbu eyò éron̄ ye, énsot befónó bebúbebu béchák tándrámot ebhen bébébhé becha yò. Bó menkem mendòk menchwē mmu wu amuet mémbak ne yi, nté yi ambep ancha ane mbi.”

Manák amen tetep

²⁷ Yesu árémé nókó nò, ngoré amot amem ngémtáy bo abhen bachi are arem ntá Yesu ne eyon̄ amfay be, “Éri echa ntá ngoré ane ábhé wò, achye wò ami!” ²⁸ Yesu akeme be, “Bo abhen eyap eri echa chi abhen bágghòk Eyon̄ Mandem ne mánkà nòkò mbò enyũ éyàn!”

Bárém be Yesu ántón̄ erin̄í maknkay

(Mt 12.38-42)

²⁹ Ené bo báchák báchèm aré mándòk nòkò chi ambi, Yesu abho berem ntá yap be, “Mkpáká bho ane echon̄ áber

acha! Bábhèp be mántón bhó erinjí maknkay. Ke yě emót mpu tɔŋ bhó, ébhíki fuet ene Jóna. ³⁰ Nkúbhé mbɔ enyũ Jóna achi nyaka erinj ntá bo Ninive, enyu yɔ kě Me Mmu mfú ntá Mandem nchí bhak chɔŋ erinj ntá mkpáká bho abhen echɔŋ. ³¹ Ewak Mandem átàŋ bǒ mmik, mfɔ ngoré ane áchí nyaka etɔk Shéba áfate andem be be bo mkpáká mmik ane echɔŋ bǎkú bebú mbɔnyune yi afu nyaka nekɔ nesie arɔk beghok menyinj ebhen Mfɔ Sólomon átɔŋ bho ne beyǎ nerinjíndak. Ne nchí ghati bhe be mmu achi fá néntí eneka ane acha Sólomon, Yě nó, bǎpú ka beghok yi. * ³² Ndũ nywɔbhé manyé, chɔŋ bǒ Ninive mángati be bho mkpáká mmik ane echɔŋ bé bekwéné bechi ne bhe mbɔnyune mpok bɔ bǎghókó enyinj ene Jóna aghati bhɔ, bátíknsɛm ndũ bebú bhap. Nchí ghati bhe be mmu achi fá néne ane áchá Jóna, yě nɔ, bǎpú ghok yi!

Yesu atón be amík áchí mbɔ erónjɔ ene ékù mmu ángó mbaŋ

(Mt 5.15; 6.22, 23)

³³ “Yě mmu apú dure erónjɔ ansɔt enyinj ankuti. Bádure erónjɔ, mánte chi ebhak ene babhɔŋɔ betɛ yɔ be mbaŋ angó ntá yěntiki mmu ane achwe anywóp. ³⁴ Amík ayeka achi berónjɔ ebhen békù mǎngɔ mbaŋ. Mpok amík ayeka achi aríarí, mmɔet eyeka enkem éjwi ne bediéré. Ke mbák amík ayeka apú ariari, mmɔet eyeka enkem éjwi ne ejuri. ³⁵ Sɔt ye ka mpok be bediéré ebhen bǎkaysi be bechi be anti béké bhak ejuri. ³⁶ Mbák ye batí yeka ankem ajwi ne bediéré, ne yě mandú ejuri apu are, chɔŋ nepém eneka nenkem nembak pépép, mbɔ mmu ane ábhónjɔ erónjɔ ne éghò, entɔŋ nɔkɔ yi mbi.”

* 11:31 Nɔ chi: etɔk ene echi ebhe Saut.

Yesu aji bõnkwò Fárisi ne batõn ebhé Mandem

(Mt 23.1-36; Mk 12.38-40)

³⁷ Yesu ánáná nókó berem kepí eken, mũnkwò Fárisi amòt abhĩnĩ yí ndũ nenyíé eket eyi. Yesu aròk achwe anywóp, achòkò amík menyie nenyíé. ³⁸ Mũnkwò Fárisi wu abhak maknkay béghò be Yesu abhíkí so amò mbò enyũ epĩn eyap étõn ke anyie nenyíé. † ³⁹ Acha aghati mũnkwò Fárisi wu be, “Bé bõnkwò Fárisi, básòt mpok bétyét nsemé nchán ke menémé ne bebú bejwi be anti. ⁴⁰ Bé bechĩntĩ bho! Mandem ane aghókó enyĩn, pú yí ke aghoko mmem ne nsem eyi nkwo? ⁴¹ Ke enyĩn ene bãbhõnõ bekũ chi besòt menyĩn ebhen bechi amem bekpũre ebheka mánchye ntá bachébhébhò ne chõn bepiñ ebheka menkem mémbak nkwo pépép.

⁴² “Bé bõnkwò Fárisi, chõn embep ntá yeke encha, mbõnyune bapú kũ enyĩn ene echi chak ntá bho ne bãbhíkí kõn Mandem. Básòt ndu beri amòt ndũ baru byo mánchye ntá Mandem, mǎnkũ enyumòt ne mbwòt achak. Bãbhõn bekõn Mandem ne mǎmbak sayri ne bho ke bãbhíkí bhõn beghòkòntik bebhé béchák. ⁴³ Bé bõnkwò Fárisi, chõn embep ntá yeke encha! Bǎkõn bechòkò ndũ menòk kenókó amem bekeré nenikímuet bo Israel, ne bǎkõn be bo mankaka nõkò bhe ne kenókó nefísie. ⁴⁴ Chõn émbép ntá yeke encha! Bǎchí mbò manem ane mmu ákò amfay kerĩnĩ be chi manem.”

⁴⁵ Ntõn ebhé Mandem amòt arem ntá Yesu be, “Ntõn, mpok órèm menyĩn ebhen, óchye bhese nkwo ntíanwóp!”

⁴⁶ Yesu akeme be, “Bé batõn ebhé Mandem, chõn embep ntá yeke nkwo encha! Nti achi be mǎnyìère bo mámpókó menwópĩtĩ batu ané be babhõn bãpú kwak bo mámbũré

---

† 11:38 Bo Israel babhõn nyaka enyu ené básò amò ke mányie nenyíé. Bákaysi nyaka be epĩn eyò ékũ bó mámbák chak besí Mandem.

bebhé bho yě mandú. ⁴⁷ Chəŋ émbép ntá yeka enchal Bachĩmbi bheka báyway nyaka baremé kepĩnti. Bătè manem ayap néne, mǎngwati mbi aré beku yə ándí amik. ⁴⁸ Beku enyu eyə, étəŋ be bachi enyumət mbə bachĩmbi bheka abhen báyway nyaka baremé kepĩnti Mandem ndũ bătè beríti manem ntá yap. ⁴⁹ Štiyə, ke Mandem, ndũ nerĩŋĩndak eni, árémé be ‘Chəŋ ntó baremé kepĩnti ne bōnto bha ntá bo Israel; ne chəŋ mǎngwáy mbək eyap, ne mánchye abhénéfú beyă esəŋəri.’ ⁵⁰ Chəŋ Mandem antemsi ye mkpáká bho abhen echəŋ ěti manəŋ baremé kepĩnti mankem abhen bə báyway te nebħōmik, ⁵¹ bebhə ne Ábel kpát beghaka amuet Sakaríá mu báyway nenti éfémé akap ne ekerákap Mandem. Nchí ghati bhe be chəŋ Mandem antemsi mkpáká bho abhen echəŋ ěti bawú yə ankem! ⁵² Bě batəŋ ebhé Mandem, chəŋ émbep ntá yeka encha! Bǎbhese efĩŋí ene mánène mbĩnywəp ane mmu áfuèt aré ke ambóŋ nejmēm ndũ barak Mandem. Bǎbhiki chwe are, ne bǎchyet mbi ntá abhen báyəŋ nyaka bechwe are!”

⁵³ Nerə ane Yesu árò nebħuet wu, batəŋ ebhé Mandem ne bōnkwə Fárisi babho bechiti yi ne bebhép, mánəŋti nəkə yi beku yi ankwen anyu. ⁵⁴ Ne mánəbheri nəkə yí ndu beku yi ákwén ndũ eyəŋnyu.

12

*Yesu ayep bōbhi batú be báké bhak bō betábhá
(Mt 10.26, 27)*

¹ Ene Yesu árém nə, bo báre twə, kpát báyá báchá, mánjati nəkə bati. Yesu ayambi arem ntá baghəkó bhi be, “Sot ka mpok ne yís bōnkwə Fárisi. Báchi chi bō betábhá. ² Yěntiki enyiŋ ene bakuti, chəŋ mánene. Ne ené echi bhésé bhésé chəŋ mánku bo mandĩŋi yə. ³ Ndu echi nə,

yěntiki enyiy ene bǎrémé ansem ansem, chəŋ bo mangok yə kpoŋoroŋ. Ne menyiy ebhen bǎghati bǎrŭ bho ansem ansem chəŋ bo mánte amfay beket mámbik be bo mángók.

Mmu abhəŋ bécháy chi Mandem

(Mt 10.28-31, 12.32, 10.19-20)

⁴ “Maməre bha, nchí ghati bhe be, bǎké chay bö mmik. Bǎkway beway chi mmuet nkwǎ ke bápu kway beku enyiy echak ene ebebhe echa eyə. ⁵ Ghók ká mmu ane bǎbhóŋó béchay. Cháy ka mmu ane ákway beway mmuet yeka, ne ankwáy memese be amem nepingo! ⁶ Pú mmu akway beku bökenen batay ne nkáp ane apu yěnyiy? Yě nə, Mandem apú ghəkəntik yě amət. ⁷ Ke ná ne be? Mandem aríŋí yě chí mpǎy bekaká emene ebhen béchí yěntiki mmu yweka anti. Bǎké chay ye yěnyiy ené bo bakway beku bhe. Besí Mandem, yěntiki mmu yweka abhəŋ menwəp tontó achá ngémtáy kenen.

Bo abhen bachi bö-Yesu

(Mt 10.32, 33; 12.32; 10.19, 20)

⁸ “Nchí ghati ye be be, yěntiki mmu ane árəm kpoŋoroŋ besí bö mmik be yi achi mmu wa, chəŋ Me Mmu mfú ntá Mandem ndem besí bəángel Mandem ndü nywəp manyé be mmu wu achi awa. ⁹ Ke mmu ane ataŋa kpoŋoroŋ besí bho be apu mmu wa, chəŋ menkwə ntaŋa besí bəángel Mandem be yi apu mmu wa. ¹⁰ Ne chəŋ Mandem amfoŋori yěntiki mmu ane árəm ebúbə éti Mmu ane áfú ntá Mandem, ke apú foŋori mmu ane árəm ebúbə éti Efóŋó Bedyere. ¹¹ Mpok básóré bhe ambi ndu betəŋ be amem bekeré nenikímmuet ebhap ne besí böbati etək ne bəgóbhanə, bǎké seme enyü bǎkwəy betəŋa mmuet ne éti enyiy berem. ¹² Mpok eyə chəŋ Efóŋó Bedyere ántəŋ be enyiy ene bǎbhóŋó berem.”

Некӓй ечиҗти мфӓ нкӓп

¹³ Ενέ Yesu ӓчыѐ baghӓкӓ бhi manie enyu eyӓ, mmu amӓt amem ngэмтӓ́y bho arem нтӓ Yesu be, “Нтӓ, ghati мӓ́maya ӓ́нкӓ́рэ newú etayese ӓ́nчыѐ ebha menyij!”
¹⁴ Yesu akeme yi be, “Nkwáne, agha ӓ́bhúré mé ntarj́a manyé ne nkóre menyij́i newú нтӓ yeka?”
¹⁵ Ке arӓk ambi arem нтӓ bo mankem be, “Sӓt ka mpok! Кэм кӓ mmuet be бӓ́кѐ fyе ngoҗo ndu bebhӓҗ beyӓ menyij. Puyӓ chi beyӓ menyij ке бékem nepém nkwӓ.”
¹⁶ Yesu ӓ́тэм бӓ nekay be, “Nki mǔ́nkӓ́p amӓt ӓ́чыѐ nyaka yi beyӓ mbwӓt.
¹⁷ Экӓ abho бékӓ́ysi andeme nӓkӓ be, ‘Chӓҗ nkӓ yi? Mbí́kí pere bhӓҗ nebhuet бébhure mbwӓt?’
¹⁸ Ке ӓ́рем ne mmuet yi be, ‘Chӓҗ mmokoti бétak ebha, ngoko ebhen бéчhíkítí, mfyѐ mbwӓt aya ne menyij ebha aré.’
¹⁹ Ndem ye ne mmuet eya be, ‘Dnӓҗ ӓ́bhӓҗ beyӓ menyij ebhen besӓt beyӓ mamié. Кépere sӓҗӓri mmuet. Nyié, nyú, ӓ́nkӓ marj́ak.’
²⁰ Ке Mandem aghati yi be, ‘Wӓ echij́tímu! Nkúbhé beti ebhen, nepém ene némay. Ке menyij ebhén ӓ́bhúré бérӓp chӓҗ chi ebhen bo bachak!’
²¹ Нӓ ке ӓ́fakari ne mmu ane ӓ́bhúré menyij нтӓ yimbӓҗ, ке yi kekӓ menyij ebhen бébhӓҗӓ менwӓp besí Mandem.”

Nkoҗo Yesu abhӓҗ besiki nti ne Mandem

(Mt 6.25-34)

²² Yesu aghati ye baghӓкӓ бhi be, “Нӓ кӓ́ nchí ghati bhe be, mmu ӓ́кѐ bhӓҗ basémé ӓ́ti nepém eni be chӓҗ nyié yi, chӓҗ mfyѐ yi?”
²³ Nepém nkwӓ nébhíkí cha nenyíѐ? Nepém nkwӓ nébhíkí cha ndené?
²⁴ Yij́i кӓ kenen. Кéпú kwan nenyíѐ ne кéпú fere mbwӓt ebhi. Кébhíkí bhӓҗ beket ne yӓ́ chi бétak ebhen бébhure nenyíѐ aré. Mandem ке ӓ́чыѐ kӓ nenyíѐ, ne besí Mandem, бӓ́cha kenen tontó!
²⁵ Ne ntiki mmu yweka basémé ӓ́kway bekӓ nepém eni nénsap, ye chi

mandú niŋiniŋi nénchá enyu nebhəŋə bebhak? ²⁶ Mbák ye bapú kway bekwə mandú enyiŋ mbə eyə, ndaká yi bǎbhəŋ basémé ɛti menyiŋ bechak? ²⁷ Yiŋí ká bəchuchu abhen bágò. Bápú kwə betik, ne bapu ghoko nden. Ke nchí ghati bhe be, yě chí Mfə Sólomon mmu ábhónó nyaka beyǎ keném, abhíkí bhəŋ nyaka nden ene eri mbə yě chuchu amət. ²⁸ Mandem kě ághókó tákə ne beri ebhi, tákə ane ákway bebhak echəŋ, mbúré angwəsi, mámfyé ango. Bǎkásí bé be kě Mandem apu kwáy békwak mámbónə nden béfyé amuet ke? Neka eneká ne Mandem négúpsi necha! ²⁹ Bǎké səŋəri ye batí yeka bebhəp ɛti enyiŋ ményie ne ɛti enyiŋ menyu. ³⁰ Bǎ mmik bákòŋo menyiŋ ebhen ke diŋí ka be ɛtayeka ariŋi be bǎbhəŋ bebhəŋ bǎ. ³¹ Fíé ká ntí chi be Mandem ámbák Mfə yweka, ne chəŋ yí anchye be menyiŋ ebhen menkem nkwo.

Enyiŋ Yesu átónó ɛti kefɔ mmik

(Mt 6.19-21)

³² “Bǎbha, bǎké chay, yěndu bǎchi nkwo bǎghónəmən ane abhiki ya. Mandem abhəŋ maŋák bechye be akore ndü kefə eki. ³³ Tí ká menyiŋ ebhen bǎbhónó mánychye nkáp ntá bachébhébhə. Bón ká bǎbebhǎ-nkap abhen bápú chəŋə be nkáp anem. Bure ká kefɔ menyiŋ ekeka amfay. Aré, kó kébhak mpoknkem. Yě ngép apu kway beghəp enyiŋ are, ne kengok apú chwe áchəŋti yěnyiŋ. ³⁴ Ebhak ené nkáp ywe áchí, aré kě nti ene nkwo nébhak.

Bák ká pě mpoknkem

³⁵ “Toní ká mmuet mándure berónó bheka. ³⁶ Bák ká mbə bǎ-betok abhen mánòŋ be chi-betik awap amfu ndü epǎ nebhay ene yi áróŋó are ampetnsem be mánéné mbĩnywəp ntá yi témté, mpok yi átwó ádébhé nekok. ³⁷ Chəŋ endi encha ntá bo abhen bǎbhak pě mpok etayap

átwó! Тетер nchí ghati bhe be mpok yi atwò, ãghati bhò manchòkò amík, anchón nden eyi, ansòt nenyíé anchye bhò manyíé. ³⁸ Yě antwó chí ne néntí bhiti, yě chí mpok nkòk ékòk, ke antemeri bhò pě, éri encha ntá bǒ betok bhò! ³⁹ Diñí ká be mbò mbòjòket àriñi neñkò nywòp enen ngép átwò, mbù apú rò mándak eket eyi. ⁴⁰ Bě nkwò bǎbhòj betonñi mmuet Mmu ane áfú ntá Mandem átwò chòj chi ndù mpok ane bǎbhíkí kaysi be yi átwò.”

*Mmǒ betok ane achi tetep
(Mt 24.45-51)*

⁴¹ Píta abhép Yesu be, “Acha, otěm nekay enen chí ntá yese ke chi ntá bo mankem?” ⁴² Acha akeme yi be, “Mmũ betok ane achi tetep ne ndiñindak chí ane? Chí ane chi-betik ywi áchyé yi betañ be anjñi nòkò batí bakũ betik abhen bachi amem efo yi, anchye nòkò bhò awap ákòre nenyíé ndù mpok. ⁴³ Chòj endí encha ntá mǔbetok wu ane chi-betik ywi átwò antemeri yi ndu ákù enyñj ene baghati yi ankũ! ⁴⁴ Nchí ghati bhe be, mbák nkubetik wu ákũ nò chi-betik ywi áchyé yi betañ amfáy menyñj ebhí menkem. ⁴⁵ Ke mbák mǔbetok arem be, chi-betik awa átat bétwò, ambo beden bǒ-betok bachak, abhen baghòré ne abhen babhakanem, ne ambo ményie, anyu nòkò, kpát mmem ánkem yi, ⁴⁶ chi-betik ywi átwò ndù nywòp enen mǔbetok abhíkí kaysi be yí átwò ne ndù neñkò nywòp enen mǔbetok wu abhíkí riñi. Antemsi yi, amfye yi nebhuet ane bo abhen bǎbhíkí noko Mandem bachi. ⁴⁷ Ne mǔbetok ane áriñj enyñj ene chi-betik áyàn yi ankũ, ke yi ke tonñi mmuet ankũ mbò enyu éyàn, bátemsi chòj yi sayri. ⁴⁸ Ke ane ábhíkí riñi enyñj ene chi-betik áyàn yi ankũ, mbák akũ enyñj ene éyàn mantemsi yi, báchyé yi chi mandú ntemsi. Bǎbhep tontó ntá mmu ane báchyé

yi tontó. Ne báfyε amík tontó ntá mmu anε báfyé beyä menyih amó yi.”

Yesu arem be yi atwə ne ákóré

(Mt 10.34-36)

⁴⁹ Yesu apεt arem be, “Ntwə beɣuep chi ngó fá amik. Mbə ánan akem, mbə nkəɣ tontó! ⁵⁰ Chəɣ mámfyé me ndū esəɣəri mbə mmū anε báfyé yi anyén ndū mpok anε báɣwiti yi. Nti népú pəp me amem te esəɣəri ene éntwə emfuet! ⁵¹ Bákáysí bé ntwə fá amik chi bekə bo mámbák ndu kpák ne bati ké? Āe, ntwə chí ne akəre. ⁵² Bébhó néne, yěntiki eket ené bo bachi are bati atay, chəɣ ákóré ámbak nenti nap. Bati arat kəka abhen bati apay. Bati apay kəka abhen bati arat. ⁵³ Ákóré ábhak chəɣ enyune chi ápap móywi anε mbakanem, mmə anε mbakanem ampap etayi, nnə ampap móywi anε ngərə, móywi anε ngərə ampap nnə. Nnəném ampap ngərə móywi, ngərə ampap nnəném éywi.”

Mmu abhəɣ berihj mpok

(Mt 16.2, 3)

⁵⁴ Yesu arem ye ntá ngémtay bho abhen bachi are be, “Mánán mǎngó nebu ndū négírí ndū ebhě nebu ene mmok ánem are, bǎrem be ‘Manyiep átwə kwen’; ne émbak enyu yə. ⁵⁵ Ne mánán mǎngə nebháj ndu nebho bekwen, bǎrem be, ‘Enem étwə’; ne émbak enyu yə. ⁵⁶ Bě bə betabhal Bǎríjí béyihj nebu mǎndem mbák manyiep ákwen chəɣ, ne mbák apu kwen. Ndaká yí bǎbhíkí rihj menyih ebhen Mandem ákə ndū mpokó-ne?

Pεtnsem ndū ekəɣ ne mūmpap ywe

(Mt 5.25, 26)

⁵⁷ “Ndaká yí bě babhəɣ bapú kway berihj enyih ene echi chak be mmu ankə? ⁵⁸ Mbák əbhəɣ ndak ne mmu ne yi

ákú manyé ne wə, žku yi? Žbhōŋ béghə be ndaka wu ámay ansem ené bǎbhíkí roŋ ndu acha manyé. Mbák ónká yi ansot wə ambi ndŭ manyé, ntaŋá manyé áchyè wə ntá bo mbŭŋ nkú ne bə mámfe wə. ⁵⁹ Nchí ghati wə be, əpú fu wawak kpáte onchye ákwó ywe ankem, yěnyij kerəp.”

13

Tík ká nsem ndŭ bebú

¹ Nkúbhé mpok yə, mbək bho abhen bachi aré, bátéme Yesu žti bo Galili abhen Páilet akə baway mpok báchyè akap ntá Mandem. ² Yesu akeme bhə be, “Bǎkásí be bo Galili bhə bákú nyaka bebú bacha bə etək Gálili bachak ke? ³ Nó bhə! Dž ngati be be, mbák bǎbhiki tíknssem ndŭ bebú ebheka, chəŋ be mankem mǎngu mbə bhə. ⁴ Ná ne bə batí neku-ne-arat abhen ekerémfáy ene echi nepak žntíŋnyen Sílom ékwéné éwáy? Bǎkásí bé efákári nyaka ne bhə enyu yə chí ndu bákú bebú bacha bo bachak abhen bachi etək Yerúsalem yə ke? ⁵ Nó bhə! Nchí ghati be be, mbák bǎbhíkí tíknssem ndŭ bebú ebheka, chəŋ bə mankem mǎngu mbə bhə.”

Yesu atém nekǎy enək ene epu nyu kepem

⁶ Yesu atém ye bhə nekay enen be, “Mmu amot apí nyaka enək ene babhiŋi bé *fig amem nki ywi. Égháká nókó ményu kepem, are kə ambyo nəkə mbák ényu kepem, ke ake ghó yěnyij. ⁷ Aghati mmu ane ákú betík amem nki wu be ‘Yiŋí, ndŭ mamié arát nchí twə beyaŋ kepem ndŭ enək ene, ke mpu ghə yěnyij. Kpót yó gúép amik! Ékú kpík yi fá téé, énchet nəkə mmik ndéndem?’ ⁸ Nkə betík wu akeme yi be, ‘Eta, dž émpét embak ndŭ mmíe enen nkwo. Chəŋ ntém nnet ywi ngabheri, mfyé ntəbhé-pío. ⁹ Ne mbák

ένυ κερεμ μμíε mbúρέ ένδι, κε mbák έbhíkí nyu κερεμ, ճkway beghati me mkpət yə nguεp amik.’ ”

Yesu abú ngoré ανε άbhéntí ndü nywəbhé neywəməet

¹⁰ Εwak neywəməet bo Israel, Yesu áre təη bo amem ekeré nenikímuetí eyap. ¹¹ Ngoré amət abhak aré ανε εfónó ebúbu ékú yi ápéné ndü mamié neku-ne-arat, yí κεπερε kway bekə chak. ¹² Yesu ághó nókó yi, abhññi yí arem be, “Mmá, neme ene némay.” ¹³ Atək yi ne amə. Témte wu, anyabhe mmuet téé, abho bebíti Mandem.

¹⁴ Münti ekeré nenikímuetí ághó nókó bé Yesu aku móngré wu atəη ndü nywəbhé neywəməet enap, abé nti, abho berem ne eyəη etəηatəη ntá bo abhen bachi are be, “Sébhəη manywəp átándat ndü béku betik. Mmu ámbónη neme, ántwó chí amem manywəp ayə be mámbú yi. Ékéπερε bhak chi ndü nywəbhé neywəməet.” ¹⁵ Yesu Acha akeme ye yi be, “Bě bǝ betabha! Ntiki mmü yweka ápú kaηari ye chí mpəη yi, yě chi mpəηə batu yi ándók anchye yó manyiep ndü nywəbhé neywəməet?” ¹⁶ Ná ne ngoré ne, mmó Ábraham * ανε Satan ágwóré ndü mamié neku ne arat. Échí ebéptí enyññ beferε yi ndü esəηəri ndü nywəbhé neywəməet κε?” ¹⁷ Nerem Yesu árémé nə, ntíanwóp akem bömpap abhi mankem. Ke beyǝ bo bábhónη maηák be yi äkə menyññí maknkay bhə menkem.

Yesu atém nekǝy sepep mónək ανε bábhññi be móstat
(Mt 13.31; Mk 4.30-32)

¹⁸ Έbhíkí tat, Yesu arem ye be, “Kefə Mandem kéchí mbə yi? Chəη nñenti kə ne yí? ¹⁹ Kefə Mandem fá amik kéchí mbə mósepep ανε ένək ene bábhññi be móstat, ανε bápí

* ^{13:16} Ndu nkaysi bo Israel, mbák mmu áchi ebháremə Ábraham, nó achi mmu ανε Mandem ápème.

amem nki, sécháak, ségó, séróp enok ene kenem kétwò kénite manyay ndũ batáp ayi.”

Yesu atém nekăy yís

(Mt 13.33)

²⁰ Yesu apet arem be, “Chõn mpet njenti Kefõ Mandem ne yi? ²¹ Kechi mbõ yís ane ngoré ásóré achem ne nchán fláwa érat. Mandu yís wu akũ fláwa nkem amwõt, kpát ajwi amem enyij ené yi achi aré.”

Mbi mábhérí ke achi mbÿ nepém

(Mt 7.13, 14, 21-23)

²² Ené Yesu árõn Yerúsalem, are te ndũ betok begho ne bõbetok antõn nõkõ bho Eyõn Mandem. ²³ Mmũ amõt abherp yi be, “Acha, chõn Mandem ampeme chi bãru bho?” Yesu arem ntá yap be, ²⁴ “Nu ka béfuet ndũ nyũbhá ane áchí mábhérí. Nchí ghati bhe be beyã bho báyan chõn befuet manchwe ke bápú bhõn mbi. ²⁵ Mbõnjõket ánán chõn amfate antierp mbĩnywõp, bãte nefí mãndõp nõkõ nekõk ne mãnik nõkõ mmuet be, ‘Acha, nené bhese mbĩnywõp.’ Ke mbõnjõket ankeme chí be, ‘Mbíkí riñi bhe ne yẽ chí ebhak ene bãfú.’ ²⁶ Mãmbo ye berem be, ‘Pú séchõkõ nyaka nebhuet amõt sényíé, ne senyu ne wõ? Ne otõn Eyõn Mandem amem betok ebhese?’ ²⁷ Ke ákeme bhe chí be, ‘Mbíkí riñi bhe ne yẽ chí ebhak ene bãfú. Fã ká me besí, bë bakũ bebú mankem!’ ²⁸ Aré, chõn mãndi kebho ne mãmbak ndũ nenyie ámén mpok bãghõ Ábrahim ne Áisek ne Jekóp ne baremé kepinti mankem chõkõ ndũ nebhuéré kefõ Mandem, ené bátíébhé be nefí. ²⁹ Chõn bo mámfu mbi ne nsem, ebhẽ awõnem ne awõghõ, mãnchõkõ mányie epã ndũ nebhuéré kefõ Mandem. ³⁰ Diñí ká be, chõn mbõk bho abhen báchí ansem néne mãndõp bõmbi, ne abhen báchí bõmbi mãndõp ansem.”

Yesu adi kebho žti bo Yerúsalem
(Mt 23.37-39)

³¹ Ndũ nkúbhé mpok eyo, mbək bõnkwo Fárisi bárək bághátí Yesu be, “Fã fá dək ebhak échák. Mfõ Hérød äyàñ béway wo!” ³² Yesu akeme bho be, “Dók ká ghatí Hérød esop eyo be, ‘Chõñ ndək ambi bébok befõñó bebúbebu ne mbú bho echõñ ne mbúré, ne égháká nõkõ manywop arat, nnaña betik ebha. ³³ Yẽndu échí nó, mbõñ berõñ Yerúsalem. Nchí kõ echõñ ne mbúré ne éghaka nõkõ ndũ nywop enen nejwi arat ñgaka aré. Amem Yerúsalem ke báway nõkõ baremé kepñti Mandem.’ ³⁴ Yesu akók arem be, Eé Yerúsalem, bõ Yerusalem! Bẽ bo bãway baremé kepñti Mandem, mãntemti nõkõ ne batay ndu béwáy bo Mandem átó be mángátí bhe Eyõñ eyi. Ndũ beyã mpok, njãñ besot be mfyé amuet bé mãmbak ne me mbõ bõnkøk abhen nno nkøk ákútí nebhuet amot ne bebhap ebhi, ke bãpú ka be nkũ nõ! ³⁵ Ne néne, chõñ Mandem amferẽ ntí ndũ eket eyeka, éndop enyu eyo. Nchí ghati bhe be, bãpú pere ghó chõñ mé, kpáte mpok ane bãrèm chõñ be ‘Sémbítí mmu ane átwò ndũ nnyén Mandem Acha.’ ”

14

Yesu abú mmu ndũ nywõbhé neywẽmuet bo Israel

¹ Ndũ nywõbhé neywẽmuet bo Israel nemot, Yesu arøk ményié nenyié amem eket ene mũnti amot ane achi mũnkwo Fárisi. Bo Fárisi bho bátep yi amík amuet begho ndũ yi ákũ. ² Mũfú abhak besí Yesu ane ábhõñó nemẽ afemntay. ³ Yesu abhép batõñ ebhé Mandem ne bõnkwo Fárisi abhen bachi are be, “Ebhé eyese éká be mámbú mmu ndũ nywõbhé neywẽmuet ke?” ⁴ Ke báke rem yẽnyĩñ. Yesu asot mmu wu abú yí. Arõ ye yí arøk. ⁵ Abhép yé bho be, “Ntiki mmũ yweka ane móywi ne yẽ mpõñ yi ákwen amem

mbokó manyier ndũ nywəbhé neywəmmet ke yi keya yě yi, yě yə témté ámféré?” ⁶ Bó kekway békeme Yesu yěnyih.

Mandem əbhəŋ maŋák ne mmu ane ásəpti mmuet amik

⁷ Ené Yesu áyih, aghó ndũ bə abhen mánáká ndũ epa báre yap bebhaká kenókó. Achye bhə manie be, ⁸ “Mpok mánáká wə ndũ epə nebhay, óké tih, yap enókó kenókó ónchəkə aré mbənyune ékwáy be fakari be mának mmũ ane acha wə. ⁹ Ne mmu ane ánáká bhe antwó andem be, ‘Faté chye epok ene ntá mmũ-ne.’ Mbák émfákári enyu yə, ófaté ne beyə ntíanwóp bérəŋ bechəkə ndũ nebhet ane ábhíkí bhəŋ yě mandú kenókó. ¹⁰ Mpok mánáká wə ndũ epa, yap chi enək ene ébhíkí bhəŋ yě kenókó, be mmu ane ánáká epa antwó, ankwáy berem ntá ye be, ‘Nkwəne, twó chəkə ndũ enókó kenókó.’ Bə epa bachak mángə be mmu ane ánáká epa əchye wə kenókó. ¹¹ Yě agha ane áyoh mmuet, Mandem əsəpti yi amik. Ne mmu ane ásəpti mmuet amik, Mandem əkəsi yi amfay.”

¹² Yesu arem ye ntá mmu ane ábhíhí yí ndũ epa nkwo be, “Mpok óbhíhí bho ndũ nenyíé, óké bhíhí chi mamuere bhe, ne bəneréket ywe, ne bə nkáp abhen bachi kekwtə ne wə. Mbák ómbíhí chi menyü bo bhə, bó nkwo bákway bebhíhí wə bé ónyíé nenyíé ne bhə ne eyə émbak akap ane óbhəŋ. ¹³ Mbák ónək epa, bihí bachébhəbho, ne babák, ne bakem, ne manemamik. ¹⁴ Ne eyə éndi encha mbənyune menyü bəbhə bápú kway bekeme enyih ene ókú ntá yap. Ke Mandem əkap wə mpok yi ákə bo abhen bachi chak besí bhi mámpetnsem ndũ nepém.”

Yesu atém nekəy epə egho

(Mt 22.1-10)

¹⁵ Yesu ánáná nókó bérém menyih ebhen, mmu amət ane áhí ndũ nenyíé ne yi, arem ntá yi be, “Chəŋ éndi

ntá yě agha ane ányíe epă ene ébhak ndũ nebhuet Kefō Mandem awu amfay!”¹⁶ Ne Yesu aghati yi be, “Mmũfu anak nyaka erem epa, abhiñi beyă bho.¹⁷ Mpok ane epa ébhóñó bebhō ákwáy nókó, ató mǎbetok ywi be andak angati bo abhen yi anaka be, ‘Twó ká, mánañ batonñi yěntiki enyñi.’¹⁸ Arak aghati bhó, ke yěntiki mmu wap arabhē ghati yi chí be ndak akem yi. Ane mbi arem be ‘Nku nki ne mboh bérōñ beyñi wu. Níkmuet, ghati etaye be áké benti.’¹⁹ Achák arem be, ‘Nku mron byó ene ékwāñ baki. Nchí yañ ndók ngó betik ebhen yō ékwāñ bekw. Níkmuet. Ghati etaye bé áké benti.’²⁰ Anefú arem be, ‘Néne ke mbáy ngoré. Mpú kwáy ye bétwó.’²¹ Mmǎ betok wu arak aghati etayi menyñ ebhen böbhō báremē. Mbohóket abenti. Aghati mǎbetok yi wu be, ‘Fú, dók áyák ndũ yěntiki mbay ane áchí etok ne yěntiki nebhuet ane bo báchí are sōt bachébhébhō twó ndũ epa ne bhō. Twó ne babák ne bakem ne manémámik.’²² Mmǎ betok arak atwó, arem ntá yi be, ‘Eta, nkū enyñ ené órémé ke eket ébhíkí re jwi.’²³ Etayi arem be, néne ‘Fú, dók, etok ndũ babhĩ agho ne ndũ babhĩ bebhĩ. Fíé betañ bé bo mántwó bé eket epa éñjwi.²⁴ Dinjí ká be, yě mmu amot ndũ bo abhen njambi ke bó ketwó, apú kwáy béghókóti enyñ ndũ epa eya-ne.’”

*Menyñ ebhen nkoño Yesu ábhóñó ménem
(Mt 10.37, 38)*

²⁵ Ngémtay bho béré kō ne Yesu. Ayibhiri mmuet arem ntá yap be,²⁶ “Mbák mmu áyāñ bébhak ne me apú kwáy bebhák nkoño wa mbák abhíkí kōñ me áchá etayi ne máyi, ne ngoré ywi, ne böbhi, ne, bömayi abhen babhakanem ne abhen baghoré ne ankōñ me ancha ye chí mmueré yi.²⁷ Yě agha ane ábhíkí ka berōkō eyi eko ankōño me apú kway bebhak nkoño wa.

²⁸ “Mbák mmu yweka äyàñ bete eket egħo, pú äyambi anchøkø amik ankay, angø mbák nkáp ane yi ábhóñó akway ane yi áte eket anaña? ²⁹ Mbák abhíkí kɛ nɔ, äkwáy beghoko nebhúéréket ke yí kete eket ánánjá, ne bo abhen bághó yø mámmo béwáy yi be, ³⁰ ‘Ane abho bete eket ke echa yi menaña.’

³¹ “Ne sénsot be mfo amət abhōñ batemé nenu nka byo (10, 000). Aperé rəñ menu ne mfo ane ábhóñó batemé nenu nka esa, (20, 000) äkɛ yi? Pú äyambi anchøkø, ankaysi sayri, mbák äkway menu ne mfo wu? ³² Ne mbák ángó bé betañ ebhi bébhíkí kway, äto bo ntá mfo wu mpok batemé nenu bhi babhuet nekø nesie be mánsókóri enyu ené bápú nu ne bati.” ³³ Yesu arem ye be, “Échí enyumət ne be mankem. Mbák mmu abhíkí bhəñ nti berø yəntiki enyih ene yi ábhóñó, apú kway bebhak nkoño wa.”

Ngán ane ábhíkí bhəñ manyihnti
(Mt 5.13; Mk 9.50)

³⁴ Yesu arem be, “Ngán áchí erítí enyih. Ke mbák ngán ábhíkí perə bhəñ manyihnti mi, ná bákway bekɛ wu ampet ambak erítí ngán? ³⁵ Enyũ ngán wu ápú perə rí ndũ yənyih. Ápú ri amik ne apu ri yě ndu befyə ndu ntó-takø ane báyàñ ámpóó ánychə ntəbhé-píø. Bátø wu to. Mmũ ane áyàñ beghok ántá batu angok sayri.”

15

Ághóñəmén ane anemə
(Mt 18.12-14)

¹ Mpokófu, babhebhé nkábhénti ne bakũ bebú bachak bərə kap Yesu ndu beghok menyih ebhen yí átəñ.

² Bönkwø Fárisi ne batəñ ebhé Mandem bábho ménywínti

be, “Mónkwǎne ǎsyep̄ti bǒ bebug, ne ǎnyie te nenyié ne bhǒ.”

³ Éku Yesu atém bó nekay enen be: ⁴ “Sénsót be mmũ yweka amot abhǒŋ bághǒŋǒmém besa betay. Mbák amot anem ebhi, ǎkũ yi? Pú ǎrǒ ané besa menwi nsem nekũ ne anwi, andok beyaŋ awu ámot kpát ambǒŋ wu? ⁵ Ne mbák aghǒ wu, ǎpoko anyaŋa manki ne manák, ⁶ ne mpok ane yi ágháká anywǒp, ǎbhiŋi mamũere bhi ne bakokosi bhi, angati bhǒ be, ‘Ŋák ká ne me mbǒnyuné, mbǒŋ ághǒŋǒmen wa ane ǎnémé nyaka.’” ⁷ Yesu arem ye be, “Nchí ghati bhe be nkúbhé enyu yo ké manák ǎbhák amfay ntá Mandem ne bǒángel ǎti mmũ bebug amot ane ǎtíkínsem ndũ bebug bhi encha bo besa menwi nsem neku ne anwi abhen bákáysi be bachi chak besí Mandem ne ntí apú ane bó bátik nsem ndũ bebug bhap.”

Ebhókó nkáp ene ǎnémé

⁸ Yesu apet arem be, “Sénsót be ngǒré amot abhǒŋ bebhókó nkáp byó. Mbák ebhǒk émǒt ǎnem, ǎkũ yi? Pú ǎdure erǒŋǒ, ansǒt ketíŋí anyǒ eket enkem, ambyo sayri mbǎnkem kpate angǒ yǒ? ⁹ Ne mpok ághǒ yo ǎbhiŋi mamũere ne bakokosi bhi, angati bhǒ be ‘Ŋák ká ne me mbǒnyune ngǒ ebhókó nkap ene eneme.’” ¹⁰ Yesu arem ye be nchí ghati bhe be bǒángel Mandem bǎbhǒŋ manák ǎti mmũ bebug amot ane ǎtíkínsem ndũ bebug ebhi.”

Nekǎy chi ne bǒbhi bati apay

¹¹ Ndu berǒŋ ambi Yesu arem be, “Mmũfú abhǒŋ nyaka bǒ babhakanem bati apay. ¹² Éwak émǒt, ane mónkwen arem ntá etayi be, ‘Éta, chye awa ákǒré menyíŋ bé.’ Étayap akǒre menyíŋ ebhi ntá yap bati apay. ¹³ Ansem mpǎy manywǒp, ane mónkwen anyokoti menyíŋ ebhi apoko arǒk etǒk échák nekǒ nesie. Aré achǒŋti menyíŋ ebhi menkem ndu ményie epǒ nepem. ¹⁴ Áchǒŋtí nókó yǎntiki

enyiŋ, eremé nsay ékwén etək eyə enkem, arəp amə apay. ¹⁵ Ekə arək, abhat mmuet ne mmũ etək eyə amət. Ató yi be ándók, áne nókó bakók bhi amem nki ywi. ¹⁶ Are yáŋ menyie nenyié bakók, ke yě mmu kechye yi enyiŋ menyie. ¹⁷ Ke ásóré nókó nkaysi ne mmuet yi arem be, ‘Ghó ká me-á, bakũ betik etaya báchí awu mányìè nenyié mmuet ngəkngək, mándə nəkə mbək, nsay átwə way me fá! ¹⁸ Chəŋ mfá mpetnsem ntá etaya ngati yi be, “Eta, nkə Mandem bebú, ne nkə wə bebú. ¹⁹ Mbíkí peré kway mmu ane bábhiŋi be móywe. Sət me chí mbə nkəbetik ywě amət.”’ ²⁰ Afate abho bepetnsem ntá etayi. Ke ené yi abhuet nekə nesie, chi aghó yi ndu átwə. Ntínso nékém yi, afate, ajet arək akém yi abhené. ²¹ Mmə arem ntá yi be, ‘Eta, nkə Mandem bebú, ne nkə wə bebú, ne mbíkí peré kwáy mmu ane bábhiŋi be móywe.’ ²² Ke chi aghati bə-betok bhi be, ‘Twó ká ayak ne éwet ene erí échá mǎnsəbheri yi ne yə, mǎmfyé yi senəŋ ndũ senəŋáwə, ne nkəwbhánya bekak. ²³ Dók ye ká mǎnkem mósene mpəŋ mǎngwáy mǎnkə nenyié be sényié senkə maŋák, ²⁴ mbənyune mówa-ne agũ nyaka, ke něne apət achi nepém. Anem nyaka ke mpet ngə yí.’ Afə kě epa ébhó.

²⁵ “Mpök yə, móywi ane nsénsi abhak ebhi. Ágháká nókó kekwót ne eket ndũ yi afu ebhi ápetnsem anywóp, aghók ndũ nkenkwet ne nebhen néchí anywóp. ²⁶ Abhiŋi mməbetok amət abhép yí be ‘Ntiki ndak áchí fá echəŋ?’ ²⁷ Mmə betok wu aghati yí be ‘Məməye apetnsem, ke etaye áway mósene mpəŋ mbənyune apetnsem dok.’ ²⁸ Mǎmbi wu abénti, anisi bechwe anywóp. Chi afú arək are anik yí mmuet be anchwe anywóp. ²⁹ Ke akeme etayi chi be, ‘Yiŋi, beyǎ mamié ane ankem, nchí fá ne wə, nkə nəkə betik ntá ye mbə nsem. Yě ərem be yi, nkə kə, nke taŋ ntí. Yě nə, əbhíkí re chye me yě chi mómen bé nkə mǎŋák

ne mamæere bha. ³⁰ Ke mpok móywe-ne mmu áróhó ányíé menyih ebhe ne baghore-neko áperensem, oway yi esenémpon!’ ³¹ Chi abhiji ye yí arem be, ‘Mówa, ochí fá ne me mpök nkem, ne yéntiki enyih eya, chí eye. ³² Échí mbu erítí enyih be senkem epa éne, sénká manák, mbonyune momáye ne agü nyaka ke néne achi nepém. Anem nyaka ke sépet segho yi.’”

16

Yesu atém nekay beton enyü mmu ákwáy béku ne nkáp

¹ Yesu apet arem ntá bakojo bhi be, “Müncáp amot achi nyaka. Abhóh mübetik ane ákem menyih ebhi menkem. Bo bághati yi be, mmü betik ywí wu áchonti nkáp ywi. ² Abhiji mübetik wu arem be ‘Ntiki ndak né ngoko éti ye? Dók twó mé ne bekati ebhen ósíhí yéntiki enyih eya aré. Obhíki pere kwáy békem menyih ebha.’

³ “Mmü betik wu arem ne mmuet yi be, ‘Chon nkü yi? Mmuet apú mé béku betik betan betan, ne ntí ánwòp me meniñi meniñi. ⁴ Ébhíki tat, arem be, néne ndíhí enyih ene nchí kü bé bo mánsiéptí me amem beket ebhap mpok báferé me ndü betik.’ ⁵ Abhiji bö barem abhen chi-betik ywi amot amot. Abhép ane mbi be, ‘Yi ókém chi-betik wa?’ ⁶ Akeme yi be ‘Babhanjá bawet besa betay.’ Mmü betik wu aghati yi be, ‘Ghó ekati barem eye, sot, wupsi, sih babhanj besa bepay nsem byo ndü ené ekó ne.’ ⁷ Abhép ye anefú be, ‘Ókém ná?’ Akeme be, ‘Bebhá nchwi besa betay.’ Mmü betik wu achye yí ekati barem arem be, ‘Sot, wupsí síh bebhá nchwi besa menwi ndü ene ekó.’ ⁸ Chi-betik ywi ághó nókó bé arwó yi enyuyó, akaka yí bé yi abhoh kénwán békási ndak. Echi tetep be bö mmiki ne bákü menyih ebhap ne kenwan bácha enyü bo Mandem bákü ebhap.”

⁹ Yesu arem be, “Kefṣ bakáp ne menyijí mmik kékway bétwə ne bebépti menyij ke nchí ghati bhe be, mǎnsót kə mǎnkə bo mámbák mamuere bheka bé mpok kémáy, Mandem ánsət bhe ndű bechókó bhi ebhen bébhíkí bhəŋ ngwenti. ¹⁰ Mmũ ane ábhàre bariep ndű bǎru menyij, ábhàre bariep mi ndű beyǎ menyij. Ne mmu ane ápú bhũere bariep ndű bǎru menyij, apú bhũere bariep ndű beyǎ menyij nkwa. ¹¹ Mbák bǎbhíkí təŋ be bǎbhàre bariep ndű baraká nkáp ne menyijí mmik, agha ákway besiki nti ne be amfyə kefṣ bakáp eken kebhiki bhəŋ ngwenti amə yeka? ¹² Mbák bǎpú bhũere bariep ndű menyij ebhen báfyé amə yeka, yě mmu apú kway bechye bhe menyij ebhen bechi amfay? ¹³ Yě məbetok apu kwáy betok bachi batí apay ndəŋ amət. Mbák ámbónj bachi bapay, ákəŋ amət ancha anefú, mbák épú nó, áchye kenókó ntá amət, ambyak anefu. Mmu apu kwáy betok Mandem antok nəkə menyij mmik.”

Mbək menyij ebhen Yesu árémé

¹⁴ Yesu árém nókó menyij ebhen, nkwa Fárisi bo bákónjə nkáp tontó báre way yi. ¹⁵ Yesu aghati bə be, “Bě bǎchí bo abhen bátəŋ mmuet be bǎchi chak besí bho. Ke Mandem ariŋj bati yeka. Enyij ené bo báyiŋj bé ebhəŋ menwəp chí enyij ene Mandem ápəp.”

¹⁶ Yesu apət arem be, “Jǎn Njwiti ápére twə, bo bátəŋ nyaka chi menyij ebhen bechi amem basiŋ Moses ne amen baremé kepǎnti. Basiŋj mə kě bo bákòŋo nyaka. Jǎn átwó nókó, bǎbho beghati bho Mbok Ndíndí ətí Kefə Mandem, ne yěntiki mmu are nu bechwe aré ne betəŋ. ¹⁷ Ke echi wikirik be mfay ámfúét, mmik amfuet, echa be mandú enyij ndű basiŋ amen Moses ne amen baremé kepǎnti áném. ¹⁸ Echi ye be, yěntiki mmu ane áró ngərə ywi ndű

nebhay, akwěñ berwəp. Ne mmũ ane ábháy ngoré ane nném áró ndũ nebhay, akwěñ nkwo berwəp.”

Νεκăy mũnkáp ne Lásárɔs

¹⁹ Yesu atém nekay enén be, “Mũnkáp amət achi nyaka ane afyé nden beyă nkáp, anyie nəkɔ epa yěntiki nywəp. ²⁰ Nchėbhėmu amət achí nyaka. Aka nyén be Lásárɔs. Báre bhure yi ndũ nyũbha mũnkáp wu mpoknkem. Mmuet yi ajwi ne befuet. ²¹ Abhón ekwak menyie yě chi bechəkoti ebhen bėkwěnti amík mpok mũnkáp anyie nenyie. Enyih echak abhak be mmú mũnkáp éré rəh énihi nəkɔ befuet ebhi. ²² Ansem mpok, nchėbhėmú wu agú, bəángel Mandem basət yi barək amfay, bákə yi achəkɔ kekwot ne Ábraham. Mũnkáp agú nkwo, bábhėme yi. ²³ Arək etəkó bawú, abhak ndũ beyă esəhəri aré. Áyón nókó amík amfay, aghó Ábraham nekɔ nesie ne Lásárɔs abhak yí nepaká mmuet. ²⁴ Mũnkáp wu akók ye arem be, ‘Eta, Ábraham, ghə me ntínso. Tó Lásárɔs ántáp senəh awə ndũ manyier antwə ankwene me nti mandú. Nchí ndũ beyă esəhəri amem ngó-ne.’ ²⁵ Ke Ábraham akeme yi chi be, ‘Mówa, ké ghəkəntik be mpok óchí awu amík, əbhəh nyaka berítí menyih ené Lásárɔs ábhónó chí bebéptí menyih. Ke néne yí achí sayri fá ené wə óchí ndũ nenyíé ámén. ²⁶ Díní nkwo be, eremé nepi nėkəre bhese enyuné, yě mmu apu kway befu fá ampe antwə ntá yeka; ne yě mmu apú kway berə ebhə yeká, ampé ántwó fá ntá yese.’ ²⁷ Mũnkáp wu arem be, ‘Eta Ábraham, níkmuet tó ye Lásárɔs ndũ nneréket etaya. ²⁸ Mbəh bəmaya batí atay. Ghatí yi ándók ánsenti bhə be báké twə nkwo ndũ nebhuet nenyie ámén ane.’ ²⁹ Ke Ábraham akeme yi chí be ‘Bəmaye babhəh basih Moses ne amen baremé kepinti. Mángók menyih ebhen basihí mə ághàti bhə.’ ³⁰ Arem ntá Ábraham be, ‘Ae Eta

Ábraham, εγω ébhíki kway. Mbák mmu amot ane ánánjá águ ámpétnsem angati bhə, chəŋ mántiknsem ndü bebú bhap.’ ³¹ Ábraham aghati ye yi be, ‘Mbák bəmaye babhiki ka beghok menyin ebhen bechi amem basiŋ Moses ne amen baremé kepinti, nə bápú kway beghok ye chi mmu ane ánánjá águ ke apetnsem ntá yap.’ ”

17

Sot ka mpok be mmu áké kə nti ankwen ndü bebú
(Mt 18.6, 7, 21, 22; Mk 9.42)

¹ Yesu abho bégháti bakoŋo bhi be, “Mamə ane átèn bo ndü bebú ápu nók bétwə. Ke chəŋ émber éntcha ntá mmú ane ákə mamə ántwó ntá bho! ² Échí sáyri ntá mmu wu be mánsət ntay negho mánsət emi eyi, mámesə yí amem manyu echa yi bebhak nepém ankə mmü amot ane ánókó Mandem ankwen ndü bebú. ³ Sot ka mpok! Mbák mómaye ánkə wə bebú, ghatí yi bé ándó epin eyə. Mbák atiknsem ndü bebú bhi, foŋorí yi. ⁴ Ne mbák akə wə bebú ndəŋ tándrámət ndü ewak ne yəntiki ndəŋ antwó, anik wə mmuet be, ‘Eta foŋorí mé,’ əbhəŋ bəfóŋorí yi.”

Neka nébhəŋ betəŋ

⁵ Bənto Yesu barem ntá yi be, “Acha, kwak bé neka enese néntáj nendək ambi.” ⁶ Acha akeme bhə be, “Mbə bəbhəŋ neka ne Mandem enén néchí yə chi níŋjíníŋj mbə mósepem ane enək éne bábhiŋi be *móstat, mbə bəkway béghati enək ene be, ‘Fá fá ne bakaŋ dók tē awu amem manyu’, ne yó éngok be.”

Betik ebhen mübetok Yesu

⁷ Yesu arək ambi betəŋ. Arəm be, “Sénsót be mmü yweka amot abhəŋ mübetik ane áchí ebhi ákə betik, yə chí ndu bebhábhəri bəghóŋəmén, yə chi ndu békwarəŋ mbaŋ. Mbák afü ebhi apetnsem anywóp, wə chi-betik ywi əghati

yi be, “Twó chokó amik nyie nenyíé’? ⁸ Pú ðghati yi chi be, ‘Dók wupsí nden, ka nenyíé twə ne nə. Nnán nnyíé nnánjá, ónsət ene ɔnyíe’? ⁹ Mbák akɛ mbə enyu óghátí yi ɔpú kwáy bekaka yi be, ‘Ɔkɛ a’ mbənyune akɛ chí betik ebhen yi ábhóhó bekɛ. ¹⁰ Émbák ye enyumət ne bhe. Mǎnán mǎnkɛ betik menkem ebhen báchyé bhe, bãbhəh berem chi be, ‘Séchí chí bð betok, yě ndak áchák ápú. Sékú chí enyih ene sébhóhó békɛ.’”

Yesu abú bð ebhanákwa bati byo

¹¹ Ndu Yesu ákò berəh Yerúsalem, are fúét ndü ndyerəbhi Samária ne Gálili. ¹² Nəchwe áchwè amem móttək amət, bð ebhanákwa bati byo bághó yi ndu átwò, báte, keróh kékwoť ne yí. ¹³ Bábho bebik mándeme nəkò bé, “Yesu, Eta, ghó bhese ntínso.” ¹⁴ Yesu ághó nókó bhə, aghati bhə be, “Dók ká ntá bachiăkap Mandem be mánchák bhe.” Ené bārəh, ebhanákwa yap émay. ¹⁵ Mmu wap amət ághó nókó bé ataŋ, abho bepetnsem ntá Yesu ambiti nəkò Mandem ne eyəh amfay. ¹⁶ Ágháká nókó besí Yesu, akwén yi bekak ankaka nəkò yi. Éfákárí be mmü wu achí chi mmu Samária. ¹⁷ Yesu arem ye be, “Pú bð bati byo ke mbúú? Abhénéfú bati nénénamət báchí fá? ¹⁸ Ndiere kenkð ne aywíntí ke áperénsem bebíti Mandem-é?” ¹⁹ Yesu aghati ye mmu wu be, “Faté, dók ebhak eye. Neka enén ɔbhəhə ne me nékɛ ɔtaŋ.”

Netwó Kefɔ Mandem
(Mt 24.23-28, 37-41)

²⁰ Nywəp némət, mbək bðnkwo Fárisi bábhep Yesu be, “Ntíkí mpok Mandem ábhák ne bo fá amik mbə Mfə wap?” Akeme bhə be, “Yě erih épú ene étəh be Mandem abho békem bo mbə Mfə wap. ²¹ Ne yě mmú ápú kwáy berem

yě be, ‘Ghó ká Mandem fa ne bho mbə Mfə wap!’ Dɪŋí ká be Mandem anáj achi Mfə ndũ nkwo yweka.” *

²² Yesu arem ye ntá bakoŋo bhi be, “Mpok ätwò ane bǎbhòŋ chòŋ ekwak bebhak ne Me Mmu mfú ntá Mandem yě chi ndũ nywəp nemət ke be kebhoŋ mbi. ²³ Mpók yo, chòŋ bo mámbak abhen bághàti bhe be, ‘Ghó ká yi awu!’ Báchák mandem be, ‘Ghó ká yi fá!’ Mbák mǎngók nə, bǎké rəŋ, bǎké bho békoŋo bhə. ²⁴ Mbə enyũ miámianŋ ákət angwə, befu ebhókó nebu émət beghaka écháak, nó kě ébhòŋó bebhak mpok Me Mmu mfú ntá Mandem nchí twə. ²⁵ Ke yí abhoŋ beyambi angó beyá esəŋəri ne mkpáká bho abhen echəŋ mámbyak yí, ke antwó. ²⁶ Mbə enyu éfákárí nyaka mpok Nóa, nó kě éfákari chəŋ ke Mmu ane áfú ntá Mandem ambesi. ²⁷ Bo mányìè nyaka mányù nəkə, abhen bábhàŋ baghərə mámbay nəkə, ne abhén bátòk bhə mántoko nəkə kpate nywəp enen Nóa áchwé amem áchwí, ne manyiep átwó akuti mmik awáy bǒ mankem. ²⁸ Chəŋ émbak nkwo mbə enyũ echi nyaka mpok Lot. Bo mányìè nyaka ne mányu nəkə. Bákù nyaka menyiŋ ne abhen béti mánti nəkə menyiŋ ebhap. Mbək bákwanŋ nyaka nenyíé, abhénéfú mánte nəkə beket. ²⁹ Ke ndũ nkúbhé nywəp enén Lot afa etək Sódóm, Mandem akwə ngó áfú amfay ne ekem mbə batay ane ádù, anye mbə manyiep, ásòŋ bə mankem. ³⁰ Nó ke ébhàk chəŋ ne bo mpok Mmu ane áfú ntá Mandem ábhèsi.

³¹ “Éwak eyə, ébhák enyumət ne mmu ane achi amfáy eket. Áké rón kpík anywóp be ampəkə menyiŋ ke ambæ. Enyumət ne mmu ane achi ebhi. Áké rem bé äpetnsem anywóp ansət yěnyiŋ. ³² Bǎké ghəkəntik enyiŋ ene éfákárí nyaka ne ngərə Lot. ³³ Mmũ ane áyàn bepepe mmuet, chəŋ aném nepém eni. Ke yě agha ane áká ménem nepém

---

* 17:21 ékwày bebhak nkwo be: Kefə Mandem kénánŋ kéchi amem batí ayeka.

eni ěti ya, chōŋ ambóŋ nó. ³⁴ Nchí ghati bhe be, ndũ mpok yə ane mĕpetnsem, bŏ bati apay bákway bebhure ndũ bekók mémət, mánsət amət mandək ne yí, mándo anefu. ³⁵ Baghōré bati ápay bákway bebhak ndũ ntay nemət mánkək nəkə nchwi, mánsət amət mándək ne yi, mándo anefú.” ³⁶ [Bŏ bati apay bákway bebhak ebhi, mánsət amət, mándo anefú.] ³⁷ Bakoŋo Yesu bábhép yi be, “Acha, menyih ebhén bĕfàkari chōŋ fá?” Yesu arem be, “Nebhuet ane egú-nnya echi, aré kĕ kenem eken kényiè begú nnya kéchemé.”

18

Nekäy kĕnkwésé ne ntaŋá manyé

¹ Yesu atém nekay enĕnéfú ntá bakoŋo bhi ndu betōŋ bhə be, bábhōŋ menikmuet ntá Mandem mpoknkem, keferē ntí are. ² Arem be, “Ntaŋá-manyé amət achi nyaka etəkəfú, Mandem yi ke chye kenókó, nti nkwa yi kebhoŋ mpok ne yi. ³ Kĕnkwésé amət abhak nkwo etək eyə. Are rōŋ ntá ntaŋá manyé wu anik nəkə yí mmuet be, ‘Eta, táŋ manyé ya sayri ferē me amó mumpap awa.’ ⁴ Ndũ nebhōnet, ntaŋá manyé wu kefyé ntí. Ke ansem mpok, achəkə dií arem ne mmuet yi be, ‘Yĕndu mpú chye Mandem kenókó, ne mbíkí bhōŋ mpok ne nti nkwa, ⁵ ke ndu mōngoré-ne árōŋ chi ambi bechye me esōŋori, chōŋ ntáŋ manyé yi sayri nchye yi. Mbák épú nó, apú sebbe me ante amik.’”

⁶ Yesu Acha arem ye be, “Bāghok nə enyih ene ntaŋá manyé ane ápú chak árémé? ⁷ Mbák mmu mbə yi ákwáy nyaka bĕkwak mōngoré wu, Mandem ke apu kway bekwak bo abhen yi áyábhé mbák bádi kebho ntá yi bĕti ne ngósí? Ákway béchōŋti mpok ke ankwak bhə? ⁸ Nchí ghati bhe be, chōŋ Mandem amkpót manyé áyák anchye bŏbhi. Ke

mpok Mmu ane áfú ntá Mandem áperénsem, chōŋ angó bo abhen bábhōŋó neka ne Mandem fá amikí?”

Yesu atém nekäy mŭnkwō Fárisi ne mbebhé nkabhénti

⁹ Yesu atém nekay enénéfú ntá bo abhen bakaysi nyaka be bachi chak besí Mandem, mámbýaka nōkō bo bachak. ¹⁰ Yi be, “Bo bati apay bárōŋ nyaka menikmæet amem ekerákāp Mandem. Amōt abhak mŭnkwō Fárisi, anefú abhak mbebhé nkabhénti. ¹¹ Mŭnkwō Fárisi ate eyí ebhak anik mmæet be, ‘Mandem, nkáká wó be mpú mbō bo báchák abhen bachi baghép, bakǎ bebú, ne bakwené berwōp. Nkáká wō be mpú mbō yě chí mbebhé nkabhénti ane áté nó awu. ¹² Nchí bhak ndŭ netarénsay ndōŋ épáy ndu sónde amōt. Ne ndŭ menyīŋ ebha menkem nchí chye ndu amōt amfay baru byo mbō akap ntá ye.’ ¹³ Ke mbebhé nkabhénti ate nekō nesie. Ntí, yi ke yoŋ amfay, ne adep awó anti arem be, ‘Eta Mandem, nchí mmŭ bebú. Ghó me ntínso!’ ¹⁴ Nchí ghati bhe be Mandem ásót nyaka be mbebhé nkabhénti wu achí chak besí bhi. Ékebháκ nō ne mŭnkwō Fárisi mbōnyuné Mandem ásèpti yéntiki mmu ane áyōŋ mmæet, ke ákòsi yě agha ane ásèpti mmæet amik.”

Yesu ayét mǎmbō

(Mt 19.13-15; Mk 10.13-16)

¹⁵ Bofú básót bōbhāp bárók ntá Yesu ne bhō be yi anyāŋa bō amō anti anjet bhō. Baghōkó bhi bāghó nókó nō, bábho besáyti bhō be báké kē nō. ¹⁶ Ke Yesu abhīŋi bōbhō ne bōbhāp. Ne ntá baghōkó bhi arem be, “Dǎ ká mǎmbō mántwō ntá ya, bǎké chyēt bō mbi mbōnyunē bō abhen bachi mbō bhó kě Mandem abhak Mfō wap.” ¹⁷ Dīŋí ká be, mbák mmu abhíkí rō Mandem ankem yi mbō mónkwen apú kway bebhak ndŭ mpāy bo abhen Mandem achi Mfō wap wáwák.

*Mũnkáp**(Mt 19.16-30; Mk 10.17-31)*

¹⁸ Ewak émot, mũnti bo Israel abhép Yesu be, “Ntəh, wə mmũ ndíndí, chəh nkə yi ke mbəh neπέm ενέν nebhíki bhəh ngwenti?” ¹⁹ Yesu akeme yí be, “Ndaká yí óbhíjí me be mmũ ndíndí? Mmũ ndíndí apú. Mandem aywínti ke achi Mmũ ndíndí. ²⁰ Ɔrínjí bebhé Mandem. Bérəm be, ‘Ǿké kwen berwəp. Ǿké wáy mmu. Ǿké ghep. Ǿké te ntísie ákwáré. Chiě máye ne etaye kenókó.’” ²¹ Mmũ wu árem bé “Nnáj nchí bhæere bebhé ebhen menkem.” ²² Yesu ághókó nókó nó, arem ntá yi be, “Érəp enyíh émot ενέ óbhíki re kə. Dók tí menyíh ebhe menkem, chyě nkáp ntá bachébhébhə. Mbák ónká nə, chəh ómbóh kefə menyíh amfay. Ǿntwó ye ənkojo me. Ne chəh ómbóh kefə menyíh awũ amfay.” ²³ Ághókó nókó nó, apəp, arəbhe rónéróh mbənyune abhəh nyaka beyă menyíh. ²⁴ Yesu ayíh yí, arem be, “Ébèmuet tontó be mũnkáp anka Mandem ambak Mfə ywi. ²⁵ Échí wikirik be mpəhə baso ámfuét ndũ mbok mbíábhan écha mũnkáp béka Mandem ambak Mfə ywi.” ²⁶ Bo abhen baghoko beyəh ebhə bábhép Yesu be, “Agha ákwày ye bebhəh neπέm ενεν nébhíki bhəh ngwenti?” ²⁷ Yesu akeme bhə be, “Enyíh ενέ écha nkwǎhwan, épú cha Mandem.”

²⁸ Píta asá eyəh arem be, “Yíhí, séró menyíh menkem sékəhə wə.” ²⁹ Yesu aghati bhə be, nchí ghati bhe be, “Mmũ ane áró yě eket, yě ngoré, yě bəmayi, yě etayi ne máyi, ne yě bəbhi éti Kefə Mandem, ³⁰ Mandem áchye chəh yi menyíh ebhen beyă becha ebhen yi aneme fá amík. Ne chəh ambóh neπέm ενεν nébhíki bhəh ngwenti ndũ mmik nkə.”

*Yesu arem ndoŋ ene éjwí éráť bé choŋ mángwáy yi
(Mt 20.17-19; Mk 10.32-34)*

³¹ État nókó, Yesu asot baghokó bhi bati byo ne apay nepak. Abho bégháti bhə be, “Ghók ká! Sérəŋ nə chí Yerúsalem, ne aré, choŋ yěntiki enyiŋ ene baremé kepinti Mandem básinji éti Mmu ane áfú ntá Mandem émfakari. ³² Choŋ mánkém yi mámfye amó böbati abhen bápú bo Israel, mánjókó yi, ne mánsəkoti yí, ne mámpati yi batié amuet. ³³ Choŋ mándén yi ne ekpa, ne mángwáy yi. Ke égháká nókó manywəp arat, ampətnsem ndü nepém.” ³⁴ Ke baghok Yesu kejmimem yě chi ndü enyiŋ émot ndü ebhen yi áréme. Bébhak bhésé bhésé ntá yap ne bó kekém enyiŋ ene yi areme.

*Yesu abú nnémámík etək Jeríko
(Mt 20.29-34; Mk 10.46-52)*

³⁵ Mpok Yesu aghaka kekəwət ne Jeríko, nnémámík amot abhak nepak mbi chókó, aninji nəkə meninji. ³⁶ Ághókó nókó ndü beyä bó báfuèt, abhép enyiŋ ene éfakari. ³⁷ Bágháti yi be, “Yesu ane Násáret ke áfuèt.” ³⁸ Abho ye bébik be, “Yesu! Mmđ Mfə Debhít! Ghó mé ntínsol!” ³⁹ Bo abhen bārəŋ ambi béré sayti yi be ánychókó kpák; ke akpik are bik ne eyəŋ etəŋetəŋ be, “Mmđ Mfə Debhít! Ghó mé ntínsol!” ⁴⁰ Yesu áte, achye eyəŋ be mántwó ne yi. Bátwó nókó kékwót ne yi, Yesu abhép yi be, ⁴¹ “Žyán mēnkú wə yi?” Akeme Yesu be, “Acha, nchí yaŋ mpet ngo mbaŋ.” ⁴² Yesu arem ye ntá yi be, “Ghó mbaŋ. Neka enén əbhəŋə ne me nékə ətaŋ.” ⁴³ Témte wu, abho beghə mbaŋ! Ne abho bekoŋo Yesu, ambiti nəkə Mandem. Bo mankem bághó nókó nə, babhə bebiti nkəwə Mandem.

19

Yesu ne Sakio

¹ Yesu achwe etək Jeríko are kə befuət. ² Mmu amət abhak aré ane aka nnyén be Sakio. Abhak mǔnti babhebhé nkábhénti. Abhón̄ beyă nkáp. ³ Áríñí nókó bé Yesu áfuèt, abho beyaṅ mbi be ángó enyũ mmu Yesu achi, ke ɛti kembiṅ eki ne beyă bo, yi kekway begho yi. ⁴ Ajet arək ambi, akó amfáy enək ene bábhiṅi be Síkámō ndũ mbi ane Yesu ákò are ndu áyàṅ begho yi. ⁵ Yesu ágháká nókó are, ayorṅ amík amfay aghati Sakio be, “Sakio, sep twó áyák. Mbōṅ bébhak eket eye echōṅ.” ⁶ Sakio aseṅ amik áyák, anak Yesu eket yi ne beyă maṅák. ⁷ Bo bághó nókó ndũ Yesu árōṅ ndũ eket Sakio, béré nywinti mándeme nəkō be, “Yesu árōṅ bebhák kenkō amem eket nkə bebú.” ⁸ Ené Yesu ne Sakio báchí anywóp, Sakio afate arem ntá Yesu be, “Acha, ghók, chōṅ nkóre menyīṅ ebha ndũ baru apay, nchyé ndu amət ntá bachébhé bho. Ne mbák nsot enyiṅi mmu ndũ mangwō, chōṅ nkeme yō ndōṅ enwi.” ⁹ Yesu arem ntá yi be, “Echōṅ, Mandem apémé wó ne efo eye enkem mbonyune wō nkwó ochi ebhárémō Ábraham ane Mandem ábhón̄ bépéme. ¹⁰ Ne Me Mmu mfú ntá Mandem ntwo béyáṅ ne bépéme chi bo abhen manémé ebhi.”

Yesu atém nekăy mmu ane áro bakũ betik abhi ne nkáp (Mt 25.14-30)

¹¹ Ené bo bághòk menyīṅ ebhen Yesu árēm, arək ambi betem nekay nechak. Ntí abhak be, anáj agháká nyaka kekwot ne Yerúsalem, ne bo bákàysi nyaka be Kefō Mandem kétwò fá amik mandú mpok. ¹² Yesu aghati ye bhō be, “Nném mmu amət aró nyaka etək yi arək etək échák nekō nesie bé mánkú yí mfo ntá bōbhi ke ampetnsem. ¹³ Ápére rōṅ, abhiṅi bakũ betik abhi bati byo. Achye yěntiki mmu wap ebhă nkáp, arem be ‘Kō nókó ká esie ne nkáp wu kpátě mpok neperénsem ená.’ ¹⁴ Arō ye are rōṅ. Ke bō etək yi bápap nyaka yi. Bátó ye bo be

mándók mángátí mfo ngo be ‘Acha, sébhíki yan mmũ-ne ambák mfo ywese.’ ¹⁵ Yé nɔ, nerɔŋ yi arɔŋɔ bákú yí mfo. Ápéré nókó nsem etok yi, abhiŋi bõ betik abhen yi achye nyaka nkáp be mántwó yi angɔ nsay ane bábhóŋó. ¹⁶ Ane mbi arók aghatí yí be, ‘Acha, mbõŋ nsáy bebhã nkáp byo amfay ebha émot ene óchyé me.’ ¹⁷ Mfo wu arem ntá yi be, ‘Ɔkɛ sayri, ɔchí erítí nkubetik! Těndu ótónó ndũ mandú enyiŋ be ðbhàre bariɛp, měchyè wɔ betan bekem betok byo.’ ¹⁸ Ane ájwí bati apay atwó arem be, ‘Acha, mbõŋ nsay bebhã nkáp betay amfay ebha émot ene óchyé me.’ ¹⁹ Mfo arem ntá nkubetik wu be, ‘Měchyè wɔ betan békém betok begho betay.’ ²⁰ Nkɛ betik achák atwɔ arem be, ‘Acha, ghó ebhã nkáp eyɛ. Nnɛp nyaka wu ndũ ebhókónden mbesɛ. Mbíki kɛ enyiŋ ne wu. ²¹ Mbõŋ nyaka bechã mbɔnyune ɔchí mmu mbeápak. Enyiŋ épú eyɛ, ðsɔresɔt. Ne ðghèm enyiŋ ené óbhíki pi.’ ²² Mfo wu aghati yi be ‘Wɔ nkubetik mbúmbɛ, eyɔŋónyu ye éway wɔ! Ɔriŋí bé nchí mmu mbeápak. Ɔriŋí bé nchí sɔt ené épú eya, ne nchí ghem ené mbíki pi, pú nó? ²³ Kɛ ndak yi óbhíki fyé nkáp awa amem ekerénkap? Mbɔ ɔkɛ nɔ, mbá ndu ntwó né, mbíki sɔt wú ne nsáy?’ ²⁴ Aghatí ye bo abhen báchí are téé be, ‘Sɔt ka ebhã nkáp eyí yɔ mǎnchye ntá mmu ane ábhóŋó bebhã byo.’ ²⁵ Bárém ntá yi be, ‘Acha, pú yi abhɔŋ bebhã byo?’ ²⁶ Mfo wu akeme be, ‘Nchí ghati bhe be, mmu ane ábhóŋó, báchye yi échák. Ke ane ábhíki bhɔŋ, básɔt ntá yi yě chí mandú ane yi ábhóŋó. ²⁷ Ne mbák chí bõmpap abha bhen, abhen bábhíki yan nyaka be mbák mfo wap, twó ká ne bhɔ fá, mǎngwáy bhó besí bha.’ ”

*Yesu achwe Yerúsalem mbɔ mmu ane anu ansɔt awónem
(Mt 21.1-11; Mk 11.1-11; Jn 12.12-19)*

²⁸ Yesu átém nókó bhó nekay ενεν, arək ambi békə berəŋ Yerúsalem, yi abhak ambi, bo abhen báchi ne yi mankoŋo nəkə ansem. ²⁹ Ágháká nókó kékwót bǝbetək Betfáge ne Bétani, ndũ Njie Menək *Ólif, ató baghəkó bhi bati apay ambi. ³⁰ Aghati bhə be, “Dók ká ndũ mótok ane achi afə ambi. Nəchwe ane bəchwe are chəŋ mǎngə mó mpəŋə batu sesét, ane yě mmu abhiki re kə ne yó. Kaŋari ká twó me ne yó. ³¹ Mbák mmú ámbép be ntí ane bǎkàŋari yó, ghati ka yí be, ‘Acha ke áyàŋ yə.’”

³² Bǝ abhen yi átó, bǎrók, bǎghó yěntiki enyiŋ mbə enyũ yi aghati bhə. ³³ Éné bǎkàŋari mómpəŋə batu wu, bǝ abhen babhəŋə yə, bǎbhép bhə be, “Ndaká yí bǎkàŋari mómpəŋə batu wu?” ³⁴ Bákéme be, “Acha áyàŋ yə.” ³⁵ Bǎrók ye ne yə ntá Yesu. Básót nden ené mfǎymuət eyap basəbheri mómpəŋə batu wu, bǎkwák yi achəkə amfay. ³⁶ Ne ndũ yi ákò árəŋ, bo bǎré sət ndené mfǎymuət eyap mǎngay nəkə ambi be mómpəŋə batu wu ankə amfay.

³⁷ Ágháká nókó kékwót ne nebhuet ane mbi árə Njie Menək Ólif ásəp Yerúsalem, ngémtáy bakoŋo bhi bǎbhó meŋák, mámbiti nəkə Mandem ne eyəŋ amfay ěti menyiniǵi maknkay menkem ebhen bó bǎghó. ³⁸ Mándeme nəkə be, “Mandem ánjet mmu ane átwə ndũ nnyén Acha! Mandem Mfay ke áchyè kpák. Sénchié yí kenókó!” ³⁹ Mbək bǝnkwə Fárisi abhen bǎchí ndũ ngémtáy bo bhə, bǎrém ntá Yesu be, “Ntəŋ, sáy bakoŋo bhe mánchəkə kpák.” ⁴⁰ Yesu akeme bhə be, “Nchí ghati bhe be yě mbú mánchəkə chí kpák, batay ábik ambiti Mandem.”

Yesu adi ěti Yerúsalem

⁴¹ Yesu ágháká kékwót ne Yerúsalem, aghó etək, adi kebho ndũ ntínso nékem yi ne Yerúsalem, ⁴² andeme nəkə be, “Mbə be bǎríŋí yě chí echəŋ, menyiniŋ ebhen békə bo mámbóŋ kpák, mbú éri-e! Ke néne, bechi bhese bhese

nta yeKa ne bǎpú ghə bhə. ⁴³ Mpok átwò ane bömpap abheka bǎtwò mánpap be, mántep nkók ankap etək yeKa, mánchet bhe bebhě menkem. ⁴⁴ Ne mánychwe mánaŋa bhe ne böbheka mankem, mámokoti etək enkem enyuné yě ntay nérú rəp amfáy nti. Chəŋ émfakari nə, mbənyuné bǎbyak Mandem mpok yi átwó bépéme bhe.”

*Yesu achwe ekerákap Mandem abók bakǒsie
(Mt 21.12-17; Mk 11.15-19; Jn 2.13-22)*

⁴⁵ Yesu arək achwe amem ekerákap Mandem abho bebok bö abhen bákò esié amem, ⁴⁶ ambe nəkə ne bhə be, “Ékátí Mandem érəm bé Mandem arem be, ‘Éket eya ébhəŋ bebhak chi ekeré nenikímuet’, ke bǎyíbhírí yó érəp chi eket ené baghép bǎbhése are!”

⁴⁷ Yesu are rəŋ ye antəŋ nəkə bo amem ekerákap Mandem, yěntiki nywəp. Böbati bachiákap Mandem, ne batəŋ ebhé Moses, ne böbati etək bachak báre yáŋ mbi beway yi. ⁴⁸ Ke bó kebhəŋ mbi mbənyuné bo mankem bǎbhəŋ nyaka ekwak béghok menyiy menkem ebhen Yesu árəm.

20

*Bǎbhép Yesu ebhak ene betəŋ ebhi bífú
(Mt 21.23-27; Mk 11.27-33)*

¹ Ewak émot, ené Yesu átwəŋ bo amem ekerákap Mandem angati nəkə bhə Mbok Ndíndí, böbati bachiákap Mandem ne batəŋ ebhé Mandem ne böbati etək bǎrək ntá yi, ² barem be, “Ghatí bhese, ntiki betəŋ óbhəŋó beka menyiy ebhen né ókə? Agha áchyé wə betəŋ ebhə?” ³ Yesu akeme bhə be, “Me nkwo mbəŋ enyiy bebhəp be. Ghatí ká me. ⁴ Betəŋ ebhen Jəŋ ábhəŋó nyaka ndu bejwiti bho, bífú chi ntá Mandem ke ntá nkwa?” ⁵ Báre kem epúítí ne bati be, “Chəŋ séndem be yi? Mbák séndem be betəŋ ebhen Jəŋ

béfú nyaka ntá Mandem, äbhép bhese be, ‘Ke ndaká yi bábhíki noko eyəh eyi?’ ⁶ Ne mbák séndém be, ‘Béfú nyaka ntá nkwa’, bö mankem bátēmti bhese ne batay mangway, mbənyune bó mankem mánóko sayri be Jŏn achi nyaka ndemekepinti Mandem.” ⁷ Ékú bakeme Yesu be, “Sébhíki riŋi.” ⁸ Ne Yesu aghati bhə be, “Menkwó mpú ghati ye be mmu ane áchyé mé betan bekə menyin ebhen né mēkə.”

*Yesu átém nekäy bakü betik ne mbəŋónki
(Mt 21.33-46; Mk 12.1-12)*

⁹ Yesu abho ye bétēn bə nekay nechak be, “Mmüfú achi nyaka. Ati nki api menək vain are. Afyé bo are, be mánkə betik mankəre nsáy ne yi. Arə ye arək nekə enen yi átət, etək echak. ¹⁰ Mpok bekək kepep ének ákwáy nókó, mbəŋónki ató bakü betik abhi bachak be mándók mánsót aywi ákóré mbwət. Ke bö betik bhə kechye. Bákém yi baden, bábók, apētnsem amó amə. ¹¹ Mbəŋónki ató mübetok achak. Bákém awu nkwo bádēn, báchyé yi ntiánwóp, bábók apētnsem amó apay. ¹² Ató mməbetok ane ajwi bati arət. Bádén, báfyé befuēt amuēt, bábók, afú arək. ¹³ Ékə mbəŋónki wu arem ne mmuēt eyi be, ‘Chəŋ nkə ná? Chəŋ ntó mbəŋ mmənti wa. Yě yí, bábhəŋ béchye yi kenókó.’ ¹⁴ Ke bakü betik bágħó nókó yi, bábhó berem ne bati be, ‘Yiní mbəŋ móywi né, ne yí kě ábhəŋó ményié newú etayi. Twó ká senkem yi séngwáy bé etayi ánán ángú, menyin ebhi méndəp chi ebhese.’ ¹⁵ Móywi wu áchwé nókó amem nki, bákém yi baya báfú amem nki ne yi, barək baway.” Yesu átém nókó nekay enen, abhép bó be, “Bäckaysi be chəŋ mbəŋónki wu ankə yi ntá böbhə? ¹⁶ Chəŋ antwó angway bhə, anchye nki wu ntá bo bachak.” Bágħókó nókó nə, babho berem be, “Mandem akə kal!”

¹⁷ Yesu ayiṅi bhə dī, abhep be, “Ntí basiṅí amen achi be yi? Basiṅí amen árəm be:

‘Nkúbhé ntay enen batĕket báguébhé bé nébhíkí ri, nó ke néróbhé ntay enen nékémé eket nechá batay áchák ankem.’

¹⁸ Yĕntiki mmu ane akwene ndũ ntay enen, äsiepti ndũ mbiṅ, ne mmu ane ntay enen nékwéné yi amuet, néchòkoti yi.”

Bábhép Yesu ěti nkábhénti ndu báyaṅ yi ánkwen anyu
(Mt 22.15-22; Mk 12.13-17)

¹⁹ Yesu atem nəkə nekay enen, batəṅ ebhé Mandem ne böbati bachiäkap Mandem báriṅi be atem nekay enə chi ěti yap. Báre yaṅ bekem yi, ke báchəy bo abhen báchi are.

²⁰ Bárók ye ambi beyaṅ mbi bekem yi. Bátó baghokotĭ kepi ntá yi be mánkot ngepti be bachi bö tetep. Ke bárəṅ nyaka chi be mámbébhé nókó yi menyiy kpat ankwén anyu, ankwén ndũ ntă yap be mansot yi manto ntá Góbhano Rom mmũ betarṅ menkem bechi yi amə. ²¹ Baghokotĭ kepi bhə bárəṅó nókó ntá Yesu, babhep yi be, “Ntəṅ, sériṅí bé menyiy ebhen órəm ne ótəṅ bechi chak. Sériṅí bé əpú yiṅi mmu ndũ besí óncháy yi, ke őtəṅ tetep ěti menyiy ebhen Mandem áyaṅ bo mánkə. ²² Ghatí bhese, ebhé yese eka be sénchíe nkábhénti ntá Mfə Rom ke ébhíkí ka?” ²³ Yesu ariṅi bapu map, arem ntá yap be, ²⁴ “Təṅ ká me ebhókó nkap.” Bátəṅ nókó yi abhép bhə be, “Ntí ághá né aré? Ne nnyén chí enen ághá?” Bákéme yi be, “Chí ntí Sísa, Mfə Rom. Ne nnyén, chi eni.” ²⁵ Yesu arem be, “Chíe yé ka nta Mfə Rom yĕntiki enyiy ene echi eyi, mánchye ntá Mandem yĕntiki enyiy ene echi ene Mandem.” ²⁶ Bághókó nókó enyiy ene Yesu areme, bápóp! Bó kebheṅ yĕnyiy ndũ enyiy ene yi árémé, ene ékə yi ankwen anyu be bə mánkém yi besí bho. Bárəp kpákpəkpak.

Enyij bábhébhé Yesu ěti neperénsem ndũ nepém
(Mt 22.23-33; Mk 12.18-27)

²⁷ Mbok bõnkwo Sádusi bárók ntá Yesu babhep yi ěti neperénsem ndũ nepém. Bõnkwo Sádusi bábhíkí noko nyaka be bawú bápèt chõj nsem ndũ nepém. Babhep yi be, ²⁸ “Ntõj, Moses asij ndũ ebhé eyese be, mbák mmu ángú ándó ngoré ke bó kebhoj yě mmó, mómayi abhoj besot ngoré wu bé ámbé bõ ne yi ndũ nnyén manõ ane ágú. ²⁹ Bõ chi amõt bati tándrámõt báchí nyaka. Ane mbi abhay ngoré, agú kebhoj yě mmó. ³⁰ Ane ákõjo asõt kénkwésé wu ndũ nebhay agú kebhoj mmó. ³¹ Ane ájwí bati arat nkwo asõt yí ke agú kebhoj mmó ne yi. Éfákári enyumõt ne bõ mankem bati tándrámõt. ³² Ndũ ngwenti, ngoré wu nkwo agú. ³³ Ndu echi nõ, mpok Mandem ákù bawú mámpétnsem ndũ nepém, ngoré wu ábhák ane agha? Ndu bó mankem, bati tándrámõt, yěntiki mmu wap abhay nyaka yi.”

³⁴ Yesu akeme bhõ be, “Fá amik, baghoré ne babhakanem bábháy bati, ³⁵ ke bo abhen chõj bápétnsem ndũ nepém, mánchwe ndũ mmik nkõ, bápú peré bháy nebhay ³⁶ mbõnyune bápú peré kway begu. Bábhak mbõ bõángel Mandem, bábhak bõ Mandem abhen yi akã bápétnsem ndũ nepém. ³⁷ Yě chí Moses atõj nyaka kponõroõj ndũ mbok enõk ené ngó ádù are be bawú bápèt chõj nsem ndũ nepém. Ndũ basiñí mi ěti mbok eyõ, Moses ábhìñi Mandem mmu achi Acha be, ‘Mandem Ábraham, Mandem Áisek, Mandem Jekóp!’ ³⁸ Eyõ étõj be Mandem achí Mandem bo abhen bachi nepém. Apú Mandem bawú. Ntá Mandem, bõbhõ mankem bachi nepém.”

³⁹ Mbok batõj ebhé Mandem báká ne yi, barem be, “Ntõj, õrem sayri!” ⁴⁰ Yě mmu keperere mõ bébhep yi yěnyij.

*Mpeme Mandem afyé nyaka bariɛp bé ätò
(Mt 22.41-46; Mk 12.35-37a)*

⁴¹ Yesu abhép bo abhen bághòk yi be, “Ná bákwayà berem be Mpeme Mandem afyé nyaka bariɛp be ätò achi ebhárémò Mfò Debhít? ⁴² Mbõŋ Debhít asiŋ amem Ekáti Bakway be:

‘Mandem Acha arem nyaka ntá Acha wa be,
chòkò fá ebhě awónem eya ndũ enòkò-kenókó,

⁴³ kpate nkũ bõmpap abhe mándɔp mbò enòk
ene chõŋ ónyàŋa bekaak are.’

⁴⁴ Debhít äbhĩŋi nyaka Mpeme ere be Acha. Ná Achã áyibhiri ambak ebhárémò ywi?”

*Yesu aghati bakõjo bhi be mánsót mpok ne batõŋ ebhé
(Mt 23.1-36; Mk 12.38-40)*

⁴⁵ Besí bo mankem abhen bághòk yěntiki enyĩŋ, Yesu arem ntá baghòkó bhi be, ⁴⁶ “Sòt ka mpok ne batõŋ ebhé Mandem. Bákõŋ beghap mánkó mansɛp ne bewubhe wubhé nden amuet nefísie be bo mánkáká nókó bhò ne kenókó. Bákõŋ nkwó béchòkò ndũ bebhaká kenókó amem bekeré nenikímuet ne ndũ bepa. ⁴⁷ Ne mányè menyĩŋ mánkwésé ndũ mangwò, mánkũ nòkò berórí nenikímuet besí bhó mbò be bachi berítí bhò. Chõŋ ntémsí yap anjá ancha.”

21

*Akap ane kénkwésé ngoré
(Mk 12.41-44)*

¹ Ené Yesu achi amem ekerákap Mandem, ayĩŋi aghó ndũ bõ bakáp báfyè akap amem ekubhé nkáp. ² Aghó nkwo kénkwésé amòt ane eyi épú ndu afyé bõbebhókó nkap bapay. ³ Yesu arem be, “Nchí ghati bhe be, akap kénkwésé-ne ácha ane yěntiki mmu. ⁴ Ndũ beyã bakap kě yěntiki

mmu wap áfére mandú achye mbə akap, ke nchébhé ngoré ne, achyé yěntiki enyij ene yi ábhóhó.”

*Yesu arem bé chəj mánychəjti ekerákap
(Mt 24.1-2; Mk 13.1-2)*

⁵ Mbək baghəkó bhi béré rem ěti berĩ ekerákap Mandem, mánkak nəkə berití batay ané básóré báté yó ne ěti menyij ebhen bo báchyé be mánsóbhéri eket ére. Ke Yesu arem ntá yap be, ⁶ “Menyij ebhen bəghə ne menkem, mpok átwə ane eket ene érdə amik enkem yěnyij kerəp téé.”

*Chəj mánychye bakonjo Yesu beyă esəjori
(Mt 24.3-14; Mk 13.3-13)*

⁷ Bábhép yi be, “Ntəj, ntiki mpok chəj menyij ebhen béfakari, ne ntiki erij ébhóhó beku bo mandij be mpok ane ótwə arəp kékwót?” ⁸ Yesu akeme bhó be, “Sət ka mpok be báké rwə bhe mǎnjíbhíri bati yeke. Beyă bo bátwə chəj mánsət nnyén ena mánten ambi, yěntiki mmu wap andem nəkə be, ‘Me ke nchi Mpepe ane Mandem afyé nyaka bariəp be átó!’ Ne be, ‘Mpok akway ane Mandem ápeme mmik!’ Mbák mǎngók nó bǎké konjo bhó. ⁹ Ne mpok bəghókó nsóhó-nenu ne ebyək, bǎké chay. Menyü menyij ebhə bebəj befakari, ke eyə épú təj be ngwenti mmik arəp kekəwət.”

¹⁰ Yesu arək ambi bérem be, “Chəj betək ménu ne betək béchák, bafə etək mánu ne batĩ bafə etək. ¹¹ Chəj betanjí nenyikisí mmik ne nsay ne beghorí mame mémbak mbəj ne mbaə. Ne chəj menyij ebhen méntwə ne beyă becháy, ne berinjí maknkay mémfu amfáy. ¹² Ke menyij ebhen menkem béperé fákari, chəj mánkem be, mánychye esəjori, mánsət be mandək amem bekeré nenikímuet ebhap mántəj be are, mamfyé bhe amem bekerékenəj. Ne chəj mámfye be amó bafə ne bəgóbhanə be mántəj

be ěti ya. ¹³ Chəŋ ɛʷə énychɛ bhe mbi beghati bə Mbok Ndíndí ěti ya. ¹⁴ Kɛ yeka bati yeka be bápú seme ěti enyih ene bǎbhəŋə berem ndu betaŋa mmɛt, ¹⁵ mbənyune chəŋ membəŋ nchyé bhe enyih ene bǎbhəŋə berem, nchyé nerihíndak be mǎnchók manyũ bǒmpap abheka. ¹⁶ Chəŋ yě chí bachi ne manə bheka, ne bǒmayeka, ne bǒ nneréket, ne mamɛɛɛ bheka mámfye be amó bǒmpap abheka. Ne chəŋ mángwáy mbək yeka. ¹⁷ Chəŋ bo mankem mámpap be ěti bǎchí bakoŋo bha. ¹⁸ Chəŋ menyih ébhen ménkway befakari ne bhe ke yě ekǎk emenénti mmu yweka epu nem. ¹⁹ Mbák mǎnté kákátí, chəŋ mǎmpeme mmɛt eyeka.

Yesu arem be Yerúsalem abhəŋ bekwen

(Mt 24.15-22; Mk 13.14-20)

²⁰ “Mpok bǎghó bakwó batemé nenu ndu bákábhé Yerúsalem, diŋí yé ka be mpok bechəŋti Yerúsalem akway. ²¹ Mpok ʷə, bǒ abhen bachi atú Judéya mámbúé, mámbésé amfay njie. Abhen bǎchi amem etək Yerúsalem mámbúé mándók. Ne abhen bachi nefí báké chwe etək, ²² mbənyune manywəp ayə chi ane ntemsi, békɛ be, menyih menkem ebhen bechi amem Ekáti Mandem mémfú tetep. ²³ Ne chəŋ émbép encha ntá baghəré ne menie ne abhen bǎchí ne bə amə mpok ayə! Chəŋ beyǎ besəŋəri méntwə fá amik ne Mandem ankɛ bǒ Yerúsalem mángə beběnti bhi. ²⁴ Chəŋ mángwáy beyǎ bhap ne bəakparenja, ne mánkemti bachak mbə basémé nenú ndũ betək ne betək. Chəŋ bo abhen bǎbhíkí riŋi Mandem mánjati Yerúsalem kpatɛ mpok ayap amfuet.

Menyih ebhen bebəŋə befakari ke Yesu antwə

(Mt 24.29-31; Mk 13.24-27)

²⁵ “Mpok ʷə, chəŋ berihí maknkay mémbak amfay ndũ mmok, ne ndũ ntəŋ ne ndũ mambe. Ne fá amik, chəŋ

betək mémbōḡ basémé ne becháy ḗti beremti ebhén béfũ ndũ mpérényen ene bōmanyu. ²⁶ Chōḡ bo mámbōḡ becháy kpáte mbək mámfē ndu báriḡi bebépti menyiy ebhen bébhó befakari fá amik. Chōḡ betāḡ mfáy ményikisi. ²⁷ Ne chōḡ Mmũ ane áfũ ntá Mandem ambesi, ande twó amem nebháḡ, ne beyă betāḡ ne kenókó. ²⁸ Mpok menyiy ebhen bébhó befakari, tē ká sené ne nkaysi be mpok ane Mandem áfere bhe ndũ esōḡori arōp chi kekwoṭ.”

Nekăy enəkō Fig nētōḡ bhese

(Mt 24.32-35; Mk 13.28-31)

²⁹ Yesu atém bō nekay enén be, “Yiḡí ká enək *fig ne menək béchák. ³⁰ Netém ane bó bébho bétētem betó, báriḡi be eso érop chi kékwoṭ. ³¹ Échí enyumót ne netwó wa, Me Mmu mfú ntá Mandem. Mánáḡ mǎngō ndũ menyiy ebhén-ne ngátí bhe befákari, diḡí ká be mpok ane Kefō Mandem kétwō arōp kekwoṭ. ³² Nchí ghati bhe tetep be menyiy ebhen menkem bébhōḡ befakari, ke mkpáká bho abhen echōḡ amfuét. ³³ Chōḡ mfay amfuēt, mmik amfuét, ke eyōḡ eya épú fuēt wáwák.

Bák ká pē mpoknkem

³⁴ “Sōt ka mpok bé bǎké fyē ntí ndũ ményie neniyé tontó, bǎké fyē ntí ndu mmém ne bǎké bhōḡ basémé ḗti menyiy ebhen nepemé mmik enen. Menyiy ebhen békway bekū be nywōbhé netwó ena némbák témchok ntá yeka ndũ bǎbhíkí toḡti mmuét, ne némbayti bhe mbō ntá. ³⁵ Chōḡ menyiy ebhen befákari ndũ nywōp enō ménjiḡi yěntiki mmu fá amik. ³⁶ Bák ye ka pē mpoknkem, mǎnik nōkō mmuēt be mámbōḡ betāḡ bébue menyiy ebhen bebhōḡ befakari, mǎnte besí Mmu ane áfũ ntá Mandem.”

³⁷ Yěntiki nywōp Yesu are tōḡ bo amem ekerákap Mandem. Éghaka nōkō bēku, ankó andək ambure amfay

njie menək Ólif. ³⁸ Ne néyí nókó, bo mámpu mandək ntá yi amem ekerákap Mandem ndu beghok menyih ebhen yi átòh.

22

Bõbati etək báté eyu be mángwáy Yesu
(Mt 26.1-5; Mk 14.1-2, 10-11; Jn 11.45-54)

¹ Mpok ane bo Israel mányìè epã Bret ane kebhoñ yís arəp kekwoť. Bábhiñi epã yə be, *Nekiñi. ² Bõ bati bachiákap Mandem ne batəñ ebhé Mandem baré yañ mbi beway Yesu bhésé bhésé mbənyune báchəy nyaka enyih ene bo bakway beku.

Júdas aka beti Yesu
(Mt 26.14-16; Mk 14.10-11)

³ Satan akó anti Júdas ane mpíkírí nnyén eni nechi be Iskariot. Júdas achi nyaka mmu amot ndũ nkwo baghok Yesu bati byo ne apay. ⁴ Arək anyié beti ne bõbati bachiákap Mandem ne bõbati batemé nenu abhen bábhəbheri ekerákap Mandem, enyu yi ákway beti Yesu ntá yap. ⁵ Bábhóñ manjáak tontó, ne báká bechye yi nkáp. ⁶ Júdas aka ne bhó. Abho beyañ mbi ndu betí Yesu ntá yap ndũ mpok ane ngémtay bho bapu ghə.

Yesu aghati baghəkó bhi be mántəñti nenyié Epã Nekiñi
(Mt 26.17-25; Mk 14.12-21; Jn 13.21-30)

⁷ Nywəp Bret ane ábhíki bhəñ yís nékwáy. Ndu nywəp enə ké báwəy nyaka mónkwəmén ane Epã Nekiñi, ⁸ Yesu ató ye Píta ne Jñn ne eyəñ be, “Dók ká toñtí menyih bé sényié Epã Nekiñi.” ⁹ Bábhep yi be, “Ńyàñ séntóñtí yó fá?” ¹⁰ Yesu akeme bhə be, “Yihí ká, nechwe ane bəchwé etək, chəñ mǎngó mmu ane ápókó ejđ manyier. Konjó ká yi kpáte eket ené yi áchwe, ¹¹ mǎngati mbəñóket be, ‘Ntəñ

äto bhese be sémbep wə be, mókeré mankwə ane mbóhó ményie Epǎ Nekinjə ne baghək abha achí fá? ¹² Chəŋ antón be móket ane achi amfay ne achik ane bǎbhóhó besəbheri. Tonťí ká yěntiki enyij aré.” ¹³ Bárók, baghə yěntiki enyij mbə enyū yi aghati bhə. Bátóŋti Epǎ Nekinjə aré.

*Yesu anyié nenyié ngwenti eni ne baghəkó bhi
(Mt 26.26-30; Mk 14.22-26; 1 Kər 11.23-25)*

¹⁴ Mpok ákwáy nókó, Yesu achəkə ndu éfémé nenyie ne bönto. ¹⁵ Aghati bhə be, “Nnájə njǎŋ menyie Epǎ Nekinjə ené ne bhe tontó ke nchwe ndū esəŋəri. ¹⁶ Nchí ghati bhe be, mpú pere nyié chəŋ Epǎ Nekinjə kpáte mpok Mandem ákə bo mándinjə ntí epǎ ene, nó chi mpok yi ábhák Mfə bö mankem.” ¹⁷ Yesu asət ye nkóp ne mmém amem. Áchyé nókó bakak ntá Mandem, achye ntá bönto andeme nəkwə be, “Sət ka nyú, nti anyū anchye nti. ¹⁸ Nchí ghati bhe be, bébhó echəŋ, mpú pere nyú mmémən kpáte mpok ane Mandem abhak Mfə bo mankem.” ¹⁹ Asət ye ekpokó bred. Achye bakak ntá Mandem. Are bəkəti anchye nəkwə ntá baghəkó bhi, andem nəkwə be, “Bret-ne até ndū mməet eya ane nchí chye mbə akap ěti yeka. Mǎndəp, mǎnkə nəkwə enyune ndu bétik me.” ²⁰ Mánájə nókó ményié nenyié, asət nkóp ne mmém amem, achye bakak ntá Mandem nkúbhé mbə enyū yí ákú ne nenyié. Arəm be, “Né chí Nku Nkwə ane Mandem ányú ne bö mmik ěti newú ena ndu betəŋ be chəŋ ankə *Nku Nkwə ane yi ányú ne bo ante. ²¹ Ke mmu ane áti me achí fá chəkə ānyie nenyié ne me. ²² Nchí rem nə mbənyune chəŋ Me Mmu mfú ntá Mandem ngu mbə enyū yi árémé. Ke chəŋ émbép encha ntá mmu wu nə áti me ntá bömpap abha!” ²³ Bönto bábhó bebhep bati be, “Ntiki mmū ywese ákway bekə ane enyū ndak ntá yi e?”

Yesu apət atón bakoŋo bhi nesepťiməet

²⁴ Baghòkò Yesu babho bekem epúítí ne bati ndu bérijí mmu wap ane áchá abhenefu. ²⁵ Yesu arem ntá yap be, “Bafò abhen betòkó mmik babhòj betañ amfay bõbhap ne yèntiki mmu ane ábhòjò betañ amfay bho, àyàj màmbinjì yi be, ‘Nkwaka-bho.’” ²⁶ Ke éké bhák nò ne bhe. Mũngo yweka abhòj bebhak mbò mónkwen ndũ nkwo yweka, mũnti ambak mbò mũbetok. ²⁷ Agha áchá ntí? Mmũ ane báfuèt yi nenyíé ke ane áfuèt nenyíé? Pú ane áchòkò màmfuèt yi nenyíé? Ke nchí ne bhe mbò mũbetok.

²⁸ “Bě kě bǎté ne me ndũ besòjori bha menkem. ²⁹ Ne nkúbhé mbò enyu Etaya áchyé me betañ menyie kefò, enyu yò kě nchí kú chòj be be nkwo manyíé kefò. ³⁰ Chòj mǎnyie ne mǎnyú ne me nebhuèt amòt ndũ epǎ kefò eya, ne mǎnchòkò nkwo ndũ menòkò kefò ndu bekem maneréket Israel byo ne apay.”

*Yesu arem be chòj Píta andem be abhíkí rijí yi
(Mt 26.31-35; Mk 14.27-30; Jn 13.36-38)*

³¹ Étáré nòkò, Yesu arem ntá Píta be, “Símun, Símun, ghók! Báchyé Satan betañ bé ámó bhe, amfap abhén bári ne abhen babebhe mbò mmũ ànyíkisi kasará ndu besòt ane yi ághàn gari. ³² Ke nnikmuèt èti ye bé óké rò bébhòj neka ne me. Ne ónáj ómpétnsem ntá ya, óké rò befye bõmaye ntí.” ³³ Píta akeme yi be, “Acha, yě báfyè wò chi ekerékenòj, ye báwày wò wáy, mǎgú chi ne wò.” ³⁴ Yesu aghati yí be, “Píta, diríjì bé nkòk aperé kók betí ebhen, chòj óndem ndòj érat be òbhíkí rijí me.”

Enyũ bakojò Yesu bábhòjò bétòjti batĩ-yap

³⁵ Yesu abhép baghòkò bhi be, “Mpok ntó bhe pósá ti, ebha ti, nkwobhánya bekak ti, bǎchep nyaka yènyij ke?” Bákéme yi be, “Wáwák.” ³⁶ Aghati ye bhò be, “Ke néne, mmũ ane ábhòjò nkáp ankem wu amuèt. Mmũ ane

ábhónó ebhá nekó ánsót yó. Ane ábhíkí bhón akparenja, ántí ndé yi anku akparenja. ³⁷ Nchí ghati bhe be enyih ene básíní ndü Ekáti Mandem éti ya, ebhón befú tetep. Nó chi ené éřem be, ‘Básot yi mbó nkú bebú amot.’ Menyih ebhen básíní éti ya bébhón befú tetep.” ³⁸ Baghókó bhi barem be, “Acha, ghó bókparenja bapay fá.” Aghati bhó be, “Dó ká nó.”

Yesu are nìkmue amfay Njie Menok Ólif
(Mt 26.36-46; Mk 14.32-42)

³⁹ Yesu afa ye arók amfay Njie Menok Ólif mbó enyu esí. Baghókó bhi barók ne yi. ⁴⁰ Aré, aghati bhó be, “Nìk nókó ká mmuet be mbák nemó nétwó báké kwen.” ⁴¹ Árémé nókó nó, aró bhó, atén mmuet ambi mandú, mbó ndü nebhuet ane ótém ntay nengaka. Aterp mánén amik, abho menìkmuet be, ⁴² “Étaya, mbák ókón, feré nkóp esóřori ne bé ámfóri me. Ke óké kú enyih ene mëyán, kú chi ené wómbón óyàn.” ⁴³ [Ené yi ánìkmuet nó, ángel Mandem abhesi yi besí, afyé yi nti. ⁴⁴ Ne ndü beyá baseme, are nìkmuet ne nti eni nenkem. Nsórťi ane áfú yi amuet are chiti amik mbó bakón manón.] ⁴⁵ Anáná nókó menìkmuet, afate, apetnsem ndü nebhuet ane yí aró baghókó bhi. Aghó bhó ndu bábhùre kenó ndu mánán bápóbhé éti beyá basémé. ⁴⁶ Yesu abhéř bhó be, “Ndaká yí bábhùre kenó? Faté ká, mánìkmuet be nemó néntwó, báké kwen.”

Bákém Yesu
(Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Jn 18.1-11)

⁴⁷ Ené Yesu abhúét berem nó ne baghókó bhi, eká bho échwóp. Júdas, mmu amot ndü nkwo baghók Yesu batí byó ne apay, abhak bó ambi. Arók kekwoť ne Yesu ndu bébhéne yi. ⁴⁸ Ke Yesu abheř yi be, “Júdas, óbhène Me Mmu mfú ntá Mandem ndu beti me ntá bömpap abha?” ⁴⁹ Baghókó bhi bágó nókó enyih ene étwó fakari, bábhéř

yi be, “Acha, sénsót bəakparenja bhese senu ne böbhen-
ε?” ⁵⁰ Mmũ wap amət agwəp akparenja ywi. Akpót atú
nsēm mũngo bachiäkap Mandem chwát aguép amik. ⁵¹ Ke
Yesu aghati bhə be, “Dǒ ká nǎ!” Atək ye atú mmu wu,
abu yi. ⁵² Yesu abhép ye böbati bachiäkap Mandem ne
böbati batemé nenu abhen bábhəbheri ekerákap Mandem
ne böbati etək abhen bátwó bekem yi be, “Bätwə bekem me
ne bəakparenja ne nkík mbə be nchí chí ngébhə ntantaŋ?
⁵³ Mpok nchí ne bhe amem ekerákap Mandem nénji nenji,
bäbhíki kem me. Ke mpok yeka ne Satan, mfə ejuri, akway
néne.”

Píta arem be abhíki riŋi Yesu

(Mt 26.57-58, 69-75; Mk 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Böbhə bákém yé Yesu, bábhó berəŋ ndũ eket ene
mũngo bachiäkap Mandem. Píta are koŋə bhə ansem nekə
nesie. ⁵⁵ Bábháyti ngó nenti senta. Bo báchókə nepaká
ngó mángwaka nəkə ngo. Píta achəkə aré ne bhə. ⁵⁶ Ngərə
betok amət ane achi are, aghó Píta nkwə aré chəkə ndũ ngo
ághə yi amuet. Áyíŋi yi dǐi, arem be, “Mónkwəne nkwó
achi mbə ne Yesu.” ⁵⁷ Píta atəŋa, arem be, “Mma, mbíki
riŋi yi.” ⁵⁸ Ébhíki tat, mmũ achak aghó Píta arem be, “Wə
nkwə əchí mmũ ywi amət.” Píta akeme yi be, “Cháá, mpú
ne bhə” ⁵⁹ Éfuéré nəkə mbə neŋəkó nywəp nemət, mmũ
achak arem be, “Tetep, mmũ-ne nkwó achi mbə ne Yesu.
Yi nkwə chi mmu Gálili.” ⁶⁰ Píta aghati yi be, “Nkwəne,
mbíki riŋi enyiŋ ene wə órəm!” Témte wu, ené yi ábhuet
berem enyiŋ ene yi árəm, nkək akók. ⁶¹ Acha ayibhiri
mmuet ayiŋi Píta. Amík ayap átéméri. Píta atik enyiŋ ene
Yesu ághátí yi be, “Nkək aperé kók beti ebhen, chəŋ óndem
ndəŋ erat be əbhíki riŋi me.” ⁶² Afú nefí, adi kebə, ne beyə
basémé anti.

Bábhó beyəko Yesu ne mándene nəkə yi
(Mt 26.67-68; Mk 14.65)

⁶³ Batemé nenu abhen bábhàbheri Yesu bábhó beyəko yi ne mándene nəkə yi ne ékpá. ⁶⁴ Bágwót yi amík nkwo, mámbəbhe nəkə yi be, “Wə mmu óchí ndemekepñti, ghatí bhese! Agha ádébhé nó wə?” ⁶⁵ Bárém beyă menyin bechak, mánso nəkə yi ne nsək.

Básót Yesu barək ndü echeme batəjá manyé
(Mt 26.59-66; Mk 14.55-64; Jn 18.19-24)

⁶⁶ Néyí nókó, bəbati etək, bə batí bachiákap Mandem ne batəŋ ebhé Mandem bákém echeme eghə yap. Básót Yesu barək aré ne yi. ⁶⁷ Bábhép yi be, “Ghatí bhese, óchí Mpepe Mandem afyé nyaka bariəp be ätò?” Akeme bhə be, “Mbák ngátí bhe bəpú noko; ⁶⁸ ne mbák mbép bé enyin, bapú keme me. ⁶⁹ Ke bébhó echəŋ, chəŋ Mandem Betəŋ Menkem amfyé Me Mmu mfú amfay nchəkə ndü nebhuət beyă kenókó, ebhé awónem eyi.” ⁷⁰ Bó mankem babhep yi be, “Nó óchí Mmə Mandem-ε?” Yesu akeme bhə be, “Echi mbə enyü bəréme.” ⁷¹ Bó bárém be, “Sépét séyən batísíe mántwó mándém enyin ene yi ákú ndaká yí? Besé babhəŋ séghok ne batú enyin ene éfú yi anyu.”

23

Bárók ntá Páilet ne Yesu
(Mt 27.1-2, 11-14; Mk 15.1-5, Jn 18.28-38a)

¹ Nkwó batəjá manyé bárém nókó nó, bə mankem báfáte, básot Yesu béré rəŋ ntá Páilet ne yi. ² Bábhó bebhat yi barak amuət mándeme nəkə be, “Seghə, mmü-ne ndu ákú be bə bhese báké bhəere bebhé etək. Ákəŋ nkwo bé bo báké chyε nkábhénti ntá Sísa, Mfə Rom. Ne árəm be yí achi Mpepe Mandem afyé nyaka bariəp be ätò, nó chi be achí Mfə.” ³ Páilet abhép ye Yesu be, “Wə ke óchí né Mfə bo

Israel?” Akeme be, “Échí mbò enyu órémé.” ⁴ Páílet arem ye ntá bõbati bachiäkap Mandem ne ngémtay bo abhen bachi are be, “Mbíkí ghò yě bekwéné ne mmũ-ne.” ⁵ Ke bárók ambi bekeme be, “Ăkò atú Judéya ankem antõh nõkò bho ndu ményíkisi batĩ yap amem be mángúép esõhõri etòk. Akũ nó, bebho atú Gálili kpát bégháka fá Yerúsalem.”

Páílet ató Yesu ntá Mfõ Hérõd

⁶ Páílet ághókó nõkó menyih ebhen, abhép bhõ mbák Yesu achi mmu atú Gálili. ⁷ Áríjĩ nõkó bé Yesu afũ atú etòk ene Hérõd achi mfõ aré, achye eyõh be mandòk ne yi ntá Hérõd. Mbõh Hérõd achi nyaka Yerúsalem mpok yõ. ⁸ Hérõd ághò nõkó Yesu, ábhõh manják tontó, mbõnyune anáh ághòk nyaka ãti yi ne abhõh ekwak tentep beghõ yi ne amík. Ăbhàka nyaka nti be chõh Yesu ankũ enyihĩ maknkay yí angó. ⁹ Ékú Hérõd abhép Yesu beyă bebhep ke ye émõt Yesu ábhíkí keme. ¹⁰ Ené Hérõd árõh ambi bebhep yi bebhep, bõbati bachiäkap Mandem ne batõh ebhé Mandem báte kekwo, mámbat nõkò yi barak amuet ne beyă ãyu. ¹¹ Hérõd ne batemé nenu bhi béré byak yi, mámfye nõkò yí etáhòk. Mámése yi nkú kefõ amuet. Arem bé mánsõt yí mámpetnsem ntá Páílet ne yi. ¹² Kemmũere Hérõd ne Páílet kébho ndũ nkúbhé nywõp enõ. Ndũ mpok ane áfuéré ansem bachi nyaka chi ndũ mpap.

*Páílet akpót manyé be mángwáy Yesu
(Mt 27.15-26; Mk 15.6-15; Jn 18.38b-19.16a)*

¹³ Bápéré nõkó nsem ntá Páílet ne Yesu, Páílet ató bábhĩjĩ bõbati bachiäkap Mandem ne bõbati etòk ne bõ etòk. ¹⁴ Arem ntá yap be, “Bãtwò fá ntá ya ne mmũ-ne be äkũ bo báké bhũere bebhé etòk. Mbëp yi menyih besĩ bheka, ne mbíkí ghó yě bekwéné ebhẽ yi. ¹⁵ Mfõ Hérõd

nkwó abhíkí ghó yě bekwéné ebhě yi mbonyune atō yi apetnsem ntá ya. Nchí ghati bhe be yěnyin yi abhíkí kú ené étòh be mangway yi. ¹⁶ Chòh nchyé eyòh be mándén yi, mámfere yi amò.” ¹⁷ [Epiñí bo Israel échí nyaka be, yěntiki mpok ane bó mányìè Epá Nekiñi, Páílet abhòh béfere mmu amòt ane bō Yerusalem báyan yi amfere ekerékenòh.]

¹⁸ Bó mankem bábík mándeme nòkò be, “Dō mángwáy yi. Feré bhese chi Barábas!” ¹⁹ Barábas chi mmu ane báfyé nyaka ekerékenòh ndū barak apay, “Aguebhé nyaka ebyòk etòk, ne awáy mmu.” ²⁰ Páílet apet arem kepì ntá yap ne nkaysi béfere Yesu amò. ²¹ Ké bāròk ambi bebik be, “Dem mángó yi ndū ekotákátí! Mángó yi ndū ekotákátí!” ²² Ndū ndòh ane ájwí érat Páílet arem be, “Ntiki ebéptí ndak yi ákú? Mbíkí ghó yě ébéptí enyìn ene yi ákú ene étòh bé mángwáy yi. Chòh nchyé eyòh mándén yi ne ékprá, mámfere yi amò.” ²³ Ké bāròk ambi bekrème, mambiki nòkò be Páílet andò mango yi ndū ekotákátí. Bári map anyiere Páílet, awupsi ntí. ²⁴ Áká ye bé mánkú ne Yesu mbò enyu bakòhò. ²⁵ Afere Barábas mmu ágúebhé ebyòk etòk ne awáy mmu, ekerékenòh, mbò enyu bō báyan. Achye Yesu ntá bo Israel be mánkú ne yi mbò enyu bákòhò.

Bágó Yesu ndū ekotákátí

(Mt 27.32-44; Mk 15.21-32; Jn 19.17-27)

²⁶ Batémé nenu básòt Yesu báre ròh ne yi. Ndu bāròh, bátémeri mmù etòk Sírene amòt ane áká nnyén be Símun. Áfũ nyaka ebhi àpetnsem anywóp, Yerúsalem. Bákém yi bábáyti ne eko Yesu, bákú yi apòkò yó ankojo nòkò Yesu. ²⁷ Ngémtáy bhó báre kojo Yesu ansem. Mbòk yap bábhák baghòré abhen básème nyaka, mándi nòkò yi. ²⁸ Ké Yesu ayibhiri mmuet arem ntá baghòré bhò be, “Baghòre Yerúsalem, báké di me! Dí ká chí mmuet eyeka ne bōbheka.

²⁹ Nchí ghati bhe be mpok ätwò ane bo bárèm chòḡ be, ‘Éri ntá yentiki nkongoré ne yěntiki ngoré ane ábhíki re bhé!’

³⁰ Ndũ mpok yò, chòḡ bo mándem ntá njie egho be, ‘Kwén ká bay bhesé’; ne ntá bõnjie be, ‘Kutí ká bhese.’ ³¹ Bo bárèm chòḡ nó, mbonyune, mbák bákway békũ menyih ebhen ntá ya, Mme mmu nchí enok ebik, chòḡ émbak ná ne ené égú?”

³² Ené báròḡ nò, basot bakũ bebú bati apay nkwo abhen batemé nenu báròḡ nyaka beway ne Yesu. ³³ Bágháká nókó ndũ njie ane bábhìḡ be *Énkónti, bágó Yesu ndũ ekotákátí. Bágó nkwo bakũ bebú bhò bati apay, yěntiki mmu wap ndũ eyi ekotákátí, amot ebhè awónem Yesu, achák ebhè awóghò. ³⁴ Aré, amfáy ekotákátí, Yesu anikmuet ntá Mandem be, “Eta, foḡorí bhó, mbonyune bábhíki riḡi enyih ene bákũ.” Batemé nenu báguer ebháḡá ndu bériḡi enyu bábhóḡó békóre nden Yesu. ³⁵ Bo bábhák aré tee mámkpòkò nòkò enyih ené éfákari. Ke bõbati béré way yí way mándeme nòkò be, “Ápème nyaka bo bachak! Ámpémé mmuet eyi mbák achi Mpepe Mandem afyé nyaka barier be ätò, Mmu Mandem Ayabhe!” ³⁶ Batemé nenu nkwo béré way Yesu, mándòkò nòkò bechye yi mmēm amen ábáká. ³⁷ Ne mándeme nòkò be, “Mbák tetep òchí Mfò bo Israel, pemé mmuet eye!” ³⁸ Amfay ntí Yesu, ebhókenok ebhak babhát ndũ eko ene básíḡí are be: “Né chi Mfò bo Israel.”

³⁹ Nkũ-bebú amot ane áchi nkwo kpaḡkpáḡ ndũ eyí ekotákátí are way Yesu andeme nòkò be, “Pú wò ke òchí Mpepe Mandem afyé nyaka barier be ätò? Pemé mmuet eye, ómpeme bhesé nkwo bhò!” ⁴⁰ Ke mmũ bebú achák wu are sayti yi be, “Yěndu ógù ndũ ekotákátí mbò Yesu, òpú cháý Mandem-é? ⁴¹ Wò ne me ségù éti bepõ barak ayese, ke mmũ-ne abhíki kũ yě ebéptí enyih?” ⁴² Arem ye be, “Yesu, ghó me ntínso, mpok óbhak Mfò.” ⁴³ Yesu aghati yí be,

“Nchí ghati wə be, echəŋ, chəŋ ómbak ne me ndŭ nebhæet maŋák ane bábhìŋi be Párádis.” *

Yesu agú ndŭ ekotákátí

(Mt 27.45-56; Mk 15.33-41; Jn 19.28-30)

⁴⁴ Égháká nókó nkárénká byo ne epay ne ngósí, mmok áném, ejuri ékwen ekuti etək enkem kpáte nkárénká érat beku, ⁴⁵ mbənyune mmok ábhíkí pere ghəə. Ne ekát ene echi amem ekerákap Mandem égháre ndŭ bebhək bepay gbee. ⁴⁶ Yesu abik arem be, “Étaya, ndó nepém ena amó ye!” Árém nókó nó, asebhə. ⁴⁷ Mŭnti batemé nenu ághó nókó menyìŋ menkem ebhen befakari, abiti Mandem, andeme nəkə be, “Tetep, mmŭ-ne achí mbə chak besí Mandem!” ⁴⁸ Ngémtay bo abhen báchémé nyaka are ndu beghə, bágghó yěntiki enyìŋ ene efakari. Bágúre ne basémé, mámbýaka nəkə amə anti. ⁴⁹ Bŏ mankem abhen báriŋí Yesu, ne baghəré abhen bábhó bekoŋo yi te Gálili, báté nekə nesie mángə nəkə yěntiki enyìŋ.

Bábhémə Yesu

(Mt 27.59-61; Mk 15.42-47; Jn 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Mmŭ amət achí nyaka Yerúsalem mpok yə. Aka nnyén be Joséf. Achi nyaka mmŭ Arimátia, etək bo Israel. Abhak ndŭndu ne mmŭ chak ne əndəŋ nyaka mpok ane Mandem abhak Mfə bho. Abhak mmŭ amət ndŭ echeme egho ene bŏ batí etək. Ke ábhíkí ka nyaka ne bhə ndŭ nkaysi yap ne nekə wap. ⁵² Yí arək ntá Páílet bé ányché yi betəŋ amfere Yesu amfəy ekotákátí. Páílet áchyé nókó yi betəŋ, ⁵³ arək ye asebhə Yesu amik, anép yi ne esyěnden, arək afyé amem nnem enén bátémé ndŭ setárebhé, ke kere bheme yě mmu aré. ⁵⁴ Échí nyaka chi nywəp enen bo bátəŋti menyìŋ ebhen Nywəbhé neywěmæet, ne érəp

* 23:43 Nə chi: *Párádis.

chi mandú begháká ndü mpok ane Nywəbhé neywěmuet nébho. † ⁵⁵ Baghəre abhen báfú ne Yesu te Gálili, bákóŋo, baghə nnem, ne enyũ bábhré mmuet yi amem. ⁵⁶ Bápét ye nsem ndü nebhuet ane báchòkə amem Yerúsalem. Bátóŋti bawet erítí eriep amen báwati amuet ngu.

Nywəbhé neywěmuet enap négháká nókó, báywěmuet mbə enyũ ebhé Moses érəm.

24

Yesu apetnsem ndü nepém

(Mt 28.1-10; Mk 16.1-8; Jn 20.1-10)

¹ Ne neyĩnywəp ndü Nywəbhé neywěmuet, baghəré bhə básót bawerérip amen bə bágħókó bārók ndü nnem Yesu ne neyĩnywəp. ² Bágħó be ntay enen anyũ nnem nérəp chi nepaká nnem. ³ Báchwé amem nnem, ke báke ghə mmuet yi. ⁴ Échá bhə enyu bákə. Témté wu, babhakanem bati apay ne nden amuet ené ékòt ŋwanŋwəŋwəŋ báté kekwət ne bhə. ⁵ Becháy békém baghəré bhə tontó. Bátép bati amik. Bə-bhə bábhrép bhə be, “Ndaká yí báyaŋ mmu ane achi nepém ndü nkwó bawú?” ⁶ Apú fá. Mandem akə yi apetnsem ndü nepém nkúbhé mbə enyũ yi árémé nyaka be ebhəŋ befakari. Twó ká ghə nebhuet ane bábhré yi. Tík ka ndü yi ágháti bhe mpok ábhúét atú Gálili ne bhe. ⁷ Yi arem nyaka be, chəŋ mámfye Mmu ane áfú ntá Mandem amó bə bebá, mángó yi ndü ekotákátí, ne éghaka nəkə manywəp arat, ampetnsem ndü nepém.” ⁸ Baghəré bhə bátik ye beyəŋ Yesu. ⁹ Bápéré nókó nsem, bágħáti menyĩŋ ebhen befakari ntá bənto Yesu bati byo ne amət ne bakoŋo

† ^{23:54} Yesu agú ndü nywəbhə-betik békòre mmuet manywəp apay. Nywəp neywěmuet bo Israel nébho nyaka chí beku, mpok mmok áneme, ndü nywəbhə-betik bəkəre manywəp ápay.

bhi abhénéfú mankem. ¹⁰ Baghoré abhen bág hátí nyaka bönto Yesu mbok yə chi María ane áfú etək Mágdala, ne Joana, ne María nno Jems, ne baghoré báchák abhen báchi nyaka ne bhə. ¹¹ Ke bönto básót enyiy ene baghoré bhə bárémé mbə eráká ndak, bó kenókó wáwák. ¹² Yě nó, Píta afate, ajet arək ndü nnem. Ákúrí nókó, aguer amík, ayiyi amem nnem. Aghó bebhókó nden ebhen mánébhé nyaka mmuet Yesu ne bhə bhúré. Apetnsem anywóp, amakati nəkə enyiyi éné éfákárí.

*Yesu atemeri bakoŋo bhi bati apay ndü mbi Emayus
(Mk 16.12-13)*

¹³ Nkúbhé ewak eyə, bakoŋo Yesu bati apay báfá Yerúsalem bare rəŋ ndu mótok ane bábhiŋi be Emayus, nekđ enen nechi mbə bəkilóməta nénenamət ne ebhók. ¹⁴ Mándeme nəkə ěti menyiyi menkem ebhen béfákárí. ¹⁵ Ené bárém mánkem nəkə epúítí ne bati, mbəŋ Yesu arək kekwoť ne bhə ankə nəkə ne bhə. ¹⁶ Ke ébhák mbə bé bágwoť amík ayap. Bó keriyi bé chí Yesu. ¹⁷ Abhép bhó be, “Ntiki ndak bákđ mándeme nəkə enyune?” Báté nsónso. ¹⁸ Mmu wap amət ane áká nnyén be Klópas abhép ye yi be, “Ndiere wə ke óchí kenkđ ane átwó Yerúsalem ane ábhíkí riŋi menyiyi ebhen befakari aré ndü manywəbhé-ne?” ¹⁹ Abhép be, “Ntiki menyiyi?” Bákéme yi be, “Menyiyi ebhen béfákárí ne Yesu ane Násáret. Achi nyaka ndemekepinti Mandem, ne atóŋ besí bhə ne besí Mandem be betəŋ Mandem bechi ne yi ndü menyiyi ebhen yi árəm ne ebhen yi ákə. ²⁰ Ke böbati bachiäkap Mandem ne bö batí etək abhese bákém yi bachye mangway, ne bágó yi ndü ekotákátí. ²¹ Sébhaka nyaka nti be yí ke ábhóŋó béfère bo Israel ndü esəŋori. Échí néne manywəp arat ené ndak ané áfákárí. ²² Enyiyi écháć échí bé mbək baghoré ndü nkwo ywese bákə batí átaka bhese amem. Bárók ndü

nnem bëti bheti, ²³ ke báke ghò Yesu. Bápetnsem barem be bághǎ bo mbò bǎngel Mandem ndũ kenó amík antifú abhen bághátí bhò be Yesu achi nepém. ²⁴ Mbòk bo abhen báchí nyaka ndũ nkwó ywese bǎrók ndũ nnem bághó bé yěntiki enyih echi nkúbhé mbò enyũ baghǎré bhò bǎrémé, ke bó keghó mbòh Yesu.” ²⁵ Afǎ ke Yesu árémé ntá yap be, “Bǎchiñti bǎcha! Ne batí yeka ápú wakari ménóko menyih menkem ebhen baremé kepñti báremé! ²⁶ Pú Mpepe Mandem afyé nyaka bariep be àtò, abhǎh nyaka beghò besòhòri ebhen menkem ke anchwe ndũ kefò eki?” ²⁷ Yesu abho ye menene ntá yap be manjwimem ndũ menyih ebhen básíjǎ èti yi amem Ekáti Mandem, bébho ndũ Basinjǎ Moses beróh beghaka ndũ amen baremé kepñti Mandem mankem.

²⁸ Bágháká kekwoť etok ene bǎròh, Yesu akũ mbò be àrò bhò beròh ambi. ²⁹ Ke bájwé yi, barem be, “Bǎré ne bhese. Nywòp néròh ne mban anah ãgiri.” Aròk ye bebhuere ne bhò. ³⁰ Mpok nenyié ákwáy nókó, asot ekpokó bret. Áchyé bakak ntá Mandem. Abho ye bébókóti anchye nòkò ntá yap. ³¹ Amík ánéne bhò, bǎríh yi be chi yi. Ke anemsi bhó besí. ³² Babho berem ne bati be, “Nyakányet manják achi mbũ bhese anti mpok yi árèm kepi ne bhese ambi, anene nòkò basih ntá yese!” ³³ Báfáte témté bápetnsem Yerúsalem. Bághó bǎnto Yesu bati byo ne amot ne bakojo bhi abhénéfú abhen báchí ne bhó ndũ nebhuet amot. ³⁴ Nechwe báchwé, bághátí bhò be, “Acha apetnsem ndũ nepém tetep! Atòh mmuet ntá Símun!” ³⁵ Bǎbhò bati apay bághátí enyih ene efakari ambi, ne enyu bó bǎríh yi mpok yi abòkòti bret achye bhò manyié.

Yesu abhesi ntá bakojo bhi

(Mt 28.16-20; Mk 16.14-18; Jn 20.19-23; Bk 1.6-8)

³⁶ Ενέ bárèm nõ ãti yi, mbõñ Yesu abhesi besí bhap! Arem be, “Kpák ámbák ne bhe.” ³⁷ Bácháyti, ne becháy békém bhõ. Bákáysi be bághò nõ chi efóñó ngu. ³⁸ Ke abhép bhó be, “Bácháy yi? Yi māmàkati amem bati yeKa? ³⁹ Ghó ká amõ ya ne beKak ebha, mändiñi be chi me tetep. Mó ká mmuét ya mǎngõ be chi me. Efóñó épú bhõñ mmuét ne begher mbõ enyũ bãghó be mbõñ.” ⁴⁰ Arem nõkõ nõ, atõñ bõ amõ yi ne beKak. ⁴¹ Bábhõñ mañák tontó ne babhak maknkay be yi achi nepém. Eku bõ kenókó be echi tetep. Yesu abhép bõ be, “Bábhõñ yěnyiy menyie fá?” ⁴² Báchye yi mbiñí nsi ane bágwó. ⁴³ Asõt anyié besí bhap.

⁴⁴ Aghati ye bhó be, “Menyiy ebhen bãghò-né, chí nkúbhé barak ane mǎghàti nyaka bhe mpok mbuét ne bhe. Mǎghàti nyaka be be, menyiy menkem ebhen béchi amem basiñí Moses ne amen abhen bechi ndũ basiñí baremé kepinti ne ebhen béchí amem Ekáti Bakway ãti ya, bébhõñ befú tetep.” ⁴⁵ Anene ye nkaysi yap be mánjwimem ndũ menyiy ebhen básíñí amem Ekáti Mandem. ⁴⁶ Aghati bhõ be, “Básiñ be, Mpeme Mandem afyé nyaka bariep be ãtò abhõñ béghõ esõñori, angú, ne beghaka manywõp árá, ampètnsem ndũ nepém. ⁴⁷ Ne be bábhõñ beghati bõ betõk menkem ndũ nnyén eni bebho Yerúsalem be Mandem ãfõñori bo abhen bátíknsem ndũ bebú bhap. ⁴⁸ Bächí batísie ndũ menyiy ebhen menkem ne bábhõñ bégháti bo bachak bõ menkem. ⁴⁹ Ghó ka, chõñ nto be akap ane Etaya afyé bariep be ãtò ntá yeKa. Ke bábhõñ ménõñ fá amem etõk kpáte betañ mémfu amfay mémbak ne bhe.”

Yesu apètnsem ntá Mandem

(Mk 16.19-20; Bk 1.9-11)

⁵⁰ Yesu asõt ye baghókó bhi, afú etõk ne bhõ. Bárók bachwõp etõk Bétani. Aré, ayõñ amõ amfay, are yet bhõ.

⁵¹ Ενέ yi áyèt bhõ, arõ bhó, Mandem asõt yi ámpètnsem

anfay. ⁵² Ne ndũ yi ákò baghokó bhi béré chye yi kenókó. Bápét ye nsem Yerúsalem ne beyă mañák. ⁵³ Báre rón ekérákap mámbiti nokó Mandem.

Ekáti Nku Nkɔ

New Testament in Kenyang (CM:ken:Kenyang)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kenyang

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

- You must give Attribution to the work.

- You do not sell this work for a profit.

- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kenyang

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.

- You do not sell this work for a profit.

- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-27

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Mar 2019 from source files dated 12
Mar 2019
0a400be4-2dfe-565d-bdea-5f3d59d48520